

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Andra kammaren.

Nr 9.

Lördagen den 22 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 15 innevarande februari.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr Johnsson i Skoglösa, som vid kammarens sammanträde den 8 februari med läkarintyg styrkt sig från och med den 3 februari tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, den 19 i samma månad åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 43, angående anslag till uppförande eller inrättande av barnhem m. m.;

nr 49, med förslag till lag om tingshusbyggnadsskyldigheten i vissa fall;

nr 64, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, m. m.;

nr 65, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit;

nr 66, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 67, angående omorganisation av medicinalstyrelsen;

nr 68, med förslag till förordning om ändring i vissa författningar berörande veterinärväsendet samt angående inrättande av en veterinärstyrelse;

nr 69, med förslag till lag om upphävande av andra stycket lagen den 11 april 1924 (nr 68) angående upphävande av danska och norska skiljemynts giltighet som lagligt betalningsmedel i Sverige;

nr 70, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 71, angående anslag till den sociala hemhjälpsverksamheten; och

nr 72, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1947.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till statsutskottet propositionen, nr 55, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1946/47 till vissa om- och nybyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.;

Andra kammarens protokoll 1947. Nr 9.

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 60, angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; och

nr 61, angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

till statsutskottet propositionen, nr 62, angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 63, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, mom. 2, i stadgan för den internationella domstolen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1947/48 till allmänna indragningsstaten;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar;

nr 8, i anledning av väckt motion om sådan ändring av förordningen angående försäljning av rusdrycker, att maximeringen av inköp av spritdrycker försöksvis upphäves vid vissa utminuteringsställen;

nr 9, i anledning av väckt motion om sådan ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen att vid olaga försäljning av rusdrycker såväl säljare som köpare underkastas straff;

nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m.; och

nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring av 45 § fjärde stycket komunalskattelagen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om utredning angående den statliga folkpensionens kombinerande med företagspension;

nr 3, i anledning av väckt motion angående indexreglering av folkpensionerna m. m.; och

nr 4, i anledning av väckt motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk.

§ 6.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Liedberg**, som anförde: Herr talman! En av de viktigaste orsakerna till det nu rådande kritiska ekonomiska läget i vårt land är bristen på arbetskraft. Medan den produktiva befolkningen i slutet av 1930-talet årligen ökades med ca 30 000 personer, har den 1946 ökat med endast omkring 5 000 personer. Mot slutet av 1940-talet väntas ökningen komma att förbytas i underskott.

Det är naturligt att konkurrensen om arbetskraft skärpts under sådana förhållanden. I ett läge, då det tillhör de mest angelägna uppgifterna för vårt folk att öka varuproduktionen, måste näringslivet kämpa en hård kamp mot bristen på nödvändig arbetskraft. För jordbruket äro de rådande förhållandena olidliga. Inte ens för de allra nödvändigaste uppgifterna går det att uppbringa folk. I stigande antal fall är man nödsakad att rent av realisera sina djurbesättningar och skära ned produktionskapaciteten. Industrien har under de senaste åren visserligen kunnat draga till sig arbetskraft från andra områden, men den redovisar i dag ett arbetskraftunderskott på ca 50 000 man, vilket motsvarar en mycket hög procent av den volym som motsvarar det totala behovet. Att den oerhörda spänning som således råder på de centrala produktionsområdena kommer att ytterligare skärpas är tydligt med hänsyn till de här-ovan antydda framtidsprognoserna, vilka peka i riktning mot ett stigande underskott i de produktiva åldrarna.

Allt detta är känt. Statsmakterna ha i många olika sammanhang ägnat sin uppmärksamhet åt saken och dryftat vad som bör göras. I regel har man därvid endast diskuterat vidgade kontroll- och regleringsåtgärder för att begränsa det enskilda näringslivets efterfrågan på arbetskraft, men man har inte beaktat den stora roll som det allmännas egna anspråk spelat i nu förevarande sammanhang. Medan produktionen snörpes till följd av den kännbara bristen på arbetare och tjänstemän, svälla statsapparaten och den offentliga förvalt-

Interpellation. (Forts.)

ningen i allt snabbare takt. Det är inte bara den stora krisapparaten med sin huvudsakliga uppgift i kontroll och regleringar utan också den mera normala förvaltningsorganisationen, som för improduktivt arbete lägger beslag på arbetskraften och således drar den ifrån angelägna produktiva ändamål. Lagstiftningen under senare år har varit ägnad att öka även kommunernas personalbehov. Detta gäller kanske främst landstingen men säkerligen i stor utsträckning även landskommunerna och städerna.

Vi kunna inte längre undgå att beakta de farliga verkningarna för produktionslivet av den offentliga förvaltningens ansvällning. Lägets allvar bjuder, att en ordentlig undersökning göres om vad denna betytt i fråga om tillväxten av antalet statliga tjänstemän under tiden efter 1939 samt rörande de anspråk på arbetskraft, som ytterligare komma att resas från statens sida till följd av administrationens utvidgning genom redan fattade beslut och projekterade åtgärder. Även de kommunala förhållandena böra beaktas i detta sammanhang, eftersom de i så hög grad äro beroende av statsmakternas åtgöranden på reformväsendets områden.

När behovet av personal för produktiva uppgifter är så starkt som för närvarande, måste den offentliga förvaltningens anspråk skäras ner så mycket som möjligt genom att vissa uppgifter i nu rådande läge ställas på framtiden och genom att den offentliga förvaltningen uppfyller strängare krav på planmässighet och rationell användning av personal och anställda. Det är i längden ogörligt för vårt folk att bemästra svårigheterna för produktionen, om det skall vara nödsakat att dessutom bära bördan av en hastigt växande byråkrati utan produktiva uppgifter men med stigande anspråk på våra knappa produktiva resurser.

På grund av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern framställa följande frågor:

1. Vill regeringen snarast möjligt lämna en redogörelse för riksdagen *ej mindre* om antalet tjänstemän och anställda — ordinarie, extra och tillfälliga — i statsförvaltningen vid slutet av år 1938 *än även* om den ökning av personalbeståndet som skett intill utgången av 1946 dels inom den egentliga statsförvaltningen, dels till följd av krisförvaltningen och dels i samband med statliga utredningar och därmed jämförbara arbetsuppgifter?

2. Räknar regeringen med att till följd av fattade beslut eller ifrågasatta nya åtgärder från statsmakternas sida det allmännas — och därvid främst statens — anspråk på arbetskraft kommer att ytterligare ökas under de två närmaste åren och, i så fall, med huru stort ungefärligt antal befattningshavare?

3. Är regeringen beredd att genom så kraftiga nedskärningar som möjligt av antalet statsanställda tjänstemän ställa personal till förfogande för produktiva uppgifter?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1947/48 till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för G. V. Löthner och F. H. Jonsson från ersättningskyldighet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

från bevillningsutskottet:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 6 mars 1942 (nr 63) angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva visst undantag från gällande villkor för åtnjutande av rätt till varvsindustrirestitution;

från första lagutskottet:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 7 december 1934 (nr 573) om tillsättning av prästerliga tjänster; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fullföljd av talan från domkapitel m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 36, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag angående utsträckt tillämpning av den s. k. ensittarlagen;

från jordbruksutskottet:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar; samt

från sammansatta stats- och andra lagutskottet:

nr 43, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd, anslag till bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd, anslag till provisorisk förstärkning av ersättning åt blinda samt anslag till dyrtidstillägg å ersättning åt blinda, *dels ock* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å folkpensioner och invalidunderstöd, m. m.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.10 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 25 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande februari.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, att herr Jonsson i Järvsand, som vid kammarens sammanträde den 12 februari med läkarintyg styrkt sig från och med den 11 i samma månad tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgörö-målen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet *Vougt* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 73, angående livränta åt Inga Elisabeth Karlsson m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 43, angående anslag till uppförande eller inrättande av barnhem m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 49, med förslag till lag om tingshusbyggnadsskyldigheten i vissa fall; och

nr 64, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 65, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 66, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 67, angående omorganisation av medicinalstyrelsen;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 68, med förslag till förordning om ändring i vissa författningar berörande veterinärväsendet samt angående inrättande av en veterinärstyrelse;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 69, med förslag till lag om upphävande av andra stycket lagen den 11 april 1924 (nr 68) angående upphävande av danska och norska skiljemynts giltighet som lagligt betalningsmedel i Sverige; och

nr 70, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

till statsutskottet propositionen nr 71, angående anslag till den sociala hemhjälpsverksamheten; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 72, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1947.

§ 5.

Föredrogs men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 1—3, statsutskottets utlåtanden nr 12 och 29, bevillningsutskottets betänkanden nr 7—11, första lagutskottets utlåtanden nr 5—10, andra lagutskottets utlåtanden nr 2—4 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Liedberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående ökningen av antalet befattningshavare i statens tjänst, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Herr *Staxäng* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 46, angående indragning av vissa till församlingskyrkor utgående ersättningar m. m.

Denna motion bordlades.

§ 8.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr *Utbult*, som yttrade: Herr talman! Den 9 september 1946 avgick motorseglaren Svan av Skärhamn i Bohuslän från Lübeck i barlast destinerad till Köpenhamn och har sedan ej avhörts.

Besättningen, som utgjordes av fyra man, var befälhavaren August Valfrid Olsson och dennes son, resp. 39 och 14 år gamla, från Skärhamn, bästeman Alrik Karlsson från Klövedal i Bohuslän, 25 år gammal, och jungmannen Allan Olofsson från Visby, 16 år gammal.

Några tecken som tyda på att Svan skulle ha förlist under resan ha icke framkommit, och något vrakgods, som skulle härleda sig från Svan, har, så långt som är känt, icke upphittats.

Allt tyder på att Svan antingen blivit uppbringad och förd till någon utländsk hamn eller genom motorstopp eller storm blivit vinddriven till någon östersjöhamn och blivit av någon oförklarlig anledning kvarhållen och besättningen på något sätt internerad och urständssatt att kunna komma i förbindelse med hemorten.

Klart är, att då en båt med besättningen på ett så oförklarligt sätt försvinner, komma många rykten i omlopp, som inte till hundra procent kunna tagas för sanning, men i detta fall ha dock framkommit så pass starka skäl för att motorseglaren Svan verkligen skulle finnas eller ha funnits i en av ryssarna behärskad östersjöhamn, att man inte vågar släppa hoppet på att ryktet har talat sanning.

Det har uppgivits, att tyska befälhavare, vilka passerat Stralsunds hamn, för svenska befälhavare i tyska hamnar berättat, att i Stralsunds hamn ligger en svensk motorseglare, vilken enligt beräkning skulle vara identisk med Svan.

Interpellation. (Forts.)

En annan tysk befälhavare skulle ha sett Svan i Stralsund men uppgav, att någon av besättningen ej då fanns ombord. Som de här nämnda befälhavarna av viss anledning ej vilja ha sina namn offentliggjorda, ha några skriftliga bekräftelser härom ej kunnat erhållas. Ett senare rykte förmäler, att Svan skulle ha förflyttats från Stralsund till annan hamn.

Då nu fem à sex månader förflutit sedan Svan avgick från Lübeck på sin resa till Köpenhamn, är det förklarligt, om de hemmavarande familjemedlemmarna, som stå besättningen på Svan närmast, fråga sig, om allt är gjort som kan göras för att bringa klarhet omkring motorseglaren Svans underliga försvinnande och om besättningens öde. Man förstår, vilken oro som behärskar de hemmavarande släktingarna och familjemedlemmarna till de försvunna besättningsmännen på Svan, och man förstår också den hustru och moder, som hade sin man och son med på Svan och som inte kan släppa tanken på att dessa äro i livet, alldenstund de försvunnit under så underliga och mystiska omständigheter.

Med anledning av ovanstående anhåller undertecknad att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa följande frågor:

1. Vad har från svensk sida gjorts för att bringa klarhet över motorseglaren Svans och dess besättnings mystiska försvinnande under resa från Lübeck till Köpenhamn i september förlidet år?

2. Vad anser sig hans excellens utrikesministern ytterligare kunna göra för att efterforska motorseglaren Svan och dess besättning?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.08 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 26 februari.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Herr statsrådet *Myrdal* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 74, angående bidrag till främjande av humanistisk forskning; och nr 80, angående anslag till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Myrdal**, som anförde: Herr talman! I en till mig riktad interpellation har herr Lindberg framställt två frågor i anslutning till ångaren Sten Stures förlisning i slutet av januari detta år. Herr Lindberg frågar först huruvida jag är »beredd att i anledning av vad som inträffat rörande uppgifterna om besättningsmännen på Sten Sture namn och data vidtaga åtgärder för en effektivare registrering av svenskt sjöfolk». Bakgrunden till denna fråga är att det förflöt ganska lång tid från det ångaren rapporterades saknad och till dess man kunde uppgiva namnen på besättningsmännen.

*Svar på
interpellation.*

Till belysning av frågan vill jag först i största korthet beröra de i sjömanshuskungörelsen den 9 juni 1939 givna reglerna om sjöfolks registrering. Å svenskt fartyg, som går i utrikes fart, skall besättningen vara påmönstrad inför vederbörlig mönstringsförrättare. Mönstringsförrättare är inom riket i regel sjömanshusombudsman och utom riket svensk konsul. Avgår besättningsman från tjänst å svenskt fartyg, skall han även avmönstras inför mönstringsförrättare. Vid såväl på- som avmönstring åligger det mönstringsförrättaren att tillse, att meddelande om mönstringen avsändes till det sjömanshus vid vilket sjömannen är inskriven. Sjömanshuset ombesörjer med ledning härav i sitt register över sjöfolk anteckning rörande sjömannens tjänstgöring å svenska fartyg.

Från registret kan man således erhålla uppgift, huruvida en vid sjömanshuset inskriven sjöman vid given tidpunkt varit anställd å svenskt fartyg samt när och var han på- och avmönstrat sådant fartyg. Det kan emellertid taga tid och vara förenat med svårighet att på grundval allenast av mönstringsuppgifter fastslå vilka personer som vid en viss tidpunkt utgjort besättningen på ett visst fartyg. Härom erhålles bäst besked genom den s. k. sjömansrullan. Denna förvaras på fartyget och går följaktligen förlorad vid totalförlisning. Ofta kan emellertid besked då erhållas genom den besättningslista, som fartygets befälhavare i allmänhet tillställer rederiet.

Frågan om införande av centralregister för sjöfolk var föremål för ingående överväganden i samband med den 1939 genomförda omorganisationen av sjömanshusen. Genom denna omorganisation indrogos 17 av de minsta sjö-

Svar på interpellation. (Forts.)

manshusen, och reformen innebar således en viss centralisering. Till grund för omorganisationen låg en utredning, verkställd av särskilda inom kommerskollegium tillkallade sakkunniga och bland dem interpellanten. De sakkunniga diskuterade frågan om införande av ett centralregister men förordade icke att ett sådant skulle inrättas.

Det torde emellertid vara obestriddigt att ett centralregister för sjöfolk erbjuder vissa fördelar i jämförelse med de nuvarande, vid sjömanshusen förda registren. Icke minst i fall sådana som Sten Stures är det givetvis av stor vikt att snabbt kunna fastslå vilka som utgjort fartygets besättning. Frågan om en förändring av registreringssystemet är emellertid av komplicerad natur. Därmed sammanhänger bland annat spørsmålet om hela sjömanshusinstitutionens vara eller icke vara. Man får sålunda överväga om sjömanshusen skola ersättas med ett system av mönstringskontor eller om andra organ skola ta hand om de sjömanshusuppgifter, vilka icke lämpligen kunna överlämnas till ett centralregister. Det är tydligt att den i interpellationen åsyftade omläggningen av sjöfolksregistreringen icke kan genomföras utan en ny grundlig utredning. Enligt vad jag inhämtat har kommerskollegium sin uppmärksamhet riktad på frågan. Jag skall självfallet noga överväga de förslag, kollegium kan finna anledning framställa.

Herr Lindberg har vidare frågat om jag är »beredd att vidtaga åtgärder vid nu förestående sjösäkerhetskonferenser för ökandet av sjösäkerheten i samtliga fartyg bland annat genom åläggande för rederierna att hålla radiosändare såväl i livbåtar som i fartygen».

Jag vill då först nämna, fastän interpellanten icke uttryckligen frågat här om, att författningsenlig skyldighet att ha Sten Sture försedd med flotte icke förelåg vid olyckstillfället. Under krigsåren voro fartyg av Sten Stures typ skyldiga att föra flottor, men bestämmelserna härom upphävdes 1946. Det må tilläggas att under de isförhållanden, som rådde då Sten Sture förliste, skulle en flotte säkerligen ej blivit till någon som helst nytta för de ombordvarande.

Däremot skulle Sten Sture enligt gällande bestämmelser ha varit försedd med radiostation. Tidigare hade sådan installation funnits å fartyget, men den hade borttagits i samband med att fartyget i juli 1946 försålles. Den nye redaren hänvände sig i augusti 1946 till telegrafstyrelsen och beställde radiotelefonstation för fartyget. Styrelsen kunde emellertid, på grund av svårigheten att erhålla material från sina leverantörer, icke åtaga sig leverans förrän tidigast i maj 1947. Radiotelefon kunde ej här i landet anskaffas från annat håll än från telegrafstyrelsen. — Livbåtsradio behöfve enligt gällande författningar icke föras å Sten Sture. För övrigt torde livbåtarna under de vid förlisningen rådande isförhållandena icke kunnat användas.

För närvarande pågår inom kommerskollegium utredning av frågan, vilka ämnen som böra behandlas vid en tillämnad konferens för revision av 1929 års sjöfartssäkerhetskonvention. För samråd härom ha tillkallats representanter för vederbörande sjöfartsorganisationer. Härvid kommer att övervägas, huruvida skäl föreligga att skärpa gällande fordringar i fråga om fartygs- och livbåtsradio.

Härpå yttrade

Herr **Lindberg**: Herr talman! Jag anhåller att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för interpellationssvaret. Jag kanske redan nu får förutskicka, att även om jag kommer att göra några

Svar på interpellation. (Forts.)

invändningar, dessa icke i egentlig mening rikta sig mot svaret, som jag finner vara i stort sett tillfredsställande. Det är emellertid några saker i detta sammanhang, som föranleda mig att från mina utgångspunkter dels klarlägga en fråga, som omnämnes i svaret, och dels göra ett par anmärkningar till rådande förhållanden.

Då det i interpellationssvaret hänvisas till den utredning rörande sjömanshusens organisation, vilken utrednings förslag föranledde riksdagsbeslutet om indragning av 17 stycken sjömanshus, så är det riktigt att utredningsmännen haft under övervägande frågan om införande av ett centralregister för sjömän. Efter långa diskussioner inom kommittén om den saken enades man till slut om att frånträda frågan om införandet av ett centralregister, mot vilket beslut undertecknad — av skäl som jag nu icke kan meddela — icke anförde reservation.

Jag tror emellertid, att ett centralregister för sjöfolket skulle vara av stort värde. Fråga är om icke ett sådant register också skulle förbilliga administrationen för registreringen av vårt sjöfolk. Det är riktigt att man från de nuvarande sjömanshusen kan erhålla uppgift om vilka personer som befinna sig ombord på fartygen. Svårigheterna att erhålla riktiga uppgifter äro emellertid ganska stora, vilket är beroende på om påmönstringar skett vid flera sjömanshus eller icke. Jag är emellertid tacksam för statsrådets besked om att han kommer att ägna denna sak uppmärksamhet. Jag är vidare tacksam om frågan ånyo blir föremål för utredning.

I detta sammanhang kan förtjäna framhållas följande som icke kunnat tagas hänsyn till i interpellationssvaret och som för övrigt heller icke kunnat anföras i själva interpellationen. Jag erhöi ett brev från en person i Wäja, som uppgiver att hans son enligt meddelandena i pressen gått bort med Sten Sture. Den gamle mannens brev var daterat den 12 februari, således dagen efter det interpellationen framställdes. Rederiet hade då icke meddelat honom något om sonens bortgång. Detta är ganska anmärkningsvärt. Fartyget hade då saknats och betraktats som förlorat under flera dagar.

Med tillgång till ett centralregister skulle det icke vara svårt att konstatera vilka personer som gått bort med ett fartyg. Härvid får man givetvis göra undantag för de personer, som eventuellt påmönstrat i utlandet respektive där avmönstrat. Vet man emellertid avgångshamnen eller hamnarna kunna ju uppgifterna ganska lätt kontrolleras och fullständigas.

Vad åter angår sjösäkerheten vill jag anföra följande.

Sten Sture var ett gammalt fartyg. Det var byggt år 1900 och således 46 år gammalt vid förlisningstillfället. Fartygets ålder behöver emellertid icke nödvändigtvis ha något med sjövärdigheten att skaffa. Det ligger emellertid nära till hands tro, att icke allt som i sjösäkerhetshänseende skulle finnas ombord var fullgott. Detta är en misstanke som man gärna får, då man hör ett fartygs ålder.

Statsrådet säger, att Sten Sture icke var skyldig att ha flotte. Detta är alldeles riktigt därför att bestämmelserna härom äro suspenderade, en suspension som dock förefaller ha skett en aning för tidigt. Statsrådets slutsats att en flotte icke skulle blivit till någon nytta på grund av de isförhållanden, som rådde där fartyget gick under, är väl ändock en aning förhastad. Denna uppfattning är det — i varje fall för mig — mycket svårt att dela. Ingen vet med säkerhet var fartyget förläste. Man kan visserligen göra vissa antaganden med hänsyn till funna vrakdelar vid Bornholm, men platsen för förlisningen kan icke med säkerhet fastställas. Det kan ifrågasättas, om isförhållandena utgjorde något hinder att använda en flotte. Vid tidpunkten för förlisningen — även om denna icke till dagen kan fastställas — voro isför-

Svar på interpellation. (Forts.)

hållandena i den del av Östersjön, där fartyget uppehöll sig, icke så särdeles svåra. Men även om isförhållandena varit svåra och även om en flotte icke av de skeppsbrutna kunnat föras från olycksplatsen, vilket för övrigt knappast kunnat ske även om havet varit isfritt, så kunde den ha utgjort en räddningsmöjlighet för de skeppsbrutna. Den väg fartyget hade att gå trafikeras ju av ganska många fartyg på väg till och från Polen. Detta var i varje fall förhållandet vid tidpunkten för katastrofen. En räddningsmöjlighet är därför icke helt utesluten om, att märka, flotte funnits ombord. Möjligt är emellertid att hela besättningen blivit borta även om flotte funnits. Man kan naturligen icke nu annat än konstruera fram tänkbara räddningsmöjligheter.

Jag är tacksam för att sjösäkerhetsfrågorna komma upp till behandling snarast. Jag hoppas att man från svensk sida tager upp frågor av ifrågavarande slag, d. v. s. frågor om sjösäkerheten, ur så många synpunkter som möjligt, varvid frågan om räddningsmaterielen, radioutrustning av fartygen och radiosändare i livbåtarna böra få en framskjuten plats vid överläggningarna.

En annan fråga som denna isvinter aktualiserats är frågan om kontroll över de fartyg som sändas ut i isarna. Nu finns icke någon möjlighet att förbjuda mindervärdiga fartyg att gå till sjöss under svåra isförhållanden. Många tragedier kunna inträffa genom att gamla, icke isförstärkta fartyg tillåtas gå ut och utgöra en risk för de ombordvarande. Men dessa fartyg kunna också utöva en stark hämning på landets försörjning med förnödenheter. Isbrytarna måste ju först hjälpa de alldeles hjälplösa fartygen, för att sedan, om någon tid blir över, hjälpa sådana fartyg, som äro ganska väl rustade för en dust med isarna men som kunna behöva hjälp att komma loss. De bäst rustade fartygen kunna isbrytarna i regel hjälpa fram flera åt gången, medan de svaga fartygen måste ha enskild hjälp i form av lång och tidsödande bogsering.

Denna fråga är också den en sjösäkerhetsfråga, ehuru den väl icke hänförts dit i sjösäkerhetsbestämmelserna, i varje fall icke på ett sådant sätt, att avgångsförbud kan utfärdas mot undermåliga fartyg. Sten Sture tillhörde säkerligen på grund av sin ålder de undermåliga fartygen, i vart fall när det gäller gång i isfyllda farvatten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 73, angående livränta åt Inga Elisabeth Karlsson m. m.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 336 av herr *Staxång m. fl.*

§ 5.

Föredrogs den av herr *Utbult* vid kammarens näst föregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena angående motorsegelaren Svans försvinnande under resa från Lübeck till Köpenhamn i september 1946.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat utrikesutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Nederländerna träffad handelsöverenskommelse;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och den belgisk-luxemburgiska ekonomiska unionen träffad handelsöverenskommelse; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avgivande av förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, mom. 2, i stadgan för den internationella domstolen.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

Utgifter å driftbudgeten, för flera huvudtitlar gemensamma frågor.

Punkten a), angående reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal.

Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal.

I propositionen nr 1 (bilaga 2) hade under Utgifter å driftbudgeten, För flera huvudtitlar gemensamma frågor upptagits vissa i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1947 angivna frågor rörande reglerad befordringsgång för viss biträdes- och amanuenspersonal. Kungl. Maj:ts förslag innebar, bland annat, att nuvarande 2 lönegraden skulle avskaffas såsom ordinarie biträdesgrad för kontorspersonalen.

I samband med Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag hade väckts två motioner.

Utskottet hemställde i denna punkt, att riksdagen måtte med godkännande av vad i förenämnda statsrådsprotokoll anförts samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 296 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i sin motivering anført i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal.

Reservation hade avgivits av herr *Rubbestad*, vilken ansett, att utskottets yttrande beträffande regleringen av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal bort hava i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1947 anförts samt med avslag å motionerna I: 176 och II: 296 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanten i sin motivering anført i fråga om reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal, innebärande bland annat att 2 lönegraden i vissa fall skulle behållas såsom ordinarie biträdesgrad för kontorspersonalen.

Utskottets i punkten gjorda hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Rubbestad**: Herr talman! I detta utlåtande har utskottet tagit ståndpunkt till Kungl. Maj:ts förslag om befordringsgången för dels amanuenser och dels biträdespersonal med skriv- och kontorsgöromål. Beträffande amanuenserna föreligga inga som helst delade meningar i utskottet. Rörande bi-

Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal. (Forts.)

trädespersonalen föreligger emellertid en reservation av mig. Med anledning därav ber jag att få säga några ord.

En särskild kommitté har varit tillsatt för att komma med förslag om befordringsgången för denna biträdespersonal. Kommittén har föreslagit, att befordringsgången skulle sträcka sig över 7 år, innan vederbörande uppnådde den slutliga löneklassen. Kommitténs utredning baserar sig helt på det gamla lönesystemet. Kommittén förordar alltså, att biträdespersonalen skall börja i Ex 2 och där tjänstgöra i 1 1/2 år. Sedan skulle personalen flyttas upp i Eo 2 och tjänstgöra där i 1 år. Därefter skulle förflyttning ske till Eo 4, där vederbörande skulle stå kvar i 4 1/2 år. Efter 7 år skulle personalen således flyttas upp i A 4.

Under höstriksdagen i fjol beslöts emellertid ett nytt lönesystem, som helt omkastar denna befordringsgång. I stället för en befordringsgång, som man tänkt sig skulle bli 7 år, blir befordringsgången efter det nya lönesystemet och det förslag som kommittén kommit med endast 2 1/2 år. Enligt de nya bestämmelserna skall nämligen den extra ordinarie lönen bli densamma som den ordinarie lönen. Efter 2 1/2 år komma således alla att flyttas upp i samma löneställning, som gäller för A 4.

Det är detta system, som jag anser vara oriktigt. Jag anser att man borde ha infört en befordringsgång, som mer än den nu av utskottet föreslagna stämmer med den tankegång, som legat till grund för kommitténs förslag. Jag har tänkt mig, att man skulle låta befordringsgången bli som kommittén föreslagit till och med Eo 2. Under denna tid skulle det ske en prövning av de olika befattningshavarna. Sådana tjänstemän, som äro lämpliga och dugliga att sköta de befattningar, som åläggas dem, vilka äro placerade i A 4, må utan vidare flyttas upp i denna löneklass. Men alla de, som icke fylla dessa kvalifikationer — och det finns säkerligen ganska många — skulle få stanna kvar och konstitueras i A 2, d. v. s. den lägsta lönegraden enligt det nuvarande systemet.

Riksdagen skrev visserligen för något år sedan och begärde att denna lönegradsplacering i A 2 skulle tagas bort. Man ansåg att löneläget där var så lågt, att det icke passade in i det statliga systemet. Genom den lönejustering, som verkställdes efter förslag av den stora lönekommittén i fjol, ha emellertid lönerna i A 2 avmätts på ett sådant sätt, att de kunna fullt ut jämföras med lönerna för motsvarande befattningshavare i civil verksamhet. Detta har medfört, att dessa förhållanden nu genom lönekommitténs förslag och riksdagens beslut i fjol helt och hållet förändrats. Nu ha dessa befattningshavare i A 2 kommit upp i en lön, som i begynnelsestadiet lämnar en ersättning av 4 476 kronor. Slutlönen är 5 292 kronor. Dessa löner ligga i verkligheten t. o. m. betydligt över vad som i det privata livet är vanligt för dylika befattningshavare.

Jag menar alltså, att det nu inträtt ett annat läge i jämförelse med de förhållanden, som rådde när riksdagen begärde, att den ifrågavarande löneklassen skulle borttagas. Det är rätt egendomligt att Kungl. Maj:t å ena sidan tillsätter en kommitté, som med hänsyn till förhållandena på den privata marknaden skall bestämma löner, samt å andra sidan tillsätter en annan kommitté, som oberoende av den föregående kommer med förslag till ändringar av lönegradsplaceringarna. Man tycker verkligen att det hade behövts ett samarbete mellan dessa båda kommittéer för att man på det sättet skulle ha kunnat undvika det läge, som vi nu hamnat i.

Jag nämnde nyss, att jag anser att de befattningshavare, som icke ha tillräckliga kvalifikationer för att befordras till en tjänst i A 4, skola placeras

Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal. (Forts.)

i A 2. Under sådana förhållanden har jag inte kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag att A 2 skall borttagas ur det statliga lönesystemet. Denna min ståndpunkt har jag velat ge uttryck åt genom min reservation.

Även utskottets majoritet har nog varit på det klara med att det kan förefinnas vissa skäl för en ändrad befordringgång, men utskottet menar, att denna befordringgång skall kunna ordnas i enlighet med vad som gäller beträffande uppskov med löneklassplaceringar. Inom utskottet har man utgått ifrån att man vid en tillämpning av det nya systemet skall kunna gå till väga på ett mera fritt sätt än vad som nu gäller beträffande lönegradsplaceringen. Jag tror för min del att den bestämmelse, som utskottet förordat, kommer att för verken medföra oerhört stora svårigheter, då det gäller att bedöma i vilka fall man skall flytta upp en befattningshavare eller låta honom stanna kvar. Enligt min reservation däremot skulle det vara mycket enkelt för verken att pröva vilka som skulle kunna erhålla befordring till högre tjänst eller icke. Jag förmenar alltså att det därför vore lämpligt om riksdagen ville gå på den linje, som jag rekommenderat i min reservation.

Herr talman! Med dessa ord hemställer jag om bifall till den av mig avgivna reservationen.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Den ärade reservanten gav i sitt anförande dels en motivering till varför han anser att befordringsgången för biträdespersonalen bör gå över lönegraden A 2, och dels kritiserade han Kungl. Maj:ts åtgörande att tillsätta en kommitté för utredning av befordringsgången, när man samtidigt har en kommitté i arbete, som sysslar med löneroglering.

Beträffande denna sista fråga, som kanske är av betydelse i detta fall, förefaller det mig emellertid som om Kungl. Maj:t är ganska oskyldig. Riksdagen skrev 1944 och begärde en utredning rörande befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Riksdagens skrivelse i detta avseende var närmast föranledd av vissa påpekanden från riksdagens revisorer, som observerat hur otillfredsställande befordringsgången var för just dessa personalgrupper. Det är alltså ganska självfallet, att Kungl. Maj:t skulle effektuera detta riksdagens beslut och tillsätta denna kommitté, 1944 års personalutredning, vars betänkande beträffande nu berörda delar förelägges riksdagen.

Beträffande befordringsgången för biträdespersonal erinrade jag nyss, huru som riksdagens revisorer uppmärksammat, att oändligt lång tid plögade förflyta innan denna personal uppnått ordinarie anställning. Det har i många fall gått 10, 15 eller 20 år, och detta ansågo revisorerna inte vara tillfredsställande ur personalsynpunkt. Jag var själv ledamot i den kommitté, som i enlighet med riksdagens skrivelse år 1944 tillsattes, och det är sålunda självfallet, att jag bättre känner till resonemangen i den förberedande utredningen än vad den ärade reservanten kan göra. Jag vill sålunda framhålla det, att utredningen sökte att åstadkomma en fullständig kartläggning av det arbetsområde det här gäller genom att införskaffa uppgifter, som visade hur befordringsgången varit för den personal, som under de år informationsmaterialet insamlades varit anställd i statens tjänst. Av denna utredning framgick att lönegraden A 2, som den ärade reservanten synbarligen förälskat sig i, inte alls förekom i en hel rad av verk. Inom statsförvaltningen fanns det vid utredningstillfället endast 98 ordinarie befattningar i denna lönegrad. Man måste således konstatera, att denna lönegrad hade mycket liten betydelse. Det hör också till saken, att av dessa 98 ordinarie befattningshavare i lönegrad A 2 var det endast ett litet fåtal, som vid detta tillfälle uppehöll sin tjänst. Flertalet av dem hade erhållit förordnande såsom extra ordinarie i högre lönegrader, i de allra flesta fall i

Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal. (Forts.)

lönegraden Eo 4 men det fanns också sådana, som erhållit förordnande i lönegrad Eo 7.

Allt detta styrkte personalutredningen i den uppfattningen, att för ordinarie befattningar var lönegraden A 2 icke längre behöblig. Det gällde att få en befordringsgång, som inom rimlig tid kunde föra till ordinarie anställning. Utredningsförslaget innebär i detta avseende, vilket också framhölls av den ärade reservanten, att ordinarie anställning för biträdespersonalen skall nås efter 7 års anställning.

Nu ville den ärade reservanten framhålla, att på grund av den principiella ändring beträffande lönesättningen, som föreslogs av 1945 års lönekommitté — vars förslag i detta avseende förelades 1946 års riksdag för principbeslut — hade relationen mellan icke ordinarie och ordinarie löneställning så förändrats, att den befordringsgång som 1944 års personalutredning föreslog på 7 år nås redan efter $2\frac{1}{2}$ år. Detta reservantens resonemang gäller allenast lönesiffrorna, medan kommittén haft i uppdrag att skapa en befordringsgång fram till ordinarie anställning. I det avseendet kvarstår sålunda 1944 års personalutrednings förslag, att befordringsgången fram till ordinarie anställning skall vara 7 år och inte $2\frac{1}{2}$ år, som den ärade reservanten framhöll. Jag upprepar, att hans resonemang allenast åsyftar lönesiffrorna.

Ur olika synpunkter är det synnerligen olämpligt att bibehålla denna ordinarie löneställning i lönegrad A 2, men man behöver lönegraden såsom genomgång för lönesättningen under personalens utbildningstid. Det är därför personalutredningen föreslår, att befordringsgången skall vara så att nyanställd personal placeras såsom extra tjänstemän i lönegraden 2 och får löneställning efter den löneklass, som gäller för extra i samma lönegrad. Efter $1\frac{1}{2}$ års tjänst skall erhållas extra ordinarie anställning, fortfarande i lönegraden 2, för att lönesättningen inte skall bli alltför hög när det gäller rekryteringspersonal under utbildning. Först efter ytterligare ett år flyttar personalen upp i en löneställning motsvarande lönegraden 4 och får då den lön, som passar in i det nya lönesystemet. Detta är, så vitt jag förstår, en fullt klar och logisk befordringsgång, vilken också ger personalen den trygghet som ligger däri, att ordinarie anställning kan nås efter 7 års anställning. Om man jämför dessa lönesiffror med motsvarande lönesiffror för befattningshavare i enskild tjänst, så tror jag inte att man kan säga att lönesättningen blir för hög. Jag skall inte trötta kammaren med några siffror i detta avseende. Envar som är intresserad av detta kan finna det i handlingarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i den här föredragna punkten.

Herr **Rubbestad**: Herr talman! När herr Eriksson i Stockholm som främsta motiv anför, att det var så få befattningshavare i statens tjänst som voro placerade i lönegrad A 2 — han nämnde siffran 98 — så vill jag bara erinra om att om man slår upp statsliggaren och ser efter, så kan man konstatera att antalet är betydligt större. Sålunda finnas vid tullstaten inte mindre än 67 ordinarie tjänster i lönegraden A 2, vid hovrätten ha vi 8, vid pensionsstyrelsen 8 och vid statistiska centralbyrån 6. Detta var endast några exempel. Det är ett tjugotal verk i det staliga systemet, som har lönegraden A 2. Det finns alltså ett betydligt större antal befattningshavare i denna lönegrad. Dessutom är att märka, att vid statens affärsdrivande verk finnas flera hundra befattningar i lönegraden A 2 ehuru de ej stå angivna i statsliggaren. Det gäller alltså ett avsevärt antal.

Sedan ville herr Eriksson göra gällande, att det endast är lönesiffrorna

Reglering av anställningsförhållandena för viss biträdes- och amanuenspersonal. (Forts.)

som äro desamma. Jag vill då säga, att efter 2½ års anställning är det också andra förmåner, som äro lika med de ordinaries. Pensionsrätten är nämligen densamma. Det enda som fattas är konstitutorialet, alltså det system man har i stället för fullmaktsförordnande. Det är det enda som fattas för att dessa befattningshavare skola bli likställda med dem i ordinarie tjänst. Lönerna och pensionsförmånerna äro för dessa precis desamma efter 2½ års tjänst som efter 7 år.

Jag finner ingen anledning att frångå mitt förslag, och jag tror att det vore klokast om riksdagen gick in för det med hänsyn till löneläget i landet i övrigt på den privata marknaden.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Herr Rubbestad gör gällande, att den siffra på 98 befattningshavare i lönegrad A 2, som jag åberopade i mitt tidigare anförande, icke skulle vara riktig. Vid en kollationering av statsliggaren hade herr Rubbestad fått ett betydligt större antal sådana befattningshavare.

Anledningen till att de uppgifter, som jag lämnat, avvika från den beräkning, som herr Rubbestad här gjort, är, att våra uppgifter hänföra sig till olika tidpunkter. De siffror, som jag här åberopat, ha framkommit under den ifrågasvarande utredningen i ärendet. Varje befattningshavare fick fylla i ett kort, utvisande hans löneställning m. m. Detta finns återgivet i kommitténs betänkande på s. 17. Där anföres bl. a. följande: »I A 7 (kanslibitråden) äro 339 av de i undersökningen ingående kvinnliga tjänstemännen upptagna och i A 2 (skrivbitråden) 98.» Jag har således i detta fall stött mig på ett dokument.

Sedan ville herr Rubbestad göra gällande att inte heller mina uppgifter rörande det nya lönesystemets verkningar för skrivbitrådenas lönesättning voro riktiga. Det var inte bara lönesiffrorna, som nu voro de samma för extra ordinarie i lönegrad 4 som för de ordinarie, utan även andra förmåner voro desamma. Det enda som egentligen saknades var det lilla konstitutorialet. Ja, ärade kammarledamöter och ärade reservant, det är just detta lilla konstitutorial som betyder så mycket. Avsaknaden av detta ger inte den trygga anställning, som 1944 års personalutredning hade i uppdrag att åstadkomma för skrivbitrådena.

Herr talman! Jag vill således vidhålla alla mina tidigare lämnade uppgifter, vilka äro alltigenom hållbara.

Herr **Rubbestad**: Herr talman! Man kan alltså konstatera, att även herr Eriksson i Stockholm är på det klara med att det med den nya löne regleringen endast kommer att dröja 2½ år i stället för tidigare förutsatta 7 år för att vederbörande extra befattningshavare skola få samma löne- och pensionsförmåner som de ordinarie.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Rubbestad avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkten b), angående löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

I fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvård- och ekonomipersonal hade Kungl. Maj:t föreslagit, bland annat, att avdelnings- och special-

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

sköterskor skulle uppflyttas från 7 till 9 lönegraden samt assistentsköterskor och därmed jämställda sköterskor från 5 till 7 lönegraden. Vidare skulle första föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet inplaceras i 14 lönegraden och föreståndarinnan vid nämnda sjukhus i 11 lönegraden.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson m. fl.* (I:75) och den andra inom andra kammaren av fröken *Olsson m. fl.* (II:144), hade hemställts, att riksdagen måtte bifalla de förändringar i budgetförslaget gällande avlöning till viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, som angivits i motionerna, innebärande att avdelningssköterska i regel skulle placeras i 10 lönegraden samt assistentsköterskor och därmed jämställda i regel i 8 lönegraden. Förenämnda befattningar som första föreståndarinnan och föreståndarinnan skulle enligt motionärens förslag placeras i 15 respektive 12 lönegraden.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Anderberg m. fl.* (I:76) och den andra inom andra kammaren av herr *Olsson i Mellerud m. fl.* (II:141), hemställts, att riksdagen måtte besluta, att avdelningssköterska skulle placeras i lönegrad A 8 i den gamla eller Ca 12 i den nya statliga löneplanen samt lönerna för övriga sjuksköterskor skulle regleras i anslutning härtill.

Utskottet hemställde i denna punkt, att riksdagen måtte i anledning av vad i förutnämnda statsrådsprotokoll anförts ävensom motionerna I:76 och II:141 samt motionerna I:75 och II:144 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i sin motivering anført i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.

Enligt utskottets förslag skulle avdelningssköterska placeras i 8 lönegraden och lönerna för övriga sköterskor regleras i anslutning härtill. Befattningarna som första föreståndarinnan vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet hade av utskottet föreslagits till inplacering i 15 lönegraden och föreståndarinnestjänsten vid nämnda sjukhus i 12 lönegraden.

Reservationer hade anförts:

dels av herrar *Oscar Olsson, Hesselbom, Törnkvist, Eriksson* i Stockholm och *Wallentheim*, vilka i en med 2) betecknad reservation förklarar sig anse, att utskottet bort med avslag å motionerna I:76 och II:141 samt I:75 och II:144 utan ändring tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.;

dels ock av fröken *Andersson* och herr *Holmström*, vilka i en med 3) betecknad reservation uttalat, att utskottet bort med ändring av Kungl. Maj:t förslag tillstyrka motionerna I:75 och II:144.

Sedan utskottets i punkten gjorda hemställan föredragits, anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Det avsnitt av statsutskottets utlåtande, som vi nu ha föredragit, är av betydligt större räckvidd och större vikt än det avsnitt, som vi nyss behandlade. Ställningen har också blivit omkastad för mig personligen. Medan jag nyss hade att företräda statsutskottets majoritet — och en mycket stor majoritet till och med — så uppträder jag nu i egenskap av reservant för att polemisera mot utskottets majoritet.

Jag vill erinra om att även det spörsmål, som vi nu behandla, tidigare har varit föremål för behandling inom riksdagen, och att riksdagen år 1944 skrev till Kungl. Maj:t och begärde en utredning rörande sjukvårdspersonalens lönesättning. Det är en helt annan kommitté än den som jag nyss talade om, som har utrett denna fråga. Kommittén, som ju inte var ett förhandlingsorgan,

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

(Forts.)

utan som var sammansatt på sätt som oftast plägar vara fallet med kungliga utredningskommittéer, dels av representanter för det allmänna och dels av sakkunniga, såväl ifrån förvaltningssidan som från personalsidan, samlade sig kring en ståndpunkt och framlade ett förslag. Denna kommitté var inte enhällig, utan det fanns reservanter. De direkta personalrepresentanterna framförde en reservation, där man yrkade en bättre lönesättning än den som kommitténs majoritet hade stannat för, medan andra ledamöter av kommittén, som representerade andra intressen, i en reservation yrkade på en lägre lönesättning för stora grupper av personalen än den som kommitténs majoritet hade föreslagit.

Kungl. Maj:t har nu förelagt riksdagen en proposition i enlighet med kommittémajoritetens förslag. Det visade sig nämligen vid det remissförfarande, som ju allmänt tillämpas när ett kommittébetänkande föreligger, att kommittémajoritetens ståndpunkt hade vunnit ganska enstämmig anslutning från de statliga myndigheternas sida, medan vissa intresseorganisationer hade rekommenderat en annan ståndpunkt.

I samband med propositionens framläggande väcktes inom båda kamrarna motioner, som föllo tillbaka på de ståndpunkter, som hade omfattats av vissa ledamöter i kommittén och som jag nyss erinrat om. Somliga motionärer yrkade en högre lönesättning, förnämligast för sjukvårdspersonalen, än den som Kungl. Maj:t hade föreslagit. Andra ledamöter av riksdagen yrkade en lägre lönesättning. Båda dessa motionsyrkanden stödde sig på de reservationer, som, enligt vad jag nyss antydde, hade förelegat inom utredningskommittén.

Statsutskottet har nu i huvudsak anslutit sig till den motion, som åsyftade en sänkning av lönesättningen för sjukvårdspersonalen i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag. Jag säger avsiktligt »i huvudsak», därför att det visade sig att denna motion var ganska litet genomtänkt. I den hade faktiskt yrkats lönegradsnedflyttning av viss personal, medan statsutskottets utlåtande, som nu föreligger, undgår denna olägenhet. Man har sålunda jämkat på motionens yrkande i detta avseende, men i huvudsak är det motionen från — om jag får begagna uttrycket — landstingshåll, som har samlat statsutskottet. Den motion, som sålunda har lagts till grund för statsutskottets nu föreliggande hemställan, var så pass otydligt formulerad, att vi som behandlade frågan i utskottsavdelningen inte kunde tolka den utan måste hos en av motionärerna få klarlagt vad motionsyrkandet innebar. Det hänger ju samman med det sätt, på vilket motionsklämman utformats, där man hemställer, att riksdagen måtte besluta att avdelningssköterskor placeras i lönegrad A 8 i den gamla eller Ca 12 i den nya statliga löneplanen samt att lönerna för övriga sjuksköterskebefattningar regleras i anslutning härtill. Detta, att utskottet fått försöka tolka vad en reglering av vissa icke namngivna befattningar skulle innebära, var det som gjorde, att vi måste ta reda på vad motionärerna närmast hade syftat till.

För att de olika linjerna skola stå klara för riksdagens ledamöter vid behandlingen av denna fråga, har också statsutskottet bilagt en tabell, som punkt efter punkt visar vad de olika yrkandena innebära i olika avseenden, dels Kungl. Maj:ts förslag, dels utskottets förslag och slutligen en reservation, som här betecknats som nr 3 och som är framförd av två ledamöter av statsutskottet. Jag hänvisar till denna tabell, därför att det gör det mycket lättare att utveckla de olika synpunkterna.

Striden gäller huvudsakligen den befattning, som i de olika ämbetsverken går under titeln »översköterska», men även i viss utsträckning dem som kallas »första sköterska» och »barnmorska». Det är emellertid översköterskebefattningen, som är grundläggande.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

Kungl. Maj:t har i likhet med kommittén föreslagit, att översköterskorna skola inplaceras i lönegraden A 9. Jag talar, när jag nämner lönegraderna, om den lönegradsbeteckning som används i nu gällande avlöningsreglemente och således inte om den beteckning, som skall gälla från och med den 1 juli i år, då ett nytt avlöningsreglemente träder i kraft. Kungl. Maj:t har alltså föreslagit placering i lönegrad A 9, medan utskottet i likhet med motioner såväl i första som i andra kammaren yrkar placering i lönegrad 8, alltså en lönegrad lägre, och medan reservation nr 3 vill placera dem i lönegrad 10. För närvarande äro dessa befattningshavare placerade i lönegrad 7. Kungl. Maj:ts förslag betyder alltså i korthet uttryckt en uppflyttning två lönegrader, utskottsmajoriteten vill flytta upp bara en lönegrad, medan reservanterna i reservation nr 3 vilja flytta upp tre lönegrader. Motsvarande uppflyttningsyrkanden gälla beträffande vissa andra befattningar, varom det här är fråga.

Nu har utskottet såsom motiv för sin ståndpunkt anført, att det är ett framträdande önskemål att åt de statsanställda sjuksköterskorna »beredas löneförhöjningar, vilka motsvara löneförhöjningarna åt den del av kåren, som är anställd vid landstingens inrättningar. Då skillnaden mellan sistnämnda löneförhöjningar och det av Kungl. Maj:t föreslagna löneläget för statsanställda sjuksköterskor endast motsvarar en lönegrad, tala övervägande skäl för att denna skillnad i överensstämmelse med yrkandet i motionerna I: 76 och II: 141 helt utjämnas».

Andemeningen i detta yttrande är sålunda, att riksdagens beslut, därest det nu fattas i enlighet med utskottets förslag, skulle innebära en lönesättning för sjuksköterskepersonalen, som nära skulle överensstämma med det kollektivavtal, som under senare delen av år 1946 har träffats mellan vederbörande organ och gäller för landstingens sjukvårdsinrättningar. Eftersom ett kollektivavtal träffats på ett visst område, som tangerar statens verksamhetsområde, skulle kollektivavtalets löner sålunda gälla även på statens område. Det är sålunda en fullständigt ny princip, som man här lanserar.

Jag har under många årtionden representerat ett fack, där man haft ungefär samma situation. En stor grupp av befattningshavare har tjänat staten, medan en annan nära nog lika stor grupp har tjänat enskilda. Jag talar om järnvägarna. På de enskilda järnvägarnas område har hela tiden rått det förhållandet, att lönerna legat lägre än vid de statliga järnvägarna. Men ännu har ingen hittat på att här i kammaren framföra den meningen, att eftersom personalorganisationerna vid de enskilda järnvägarna träffat ett kollektivavtal med lägre löner, så skulle dessa lägre löner också gälla för statens befattningshavare. Det är möjligt att det har kunnat spela in vid något ståndpunktstagande, men ingen har i varje fall vågat säga det.

Göteborgs stad har ju varit ägare av den stora Bergslagsbanan. Om nu Göteborgs representanter i riksdagen skulle ha väckt en motion angående statens järnvägars personals lönesättning och sagt, att lönerna måste sänkas så och så mycket, därför att Bergslagsbanans personals löner äro så och så mycket lägre — om, säger jag, detta hade inträffat, skulle vi nog ha stegrat oss litet till mans inför sådana anspråk. Framför allt skulle personalorganisationerna inte ha velat vara med på det. Men järnvägsmännens fackliga organisationer kanske betyda mera i samhället än sjuksköterskornas organisationer. Nu vågar man emellertid ställa ett yrkande med fullständigt samma innebörd och samma motivering, som det om vilket jag nyss sade att det inte hade ställts när det gällde järnvägarna. Jag vågar påstå, att hela detta betraktelsesätt måste vara orättfärdigt och oriktigt.

Jag har också tillåtit mig att såsom motivering för min ståndpunkt, då jag har biträtt Kungl. Maj:ts förslag, nämna att erfarenheten visat, att revision av kollektivavtalens löner genomföres med korta tids mellanrum, me-

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

dan statliga lönerregleringar förbli gällande under avsevärd tid. Kollektivavtalen för landstingens sjukvårdsinrättningar gälla givetvis endast under avtalstiden. Då de löpa ut, sker samma sak som alltid sker vid kollektivavtal. De uppsägas, det blir förhandlingar, det träffas — i de flesta fall åtminstone — ett bättre avtal än det förutvarande. Man skall sålunda inte betrakta ett ingånget kollektivavtal som ett evighetsverk, som gäller under avsevärd tid. Staten är i detta avseende betydligt mera tungfotad i fråga om lönerregleringar, och såsom vi alla känna till plägar det dröja avsevärda tidsperioder mellan de olika lönerregleringarna. Det är därför jag för min del inte anser, att de motiv, som här anförts av statsutskottet, äro bärande, utan tycker att alla skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som har framgått som resultat av den utredning, som på riksdagens hemställan har åvägabragts.

Från denna del av frågan vill jag sedan gå till själva lönesättningen. Det är ju klart att man kan diskutera vad som kan vara en skälig lönesättning för en viss grupp av befattningshavare. När jag ser på lönesättningen här, måste jag emellertid säga, att det inte är några höga löner, som vid ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle tillfalla den betydelsefulla grupp av tjänstemän som jag talar om och som här benämnts översköterskor. Det är ju väl att märka så, att en översköterskebefattning inte nås omedelbart sedan den förberedande utbildningen är genomgången, utan det sker ju först senare. En inplacering i lönegrad 9 skulle på högsta dyrort ge en begynnelselön av 537 kronor i månaden och efter 9 års tjänst 606 kronor. Detta är löner, som efter den genomförda lönerregleringen skulle gälla från och med den 1 juli i år, under förutsättning att det rörliga tillägget utgår med 6 procent. Jag måste säga, att jag inte anser, att dessa löner äro så höga, att man som utskottsmajoriteten menar måste pressa ner dem med 23 kronor. Det är alltså om dessa 23 kronor som striden här står.

Beträffande andra grupper av sjuksköterskepersonal än den, som det här är fråga om, skall jag fästa uppmärksamheten på den stora grupp av befattningshavare vid statens sinnessjukhus, som kallas för sköterskor och som kommittén föreslagit inplacerad i lönegrad 4. Om denna grupp föreligger inte någon tvist. Kungl. Maj:t har tagit upp utredningens förslag, och de motionärer som hade avvikande meningar i fråga om översköterskorna ha inte gjort något yrkande på denna punkt. Där finna vi emellertid på högsta dyrort en begynnelselön för extraordinarie befattningshavare av 418 kronor och en slutlön efter 9 år av 491 kronor, fortfarande med de siffror, som bli gällande efter den 1 juli i år, om det rörliga tillägget håller 6 procent.

Jag måste säga, ärade kammarledamöter, att jag inte tycker att de löner, som föreslås av Kungl. Maj:t, äro så höga, att det är motiverat att statsutskottet gör en prutning. När jag alltså inte har kunnat godtaga statsutskottets motivering till sitt förslag, har jag stannat för Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber med vad jag nu har anført att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservation, som ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag. d. v. s. reservation nr 2 av herr Oscar Olsson m. fl.

Herr statsrådet **Mossberg**: Herr talman! Anledningen till att jag begärt ordet i denna debatt är den, att jag inom Kungl. Maj:ts kansli har att handlägga en del sjukvårdsfrågor. När jag läst utskottsutlåtandet har jag inte kunna undgå att bli bekymrad och orolig över den ståndpunkt, som utskottsmajoriteten intagit. Jag är rädd för att om man skulle följa utskottets förslag, så skulle man fatta ett beslut, som vi i framtiden skulle få beteckna såsom mycket olyckligt för sjukvårdsförhållandena i vårt land.

Innan jag går in på själva förslaget, skall jag be att få ange den bakgrund,

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

mot vilken jag menar att detta förslag bör ses. Det föreligger nämligen enligt min mening ganska oroväckande tendenser, när det gäller tillgången på sjukvårdspersonal. Vi måste komma ihåg, att vi nu stå i begynnelsen av en period, som kommer att innebära en synnerligen kraftig utveckling av hela det svenska sjukvårdsväsendet. Jag vill bara som ett exempel nämna, att en kommitté, de s. k. statsbidragssakkunniga för hälso- och sjukvården, gjort en överslagsberäkning av landstingens och icke-landstingsstädernas planer för utbyggnad av sjukhusvården till och med år 1950. Denna kommitté har kommit till det resultatet, att för denna tidsperiod planeras nya sjukhus eller -avdelningar för en sammanlagd kostnad av 250 milj. kronor. Därjämte råder en avsevärd underdimensionering på sinnessjukhusens område, och vi måste alltså räkna med kraftiga utbyggnadsbehov även i fråga om sinnessjukhusen. Det är givet, att en så kraftig expansion av vårt lands sjukhusväsende kommer att medföra en väsentligt stegrad efterfrågan på sjukvårdspersonal.

De erfarenheter, som hittills ha gjorts, visa att man, när det gäller sjukhusen, inte kan påräkna att genom några rationaliseringsåtgärder minska antalet sjuksköterskor i förhållande till antalet patienter. Därtill kommer att vi, om inte alla tecken slå fel, under den närmaste tioårsperioden måste räkna med en mycket knapp tillgång på läkare, ja, kanske t. o. m. med en viss brist på utbildad läkarpersonal, ett förhållande som i varje fall inte kommer att minska behovet av sjuksköterskor i förhållande till patientantalet. Inom medicinalstyrelsen har man gjort vissa försök att uppskatta, hur mycket antalet sjuksköterskor i allmän tjänst skall behöva utökas under den närmaste tioårsperioden. För närvarande finns det i vårt land sammanlagt 10 293 sjuksköterskor, som äro anställda i allmän tjänst med pensionsrätt. De beräkningar, som äro gjorda av medicinalstyrelsen, tala för att vi om tio år behöva ha 17 000 sjuksköterskor i motsvarande befattningar, och då är ändock icke medräknad den ökning, som kommer på sinnessjukhusens del.

En dylik uppskattning av det framtida behovet av sjuksköterskor vinner stöd av den statistik över antalet sjuksköterskor i olika länder, som jag har tillgänglig. Här i Sverige komma för närvarande på varje sjuksköterska 648 invånare, men vi behöva bara gå till Danmark för att motsvarande siffra skall vara 221 invånare. Gå vi till England, är siffran 362 invånare. Vi ligga sålunda här i Sverige väsentligt under våra grannländer i detta avseende, t. o. m. under Finland.

Detta var alltså prognosen i stort. Hurudant är då läget för dagen?

Arbetsmarknadskommissionen gjorde i höstas en undersökning på sjukhusen, som visade att man där hade ett aktuellt underskott av sjuksköterskor på omkring 600 eller i runt tal $\frac{1}{10}$ av hela platsantalet.

Jag har här i min hand sista numret av Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor. Jag har roat mig med att räkna igenom hur många platser, som där äro ledigannonserade på en gång, och jag har funnit att i detta sista nummer av tidskriften sammanlagt 328 sjuksköterskeplatser äro utannonserade såsom lediga. Det finns alltså ett kraftigt aktuellt underskott på sjuksköterskor.

Men vad som enligt min mening utgör en ännu mer oroande tendens på detta område är utvecklingen av rekryteringskvoten, när det gäller våra sjuksköterskeskolor. Av de siffror för åren 1942—1945, som jag har här tillgängliga, framgår att antalet inträdessökande till sjuksköterskeskolorna sjunkit för varje år, trots att man givit efter på kravet på normalskolekompetens och i allt större utsträckning nöjt sig med folkskola kompletterad med folkhögskolekurs. 1942 var det sammanlagt 2 131 sökande till sjuksköterskeskolorna, men sedan har siffran sjunkit undan för undan, och 1945 utgjorde antalet inträdessökande 1 444. Fortsätter denna utveckling, ha vi snart inte — om det såsom nu är ligen

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

skall tagas in omkring 1 100 elever — ett lika stort antal sökande som det finns platser i skolorna. Det är för övrigt klart, att möjligheterna att få fram det lämpligaste urvalet vid ett alltför lågt antal sökande inte kan bli tillfredsställande.

Jag har velat nämna detta, därför att jag tror att man måste se dessa förhållanden såsom en bakgrund till den fråga vi nu diskuterar.

Vad Kungl. Maj:ts förslag beträffar, behöver jag väl inte närmare ingå på vad detta förslag innebär. Den punkt, där meningarna mer väsentligt skilja sig, gäller, såsom kammarens ledamöter veta, avdelningssköterskorna, beträffande vilka Kungl. Maj:t föreslagit en inplacering i lönegrad A 9, medan utskottsmajoriteten stannat för lönegrad A 8, detta med hänsyn till det löneavtal, som landstingen ha slutit för innevarande och nästföljande år.

Jag måste säga, att det för mig ter sig ganska egendomligt, att det förhållandet, att landstingen ha ingått detta avtal, skall bli det avgörande skälet för att sänka den av Kungl. Maj:t föreslagna lönegradsplaceringen. Det har inte tidigare rått någon överensstämmelse mellan löneläget vid de statliga kroppssjukhusen och landstingens sjukvårdsinrättningar. Landstingens löner ha tidigare legat avsevärt lägre. Nu ha emellertid landstingen höjt sina löner, något som jag anser vara enbart glädjande.

Jag är fullt medveten om att man måste taga hänsyn till den allmänna lönenivån och alltså även till de löner, som landstingen betala, men jag kan inte komma ifrån att man, när det gäller statliga tjänster, måste lägga större vikt vid att befattningshavarna på sjukvårdsområdet bli inplacerade i den statliga löneskalan på ett sådant sätt, att det stämmer överens med vad som gäller för andra befattningshavare i statens tjänst.

Det är också detta som utredningen har gjort. Redan i utredningens direktiv talades det om att man skulle beakta dessa förhållanden, och utredningen har också försökt göra detta. Sedan man konstaterat, att de statliga sjuksköterskorna, som ju för närvarande stå i lönegrad A 7, blivit eftersatta i lönehänseende, har man gjort en jämförelse med vissa andra statliga tjänster och kommit fram till att en uppflyttning till lönegrad A 9 skulle innebära en rättvis lönegradsplacering för sjuksköterskorna. Utredningen har i detta sammanhang bl. a. nämnt en sådan befattningshavare som en kontorist vid statens sinnessjukhus. Denne befattningshavare, som alltså har vanligt kontorsarbete, står i lönegrad A 9. Varför skulle då inte en avdelningssköterska på ett statens kroppssjukhus, som ju är arbetsledare för en ganska betydande personal och som närmast under läkaren har ansvaret för det löpande sjukvårdsarbetet på en avdelning, kunna placeras i samma lönegrad? Nog måste väl hon anses ha en lika maktpåliggande syssla som en kontorist vid statens sinnessjukhus eller en småskollärlarinna, som ju också står i lönegrad A 9.

Det är också att märka, när utredningen uttryckligen pekar på kontoristerna vid statens sinnessjukhus såsom en jämförbar grupp, att det i detta fall rör sig om personal med reglerad arbetstid. Vid de statliga kroppssjukhusen har man däremot inte ännu kommit ned till 48 timmars arbetsvecka för sjuksköterskepersonalen, utan där har man en aktuell arbetstid av 54 timmar per vecka eller mera.

Det är en annan omständighet, som bör beaktas, när det gäller att ta ställning till frågan, om avdelningssköterskorna skola placeras i lönegrad A 9 eller A 8, nämligen det förhållandet att dessa avdelningsskötersketjänster äro slut-tjänster för det övervägande antalet av de sjuksköterskor, som arbeta vid de statliga sjukhusen.

Om man nu emellertid skall taga hänsyn till det allmänna löneläget utanför statsdriftens område, är det väl inte enbart landstingens löneläge, som det gäl-

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

ler att beakta. Eftersom de statliga undervisningssjukhusen ligga i Stockholm, tycker jag att det är ytterst angeläget att man beaktar de speciella förhållandena, som här råda.

Sedan lång tid tillbaka ha både staten och Stockholms stad betalat löner, som legat över landstingens löner. Efter den 1 januari 1947 ligga visserligen Stockholms stads löner en smula under de nya löner, som blivit fastställda för landstingens del. Men det är att märka, att sjuksköterskeföreningen har begärt förhandlingar med staden i syfte att få till stånd en löneförhöjning. Löneläget i Stockholm är alltså för närvarande svävande, och jag är mycket orolig för att vi, om man nu alltför mycket pressar ned lönesättningen vid de statliga sjukhusen, komma att få mycket svåra känningar av konkurrensen med Stockholms stad. Det är nämligen inte alls så, att bristen på sjukvårdspersonal skulle göra sig gällande i mindre omfattning vid de statliga undervisningssjukhusen än vid andra sjukhus. Jag har några aktuella siffror, som jag skall be att få lämna.

Vad beträffar assistentskötersketjänsterna, d. v. s. de tjänster som motsvara de nya sjukskötersketjänsterna, vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet är läget för närvarande följande. Vid karolinska sjukhuset finns det 144 sådana tjänster. Därav äro 28 vakanta. Vid serafimerlasarettet finns det 62 tjänster, och av dessa äro inte mindre än 29 vakanta. Frågan har varit uppe, om man skulle behöva stänga avdelningar även vid dessa undervisningssjukhus, som ju till en av sina huvuduppgifter ha att utbilda den nya läkargenerationen. Det skulle enligt min mening vara synnerligen olyckligt och säkerligen få följder på mycket lång sikt, om man inte skulle kunna driva dessa undervisningssjukhus i full omfattning.

Slutligen skulle jag vilja något beröra förhållandena vid våra sinnessjukhus.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag har åvägabragts jämställdhet i löneavseende mellan överskötare och översköterskor vid statens sinnessjukhus, i det att båda dessa personalgrupper placerats i lönegrad A 9. Men här tar nu utskottsmajoriteten ett steg tillbaka och återgår på en punkt, där utredningen och Kungl. Maj:t velat åvägabringa jämlikhet mellan män och kvinnor, till en princip som vi egentligen vilja komma ifrån, i det att man sänker översköterskornas lönegradplacering en grad i förhållande till de manliga överskötarna.

Jag vill vidare framhålla, att frågan om löneställningen för den manliga vårdpersonalen vid sinnessjukhusen avvägs under hänsynstagande till förhållandena för motsvarande personalgrupp inom fångvården, eftersom det sedan länge funnits en överensstämmelse i löneläget mellan dessa båda personalgrupper.

Det är en annan konsekvens av statsutskottets ställningstagande, som bekymrar mig mycket med tanke på sinnessjukvårdens framtida utformning i vårt land. Enligt det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, inrättas ett antal nya tjänster, vilka benämnas första sköterska. Dessa tjänster har Kungl. Maj:t satt i lönegrad A 7, men utskottet har företagit en sänkning till lönegrad A 6. Jag är mycket orolig för de konsekvenser, som en sådan sänkning skulle kunna få. Utredningen uttalar — och jag vill själv biträda den ståndpunkten — att det, för att man skall kunna utveckla terapin vid sinnessjukhusen, är angeläget att dessa första sköterskor ha samma kompetens som sjuksköterskorna vid kroppssjukhusen. Men om nu alltså dessa första sköterskor placeras i lönegrad A 6 kommer det inte, såvitt jag förstår, att finnas någon utsikt att kunna från de statliga kroppssjukhusen överföra utbildade sköterskor till sinnessjukhusen för att där bekläda befattningar som första sköterska. Jag tror som sagt att detta skulle vara olyckligt.

Till sist vill jag påpeka, att Kungl. Maj:t i sitt förslag genomgående har

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

placerat alla sköterskor, som icke ha översköterskeställning, i lönegrad A 7. Utskottet bryter denna princip, förutom när det gäller sinessjukhusen jämväl beträffande vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, där sjuksköterskorna enligt utskottets förslag sättas i lönegrad A 6. Jag tror att det vore mycket tacknämligt, om man vid alla dessa olika statliga sjukvårdsinrättningar kunde för de utbildade sjuksköterskorna få ett likartat löneläge, d. v. s. en genomgående placering i lönegrad A 7.

Jag har, herr talman, velat anföra dessa synpunkter på det föreliggande utskottsforlaget, då jag, med hänsyn till de intressen jag har att företräda, är orolig för de konsekvenser, som ett bifall till utskottets förslag skulle få. Jag har kunnat konstatera, att man inom sjuksköterskekåren fäster det allra största avseende vid riksdagens ställningstagande till den föreliggande frågan, därför att man ser detta såsom ett tecken på den principiella ståndpunkt statsmakterna vilja intaga i fråga om löneläget för den statliga sjukvårdspersonalen.

Herr Olsson i Mellerud: Herr talman, ärade kammarledamöter! Vi ha några stycken landstingsmän här väckt en motion, som avser att placera huvudgruppen av sjuksköterskorna i lönegrad A 8 i stället för, såsom föreslås i den kungl. propositionen, i lönegrad A 9. Anledningen härtill har ingalunda varit, att vi skulle vara ointresserade av ett gott löneläge för dessa befattningshavare. Tvärtom ha landstingen under de senare åren gjort kraftanstängningar för att bringa löneläget upp till en försvarbar nivå, och motionens syfte har, såsom redan antytts av någon av de föregående talarna, helt enkelt varit att åstadkomma överensstämmelse mellan löneläget för sjuksköterskor i statens tjänst och för samma befattningshavare vid landstingens och de större städernas sjukvårdsinrättningar. Det säger sig självt, att ett läge, där lönerna vid statens sjukhus ligga på ett annat plan än lönerna vid landstingens och de större städernas sjukhus, i längden icke är hållbart. Tendensen har också gått mot en utjämning, i det att landstingen undan för undan höjt standarden för sina anställda vid sjukhusen — det gäller såväl sjuksköterskorna som inte mindre de ganska stora grupper av befattningshavare som utgöras av biträden av olika slag.

Denna motionens ståndpunkt är ganska betydelsefull med hänsyn till vad som inträffat under höstens lopp. Vid de förhandlingar, som förts mellan landstingens centrala lönenämnd och Svensk sjuksköterskeförening, har, så sent som i oktober månad, träffats en överenskommelse, som placerar nu nämnda sjuksköterskor i Ca 12, alltså samma lönegrad som den gamla lönegrupperingens A 8. Denna överenskommelse har, helt naturligt, träffats på fullt frivillig anslutning av parterna, och den erfarenhet, som jag hittills fått, säger mig att man bland de befattningshavare det här gäller inte är annat än tillfredsställd med den betydande löneförbättring, som man erhållit genom det nya kollektivavtalet.

Dessutom ha ju landstingen under de senare åren träffat åtskilliga andra anstalter för att bringa litet rätsida på förhållandena, när det gäller personalen vid sjukhusen. Vid samtliga landstingsutbildningsanstalter för sjuksköterskor ha alla avgifter för eleverna avskaffats under det att, såvitt jag har mig bekant, vid åtskilliga privata utbildningsanstalter sådana avgifter ännu äro kvar. Eleverna åtnjuta under hela sin elevtid givetvis fri bostad och kost. Under andra elevåret erhålla de arvode, varierande mellan 500 och 1 560 kronor per år. I stipendier till aspiranter vid sjuksköterskeskolor ha utbetalats i det närmaste 200 000 kronor från landstingen, under det att statens utgifter för detta ändamål endast uppgått till 24 000 kronor. Som statsrådet Mossberg nämnde har man på grund av bristen på elever vid sjuksköterskeskolorna måst pruta på

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal. m. m.

(Forts.)

kraven, och nu godtages som elev sökande som genomgått specialkurs vid folkhögskola.

Vid en undersökning som gjorts har det visat sig att för närvarande icke mindre än tre fjärdedelar av samtliga elever ha en sådan folkhögskoleutbildning. Dess bättre har det allmänt vitsordats, vilket jag för min del är synnerligen glad åt, att de sjuksköterskor som gått vägen via folkhögskola utgöra det bästa tänkbara sjuksköterskematerial. Visserligen ha vi en väldig brist på sjuksköterskor för närvarande, men vi få icke bortse från att den oerhörda expansionen av distriktsvård, mödra- och barnavård, liksom ock utbyggnaderna av den slutna sjukvården krävt och ständigt kräva ökade sjuksköterskekrafter. Men här har också staten sitt mycket stora ansvar, då man icke i tid sörjt för att tillfredsställande utbildningsmöjligheter stått till buds. Landstingen ha upprättat sjuksköterskeskolor i icke obetydlig utsträckning, men som känt är har det icke alltid gått att få tillfredsställande antal elever till desamma. Statsrådet Mossberg visade upp att man även på senare tid arbetat med vakan-ser vid sjuksköterskeskolorna. Jag har några uppgifter från landstingsförbundet, vilka uppgifter glädjande nog gå i annan riktning. En undersökning har gjorts vid fyra av landstingens skolor om tillgången på elever vid senaste kursens början, och denna visar, att såväl antalet sökande som antalet *kompetenta* sökande väsentligt ökat i jämförelse med motsvarande period för år 1946. Av undersökningen framgår sålunda att antalet sökande i förhållande till platsantalet ökat med 49 procent, medan antalet *kompetenta* sökande ökat med icke mindre än 55 procent. Naturligtvis bör man icke draga för långt gående slutsatser av dessa enstaka siffror, men de peka i alla fall på att det börjar bli ett bättre sakernas tillstånd. Vi anse att detta förhållande beror på det nya avtal som träffades i oktober och som nu undan för undan börjar bli känt bland aspiranterna till sjuksköterskeskolorna. Läget förefaller sålunda icke vara så fullständigt hopplöst som det av statsrådet Mossbergs redogörelse synes framgå. Genom det av båda parterna antagna kollektivavtalet, till vilket de större städernas förhandlare anslutit sig, fastställdes i alla fall en begynnelse-lön, som i högsta dyrort, I-ort, skulle utgöra 6 343 kronor och i slutlön 7 194 kronor. För lägsta dyrort äro motsvarande siffror 5 336 och 6 042. Man kan icke säga att en sådan lön i och för sig är någon *dålig* lön.

Som jag redan nämnt har också från befattningshavarnas sida, så långt min erfarenhet sträckt sig, uttalats tillfredsställelse med det resultat som framgått av ifrågavarande avtal.

När jag hörde statsrådet Mossberg blev jag dock litet fundersam över hur det förhåller sig inom Kungl. Maj:ts kansli. I propositionen säger föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, att han »endast med tveksamhet» vill placera nämnda sköterskor i lönegrad 9, varigenom man ju bryter den enhetlighet i lönesättningen på detta område, som man räknat med nu skulle komma till stånd mellan de olika huvudmännen för landets sjukvårdsinrättningar. Statsrådet Wigforss känner som sagt en viss tveksamhet, men han »har icke velat motsätta sig» en placering av dessa sköterskor i lönegrad 9. Det tyder på en väsentligt mindre entusiasm för denna placering, som statsrådet Mossberg nu enträget förordar, och — jag kanske kan ha rättighet att tillägga det — också på ett större värdesättande av den överensstämmelse vi eftersträvat på detta område. Det är icke enbart inom Kungl. Maj:ts kansli som man har haft bekymmer för den här saken. Jag vågar försäkra, att de ansvariga inom landstingen haft minst lika stora bekymmer för huru man på ett lyckligt sätt skall kunna lösa denna intressekonflikt som dykt upp i och med den kungl. propositionen. När, som sagt, för första

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

gången på allvar möjlighet bjudes att skapa en för sagda befattningshavare enhetlig löneplan, må det ursäktas, om vi icke förstå att uppfatta finessen i den splittring, som faktiskt bibehålles genom det förslag propositionen i detta stycke förordar.

Reservanten i utskottet, herr Eriksson, yttrade, att det väl icke är någon rimlig ordning — han använde kanske inte just det uttrycket, men meningen var i överensstämmelse därmed — att därför att det inom ett område träffas ett avtal mellan vederbörande parter, detta skall bli grundläggande för ett statsmakternas ställningstagande. Statsrådet Mossberg var inne på samma tankegång när han ifrågasatte, huruvida en sådan ordning är att förorda. Jag vill för min del bestämt säga ifrån, att man icke får uppfatta vår framställning så. Vi äro fullt på det klara med att riksdagen är suverän och kan fatta vilka beslut den vill om lönerna. I fråga om den saken kan icke råda någon tvekan. Vi ha sökt att med de *skäl* vilka stå till buds framhålla de svårigheter, som åstadkommas genom en sådan bristande överensstämmelse mellan statens organ och de övriga samhälleliga organ vilka ju ändå ha att sörja för *huvuddelen* av den svenska sjukvården. När herr Eriksson antyde att denna lönefråga var analog med exempelvis frågan om löneavtal avseende statens järnvägar och enskilda järnvägar, så haltar denna jämförelse så betänkligt att den icke kan användas. I det fallet förhåller det sig ju så, att de enskilda järnvägarna representera en mycket liten grupp anställda, under det att statens järnvägar representera den ojämförligt större delen av desamma. Inom det område som vi nu diskutera är förhållandet omvänt. Staten sysselsätter sålunda endast cirka 15 procent av sjuksköterskorna i allmän tjänst, under det att de övriga 85 % äro i landstingens och de större städernas tjänst. Det gör naturligtvis, att man finner det litet olustigt, om riksdagen, som är huvudman för denna lilla grupp av 15 procent, skulle hårdhänt dirigera lönesättningen även för de 85 procenten. Låt oss gärna resonera om saken och söka, därest det ter sig möjligt, nå en överenskommelse. Det är detta vi vilja söka åstadkomma.

Jag vill som sagt hävda att de löneförbättringar, som ernåddes genom det nya kollektivavtalet, äro mycket betydande. Jag skall inte i detta sammanhang trötta med att angiva siffror, men löneförbättringen för år räknat går på över tusentalet kronor. Om riksdagen skulle bifalla utskottets förslag och alltså uppflytta ifrågavarande sköterskor *en* lönegrupp i stället för i propositionen föreslagna två, så innebär det i alla fall mycket betydande löneförbättringar.

Vilka bli de sannolika verkningarna, om man följer den väg, som utskottsreservanten herr Eriksson och statsrådet Mossberg rekommendera kammaren? Jag är medveten om att det råder stor brist på sjuksköterskor och att detta förhållande sannolikt kommer att bli bestående de närmaste åren, även om vi kanske passerat den djupaste vågdalen, vilket jag tror är förhållandet; därom vet man emellertid intet bestämt. Men även om vi gjort det, bör man vara på det klara med att sjuksköterskebristen kommer att bestå under år framåt. De som ha haft den svåraste känningen av sagda brist under de gångna åren ha i regel varit de avlägsnaste bygderna. Då frågar jag: riskerar man icke genom en lönesättning i enlighet med den av reservanterna förordade, att sugningen till storstäderna ökas och att bekymren för de avlägsna bygderna — bekymmer som verkligen varit tillräckligt stora förut — bli ännu större? Kollektivavtalet gäller i alla fall i två år, och under den tiden har man väl ingen anledning förutsätta några förändringar härutinnan. Det synes mig knappast vara riktigt att gynna storstäderna så som man skulle komma

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

att göra med Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag. Det är självklart, att om lönesättningen på statens anstalter blir en annan och bättre än på andra håll, söker sig en hel del av sjuksköterskekraften över till desamma. Därigenom tömmas framför allt de avlägsnaste bygdernas sjukvårdsinrättningar mer eller mindre på arbetskraft. Det är häri, menar jag, som betydelsen av en enhetlig lönesättning, givetvis med ortsgradering, ligger.

Som herr Mossberg omnämnde, ligger ju också sjuksköterskornas utbildningsfråga i stöpsleven. Uppgiften för den kommitté som utreder denna fråga är att avsevärt förkorta utbildningstiden. Om jag icke är fel underrättad är man på väg att komma med förslag till en sådan väsentligt förkortad och alltså förbilligad utbildning. Det är givetvis också avsikten att i andra avseenden förbilliga utbildningskostnaderna. Jag tänker mig då, att man genom att anknyta till de erfarenheter som gjorts skulle kunna fullfölja och utvidga systemet med utdelande av stipendier. Duktiga sjuksköterskebiträden ha ju tack vare detta system genom folkhögskolekurser och på annat sätt satts i stånd att komma in vid sköterskeskolorna. Därigenom skulle man kunna få fram duktiga sjukvårdsbiträden till elever och få möjlighet att öka ut kadern av sjuksköterskor. Det är den vägen vi enligt min mening ha att gå.

När resultatet av utbildningsfrågan föreligger, då får man litet bättre överblick över läget än vad man har i dag, och sedan detta vunnits, förefaller det som tidpunkten vore inne att definitivt avgöra i vilken lönegrupp man skall placera sköterskorna.

Med vad jag sålunda anført, herr talman, vill jag ställa den vädjan till kammaren, att den med hänsyn till de möjligheter, som nu föreligga att skapa en enhetlighet i lönesättningar när det gäller sköterskepersonalen över hela landet, följer den väg som personalen genom sina förhandlare vid det träffade kollektivavtalet själv har angivit. Jag har den uppfattningen, att det är den metoden, kollektivavtalsvägen, som vi skola använda när det gäller att fastställa villkor i olika avseenden för personalen. Man gör icke denna idé någon tjänst, om man sätter in en stöt sådan som den som nu är ifrågasatt, vilken ej kan leda till annat, så vitt jag förstår, än att kompromettera idén om kollektivavtal. Det blir sannerligen inte lätt för huvudmännen för det stora flertalet av landets sjukvårdsinrättningar att förhandla om kollektivavtal om dessa avtal komma att behandlas på sätt reservanterna här föreslagit.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till det förslag som utskottet i denna fråga har framställt.

Häruti instämde herr *Gustafsson* i Lekåsa.

Herr statsrådet **Mossberg**: Herr talman! Jag skall be att få säga en enda sak i anledning av herr Olssons i Mellerud anförande.

Herr Olsson var rädd för att det förslag som Kungl. Maj:t framlagt skulle beträffande sjuksköterskepersonalen åstadkomma en sugning från landsorten till Stockholm. Jag skall med anledning av detta ge ett litet exempel på hur bekymmersamma och svåra personalförhållandena understundom varit på undervisningssjukhusen i Stockholm under år 1946, alltså redan innan landsTINGSAVTALET kommit till och när således skillnaden mellan statens och landsTINGS lönerna var högst betydande, mycket större än vad den kommer att bli om kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Jag har gjort några anteckningar vid ett besök som jag hade av några

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

representanter för sjuksköterskorna — det gäller förlossningsavdelningen på karolinska sjukhusets kvinnoklinik. Där har man ungefär 2 500 förlossningar årligen. Om jag ser på den kvalificerade personal, som var i tjänst på denna avdelning den 1 januari 1946, finner jag, att under år 1946 två assistentsköterskor slutat och nya fått anställas. Två barnmorskebefattningar ha också måst nyrekryteras under det året. En barnmorska har blivit överansträngd på grund av överväldigande arbetsbörd och fördenskull måst begära tjänstledighet under flera månader. Om mina anteckningar äro riktiga har i år ytterligare en barnmorskebefattning bytt innehavare. Och som ett exempel på de svårigheter, under vilka man fått arbeta, vill jag nämna, att en vakant assistentsköterskebefattning på denna viktiga avdelning hittills i år haft sju olika innehavare! Sådan snabb omsättning är det på personalen där.

Jag vill bara nämna detta som ett exempel på att man även vid dessa undervisningssjukhus för närvarande arbetar med synnerligen svårartade personalförhållanden. När det gäller att bedöma, varför det är så besvärligt här i Stockholm, skulle jag vilja understryka följande: det är här inte fråga om en vanlig förlossningsavdelning, utan på denna avdelning utbildas därjämte 50—60 läkarkandidater varje år och ungefär lika många sköterskelever. Det är sådana omständigheter som göra att arbetsbördan för sjukvårdspersonalen blir ganska tung och att man alltså känner rekryteringssvårigheterna större vid de statliga undervisningssjukhusen än som eljest skulle vara fallet.

Herr **Olsson** i Mellerud erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Helt naturligt betvivlar jag ingalunda de uppgifter som statsrådet Mossberg lämnade om svårigheterna vid utbildningssjukhusen. Men jag vågar försäkra honom, att dessa svårigheter äro fjäderlätta jämförda med dem som förekomma vid många av sjukvårdsinrättningarna ute i bygderna. Jag kan nämna exempelvis sanatoriet i Norrbotten, Sandträsk, som fått stänga en väsentlig del av sina avdelningar. Solbackens sanatorium i Kopparbergs län har tre ordinarie sköterskor av behövliga åtta — jag fick nyss uppgift om saken. Vid en hel del andra sjukvårdsanstalter är det ungefär på liknande sätt.

Vad beträffar förlossningsanstalterna får man inom de allra flesta landskingsområden förfara så, att man kallar in distriktsbarnmorskor utifrån bygderna därför att man inte kunnat erhålla barnmorskor för nämnda anstalter. Dessa måste sedan alternera: man kallar in en distriktsbarnmorska från ett område på några veckor och en från ett annat område för nästa period och kan på det sättet hålla anstalterna i gång. När det gäller förlossningsvården vilar ett mycket tungt ansvar på staten, som helt försummat utbildningen av barnmorskor.

Härpå anförde:

Herr **Holmström**: Herr talman! När herr Olsson i Mellerud trädde upp hit i talarstolen sade jag till min granne i bänken: »Det är inte roligt att vara Olsson i Meilerud nu och efter statsrådet Mossbergs anförande vara tvungen att tala för utskottsmajoriteten.»

Statsrådet Mossbergs prognos var inte alls någon fantastisk skräckmålning, den var grundad på verkligheten. Det var bara ett fel i statsrådet Mossbergs anförande: det innebar en rekommendation för Kungl. Maj:ts förslag. I själva verket var det en värtalig motivering för den reservation, som fröken Ebon Andersson och jag ha avgivit till utskottets utlåtande. Vi anse att här fordras

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

krafttag för att råda bot mot svårigheterna och att den av Kungl. Maj:t föreslagna lönegradsplaceringen inte kommer att verka nämnvärt lockande till sjuksköterskekallet. Det måste vara än högre löner.

Herr Olsson i Mellerud, som nyss förde utskottsmajoritetens talan, sade att undersökningar vid fyra sjukhus, som landstingsförbundet företagit, hade visat det glädjande resultatet att ansökningarna till sköterskeskolorna ökat och med ända upp till 50 procent. Ja, det där med 50 procent låter ju mycket bra. Men i verkligheten är det inte så imponerande. Vid Gävle sjuksköterskeskola t. ex. äro nu endast fyra elever anmälda. Om deras antal ökas med 50 procent blir summan sex! Är det någonting det? När antalet skall vara 28! Jag skulle tro att landstingsförbundet — i varje fall har detta sagts mig — vid sina beräkningar har räknat antalet *ansökningar* och inte antalet *sökande*, och därför ha siffrorna inte blivit korrekta. Det är nämligen så att många söka som elever till flera skolor samtidigt.

Herr Olsson i Mellerud sade att en höjning av lönerna i Stockholm skulle medföra en dragning från landsorten. Ja, men det skall landsorten motväga genom att höja lönerna vid lasaretten där! Det är nämligen min åsikt att landsortens sjukhus måste höja lönerna. Och nu bör riksdagen gå före med gott exempel.

Efter statsrådet Mossbergs anförande behöver jag inte fördjupa mig i några detaljer. Bristen på sjuksköterskor är påtaglig, och den enda möjligheten att råda bot däremot är att ge dem bättre förmåner. Jag skall återropa ett uttalande från Sveriges läkarförbund, som säger: »Man måste taga hänsyn till en allmän konkurrens om arbetskraften . . . Ansvaret för hälso- och sjukvården kräver, att man med utnyttjande av alla möjligheter måste söka tillförsäkra denna ej blott tillräcklig arbetskraft, utan även sådan av en kvalitet, som, möjliggör, att standarden kan upprätthållas.»

Jag kan illustrera detta med ytterligare några siffror ifrån Gävle sjuksköterskeskola. Där var det under 1945 nio elever, under 1946 tretton och nu 1947 är det fyra, det lägsta antal som någonsin förekommit. Och det är ungefär likadant över hela landet.

Jag skall nu erinra om en sak, som hittills inte blivit omnämnd, nämligen det förhållandet att det planerats en väldig utvidgning av sjukvården i landet. Vad blir detta annat än luftslott, om vi inte kunna skaffa sjukvårdspersonal? Just den planen ropar efter större antal sjukvårdspersonal.

Till sist också en psykologisk synpunkt. Man har allmänt det intrycket, att anledningen till ringheten i antalet sjuksköterskor är den dåliga avlöningen. Hur skall det verka nu ute i landet, då man får reda på, att Kungl. Maj:t lämnat ett förslag till lönehöjning och så kommer riksdagen i dag och sänker? Det kan inte bli någon annan mening än den, att riksdagen skulle vara avogt inställd gent emot sjuksköterskorna. Ett beslut i den riktningen får en mycket dålig psykologisk effekt på rekryteringen.

Sjukvården har en enastående betydelse för folket. När det gäller den, får man inte låta snålheten bedra visheten.

Sjuksköterskan arbetar inte i ett yrke, hon har vigt sig åt ett kall, en hög uppgift i barmhärtighetens tjänst — så ser jag det alltjämt. Mellan läkarens behandlingar och tillsyn är det sköterskan, som har ansvaret för den sjuke. Dygnet flesta timmar kan hon få gå från sjukbädd till sjukbädd, hjälpande och tröstande. Patienterna se i sina svåra stunder henne som en god fe. Sjuksköterskan måste ha alldeles särskilt förnämliga personliga egenskaper. Emellertid är det så att det övervägande antalet människor inte ha råd att oegenlyttigt offra sig för höga uppgifter. I vår tid måste människan utnyttja sina

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

(Forts.)

förutsättningar. För att få verkligt högt kvalificerade kvinnor att ägna sig åt sjuksköterskeketlet bör man icke ekonomiskt undervärdera deras gärning. Det ligger intet förklenande i detta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av fröken Ebon Andersson och mig avgivna, vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr **Molander**: Herr talman! Jag skall be att till en början få instämna i vad herr Eriksson i Stockholm anförde i detta spörsmål. Men jag skulle därtill vilja ställa frågan, om det kan vara klok politik av riksdagen att påta sig ett extra, onödigt ansvar genom att avslå Kungl. Maj:ts förslag eller att komma med ett annat, som ligger väsentligt sämre till. Jag tycker att man, när det gäller en kår som sjuksköterskekåren, skulle kunna ha ganska lätt att komma överens. Det är svårt att hitta någon annan grupp i samhället, där man på ett så utomordentligt förtjänstfullt sätt, och dessutom på ett mycket viktigt område, fullgör sina medborgerliga skyldigheter. Jag tycker sålunda att även av den anledningen det skulle vara ganska lätt att gå med på Kungl. Maj:ts förslag.

Visserligen förstår jag mer än väl de principiella betänkligheter, som kunna ha varit bestämmande för utskottsmajoriteten, när den hänvisar till det nyligen ingångna avtalet mellan landstingen och deras sjuksköterskepersonal, men å andra sidan har jag en stark känsla av att man inte i tillräckligt hög grad tagit hänsyn till de speciella svårigheter, som äro rådande vid de statliga sjukhus, varom det är fråga. Detta gäller särskilt då man från utskottsmajoritetens sida nu vill ta bort en skillnad i lönegraderna, som finns mellan de anställda vid landstingens och dessa sjukhus. Vi få ju komma ihåg — detta har redan antytts — att vid utbildningssjukhusen i Stockholm ställas alldeles särskilt stora krav. Sjukhusen ute i landsorten ha inte på samma sätt som dessa skyldighet att från tid till annan ta emot utländska studiedelegationer och även studiedelegationer från det egna landet. Detta gör att det måste krävas, att dessa sjukhus äro up to date i alla avseenden. Även om det är en mindre del av sjuksköterskekåren det här gäller får man komma ihåg, att det är just personalen vid dessa sjukhus som har den största betydelsen även för landet i dess helhet genom den utbildande verksamhet som där bedrives.

Enligt min mening bör man inte alltid söka utjämna bara för att få tillfredsställelsen att tillämpa en princip — det måste i så fall finnas starka motiv för en sådan åtgärd. I förevarande fall föreligga uppenbarligen starka skäl för att alltjämt upprätthålla en differentiering efter tidigare grunder. Det torde inte vara obekant för riksdagen att vårdmöjligheterna vid stockholmssjukhusen äro utnyttjade till bristningsgränsen. Om man därtill lägger, att det är ganska allvarliga vakanser vid de stockholmssjukhus, varom det här är fråga, förstå vi hur viktigt det är att riksdagen i detta läge bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Det är också klart att förhållandena vid de härvarande statliga sjukhusen och Stockholms stads egna sjukhus måste ha ett visst samband. Det är ur dessa synpunkter viktigt att riksdagen fattar ett beslut, som i fortsättningen möjliggör upprätthållandet och utökandet av vårdplatserna i Stockholm. Det är sålunda, menar jag, herr talman, av vikt att riksdagen fattar ett beslut, som inte försvårar denna uppgift för myndigheterna. Jag ber med vad jag sagt att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Osterman**: Herr talman! Eftersom jag underskrivit den motion, som i avseende på lönerna vill gå ännu längre än den kungl. propositionen, kanske jag kan anses ha giltigt skäl att ta kammarens tid i anspråk några minuter.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

En del av de argument jag skulle kunna anföra för min uppfattning ha berörts av tidigare talare, särskilt av statsrådet Mossberg.

Bakom utskottsmajoriteten, som yrkar på lägre löner för de statligt anställda sjuksköterskorna, ligger — har det sagts — landstingsintressen. Men är det inte att se dessa intressen mycket kortsiktigt och uteslutande ekonomiskt, om man, bara för att man fruktar konsekvenserna av lönekrav ifrån de landstingsanställda sköterskorna, vill sätta ned de statsanställda sköterskornas löner under en nivå, där lönerna kunna verka attraherande och befordrande på rekryteringen? I praktiken kommer detta att ha den verkan, att rekryteringen överhuvud taget blir lidande och alltså i sista hand även landstingsintressena. Ty det måste väl vara ett landstingsintresse att uppehålla en god standard även ur personalsynpunkt vid sina inrättningar.

Jag tar mig friheten — även om det inte är finkänsligt att erinra om att man har fått rätt — att påminna om debatten i höstas, då det gällde löneställningen för abortkuratorerna. Från regeringshåll och även av enstaka kammarledamöter förutspåddes då den utvecklingen, att man inte skulle få tillräckligt antal kompetenta sökande till de kurser som skulle anordnas. Dessa förutsägelser gingo också i uppfyllelse. Verkligheten desavuerade den mer än lovligt optimistiska rösten från älvsborgsbanken. Av de åtta sökande, som anmält sig till den nya kursen den 7 februari i år, hade bara tre genomgått socialpolitiska institutet — de voro alltså verkligen kompetenta. Och i valet mellan dispensering av en del sökande och anordnande av en ny kurs med längre ansökningstid har medicinalstyrelsen, med något av dalsländsk långmodighet och ihärdighet, valt det senare alternativet. Herr talman, vestigia terrent — spåren förskräcka.

Skola vi nu på ett mycket viktigare område och i större skala göra samma erfarenhet? Vad är det som förestår inom vår sjukvård när de stora projekt, som bli följden av de socialmedicinska reformförslagen, bli verklighet? Jo, en kolossal utbyggnad av den slutna sjukvården blir nödvändig, om än takten för närvarande bromsas av svårigheter på arbetsmarknadens och materialförsörjningens område. Landstingens aktuella utbyggnadsplaner på sjukvårdens område kunna uppskattas till minst 150 miljoner kronor och därefter ett antal år till 75 miljoner kronor årligen. Men är det meningen att denna fina apparat skall fungera av sig själv utan mänsklig arbetskraft? Om inte det är meningen, måste vi väl i tid se till, att vi skaffa fram dessa personella förutsättningar för sjukvårdens utveckling. Det beräknas att vi årligen behöva ungefär 1 400—1 500 sköterskeelever de följande åren. Sköterskeskolornas kapacitet är för närvarande omkring 1 200. Vi ha att vänta ett förslag snart nog, hoppas jag, som lägger upp utbildningen med sikte på denna större siffra och där staten också skall engagera sig mer än hittills. Men om yrket inte verkar tillräckligt lockande, om de unga flickorna föredra att bli småskollärarinnor — som komma i ett bättre läge än sjuksköterskorna, om utskottsmajoritetens förslag blir bifallet — då kommer år efter år ett deficit att uppstå.

Jag vet väl att man vid diskussioner härom — detta har också kommit fram här i dag — alltid möter den invändningen att löneförmånerna inte äro avgörande, att det mera gäller den allmänna bristen på arbetskraft och uttunningen tills vidare av de berörda årsklasserna, arbetstidens längd, o. s. v. vilket allt således skulle spela en ännu större roll. Och man menar, att en bredare rekrytering, varmed man i vissa fall avser lägre kompetensfordringar vid inträdet på sjuksköterskebanan, skulle vara det viktigaste för att få fram tillräckligt med sköterskepersonal.

Ja, beträffande det sistnämnda förhåller det sig ju så, att ungefär hälften

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

(Forts.)

av sköterskeskolornas elever redan nu icke har mer teoretisk utbildning än folkskolan plus två folkhögskolekurser, medan den andra hälften har högre utbildning. Och under de förra kompetenskraven kan man icke gå; det är ju dock fråga om en yrkesgrupp, som man medvetet strävar att göra till läkarassistenter i egentlig mening, såsom i viss mån skett i andra länder.

Siffrorna från sköterskeskolorna verka i själva verket ganska nedslående, såsom statsrådet Mossberg redan påpekat. Från 2 798 ansökningar och 2 064 sökande år 1941 nedgick antalet år 1945 till 1 754 ansökningar och 1 444 sökande, d. v. s. minskade med 37 procent respektive 30 procent. Av dessa måste av olika skäl ett stort antal avslås. Förra året hade de sökandes antal ökat med endast 15. Icke heller var skolornas kapacitet utnyttjad till fullo under år 1945. På 1 172 platser hade man 1 096 intagna elever. Avgångsprocenten är ungefär elva. Siffrorna för föregående år äro ännu icke tillgängliga.

Även om man på sina håll icke tillmäter löneställningen en så dominerande betydelse som rekryteringsfaktor, så måste man dock medge, att den kan vara avgörande, då det gäller att behålla sköterskorna inom yrket. Att förhindra avgången är i det nuvarande läget nästa lika viktigt som att uppmuntra nyanställningen. De ekonomiska villkoren måste utformas så att det blir ett starkt positivt intresse för de sköterskor, som gifta sig, att behålla sina platser även som gifta. Och, mina herrar, det är icke bara läkare som gifta sig med sköterskor. Tack vare att alltjämt många gifta sköterskor av ambition behålla sina befattningar ha vi varit i ett bättre läge än annars skulle ha varit fallet. Och ännu flera skulle göra så, om lönevillkoren ansåges tillfredsställande. Den dyrbara hemhjälpen och sambeskattningen reducera i många fall den behållna inkomsten av deras arbete så att de icke finna det lönande att kvarstå i tjänst.

Jag är övertygad om att ett förbättrat löneläge måste leda till en minskad avgångsprocent. Denna är för närvarande ungefär sex procent årligen, icke bara på grund av giftermål utan även genom pensionering och dödsfall, av en kår på något över 10 000.

Jag anser mig icke kunna bedöma i vad mån en högre lönesättning för de statsanställda sjuksköterskorna och som eventuell följd härav även för de landstingsanställda också skulle kunna leda till ökade lönekrav från landstingens personal överhuvud taget. Det rör sig dock här om en speciell funktionsgrupp med alldeles speciella uppgifter, vars berättigade anspråk tidigare föga beaktats och som har en gedigen och ganska långvarig utbildning. Men så mycket kan man väl säga — något som också förut framhållits av statsrådet Mossberg, ehuru jag icke hörde denna del av hans anförande — att konkurrensen med staten icke är den enda lönestegrande faktor, som landstingen komma att få att kämpa mot i striden om arbetskraften vid sjukhusen. Eller kan man verkligen förutsätta, att också de stora städerna, som ha egen sjukvård, av lojalitet mot sina medarbetsgivare skola avstå från att tillförsäkra sig den arbetskraft de kunna få genom att bjuda över stat och landsting? Och det är stora arbetsgivare. Denna lönestegrande faktor kan man icke undgå att taga hänsyn till, även om staten faller undan ur konkurrensen. Jag kan för min del icke finna, att landsbygdens verkliga intresse gagnas genom att storstäderna få denna trumf på hand.

Herr talman! Jag har endast sett denna fråga ur sjukvårdens synpunkt. Som läkare skulle jag också kunna tala om denna kår, som jag lärt känna i dess dagliga arbete, om dess ambition, arbetsförmåga och osentimentala pliktuppfyllelse. Men jag skall icke göra det, mest därför att jag vet att man på det hållet icke önskar några rosor för vad man anser vara sin självklara plikt.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

Det är bättre, att vi visa vår uppskattning genom att höja denna kårs levnadsstandard, så att vår bästa kvinnliga ungdom drages till detta så betydelsefulla arbete.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja beröra en sak kanske något vid sidan av det jag förut talat om. En konsekvens av utskottsmajoritetens ståndpunkts-tagande är, att likalönsprincipen, som i viss mån tillgodosetts genom propositionen, har blivit lidande. Den är visserligen föremål för utredning i större sammanhang. Men jag som sinnessjukvårdsläkare ansåg det vara en förtjänst, att genom denna proposition överskötterskorna komme i samma löneställning som överskötarna. Enligt motionen I:75 skulle motsvarande också komma att gälla beträffande första skötterskorna eller, som de också kallas, assistensskötterskorna. Genom utskottsmajoritetens förslag få de en sämre löneställning än sina manliga kolleger, vilket den, som är principiell anhängare av likalönsprincipen, måste beklaga.

Herr talman! För min del kommer jag vid en eventuell votering att rösta i första hand för reservationen av fröken Andersson och herr Holmström och i andra hand för reservationen av herr Oscar Olsson m. fl.

Fröken Olsson: Herr talman! Jag an knyter till vad statsrådet Mossberg sade, att här är icke fråga om jämförelser med landstingens lönesättning eller funderingar om en stor eller en mindre löneuppflyttning, utan det gäller här att placera in en grupp statliga befattningshavare i statens lönesystem. Därvidlag har regeringen följt lönekommittén och jämställt skötterskorna med småskollärarinnorna. Det enda skäl lönekommittén anger för detta jämställande är, att småskollärarinnorna skulle ha ett ansvarsfullt och krävande arbete. Det är en löslig motivering. Ha icke folkskollärarinnorna ett ansvarsfullt och krävande arbete? De äro i A 17. Det är en rätt godtycklig jämförelse som man gör med småskollärarinnorna.

I avseende på utbildning ha småskollärarinnorna två år, skötterskorna tre och ett halvt år och folkskollärarinnorna fyra år. Se vi på arbetstiden, finna vi att skötterskorna ha en mycket längre arbetstid än både småskollärarinnor och folkskollärarinnor. När det gäller arbetets art säger lönekommittén själv, att det överhuvud taget är omöjligt att göra jämförelser, ty sjukvårdsarbetet är något för sig, som icke går att jämföra med annat arbete.

Jag vill understryka vad statsrådet Mossberg också framhöll, att avdelningsskötterskorna ha en ganska stor personal under sig; de äro arbetsledare. Detta brukar ju alltid anses motivera en hög löneställning.

Vi motionärer ha därför ansett, att jämförelsen med småskollärarinnorna håller icke, utan det måste anses rättvist att skötterskorna komma åtminstone något över småskollärarinnorna.

Sedan säges det här, att det är meningen att lägga om skötterskeutbildningen så, att den skall bli kortare och billigare. Redan nu kräver man icke samma teoretiska underbyggnad som förr. Jag tror för min del att det är ganska olyckligt att sänka kravet på teoretisk utbildning. Det är naturligtvis alldeles riktigt och mycket lämpligt, att de, som kommit in i praktisk sjukvård och visat sig ha anlag och vara lämpliga, få möjlighet att fullfölja utbildningen och bli överskötterskor, fastän de ej ha den skolunderbyggnad som i vanliga fall kräves. Men jag tror att det vore olyckligt, om detta bleve normalt. Regeln bör vara, att man kräver viss teoretisk utbildning. Dessutom måste man, oavsett vilka resultat man kommer till i framtiden, taga hänsyn till de skötterskor, som nu hunnit så långt, att de äro överskötterskor; de ha normal-skolekompetens, de ha betalt elevavgifter, och de ha icke haft samma stipendie-

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

möjligheter som de, som nu komma in i skolorna för att bli sjuksköterskor. För deras del måste det i varje fall vara rättvist, att de få en högre lönegrads-placering.

Herr Olsson i Mellerud säger att det blir en sugning till storstäderna. Icke ligga väl alla statens sjukvårdsinrättningar i storstäderna? Undervisningssjukhusen ligga i Stockholm, men de flesta statsanställda sköterskor äro sinnessjuk-sköterskor. Sinnessjukhusen ligga ej i storstäderna.

Jag har här utskottets tabell. Förslaget upptager översköterskor till ett antal av vid karolinska sjukhuset 121 och vid serafimerlasarettet 45, medan översköterskorna vid sinnessjukhusen upptagas till 376; de senare utgöra alltså den stora kategorien. Sinnessjukhusen ligga ej i storstäderna. Dessutom beror sugningen till storstäderna icke bara på lönerna. Vi kunna nog aldrig komma ifrån, att de långt bort belägna länen alltid komma att få svårare att skaffa folk än storstäderna.

Vi vinna ju ingenting på en dragkamp. Det talas om att sköterskorna dragas från statens tjänst till storstäderna och från landstingen till staten. Det blir lika illa, vilken sjukvårdsanstalt som blir utan personal. Vi kunna icke nöja oss med mindre än att vi få så riklig tillgång på sjukvårdspersonal att det räcker till både för städernas, landstingens och statens sjukhus. Därför måste vi se till att vi få en betydligt kraftigare rekrytering än hittills.

Dessutom måste jag understryka vad herr Osterman sade: det gäller att få sköterskorna att stanna.

Statsrådet Mossberg anförde, att det var en aktuell brist på 600 sjuksköterskor. Det finns emellertid mer än 600 utbildade sjuksköterskor som lämnat yrket därför att de funnit arbetsbördan för pressande och lönen för dålig i förhållande till arbetet. De flesta ha kanske övergått till att sköta det egna hemmet, men det finnes många exempel på sådana som övergått till andra yrken, som de kanske funnit löna sig bättre. Jag fick i dag ett exempel på en utbildad sköterska, som övergivit sjukhustjänsten och tagit plats i en blomsteraffär, därför att hon där fick mindre arbete, kortare arbetstid och högre lön. Det kan icke hjälpas, att det är en lönefråga.

Jag finner alltså, herr talman, att både synpunkten av rättvisa och önskemålet om en tillfredsställande rekrytering motivera en högre löneplacering för sköterskorna än till och med den Kungl. Maj:t stannat för. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen nr 3) av fröken Andersson m. fl.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru Ewerlöf: Herr talman! Jag återfinnes bland undertecknarna av den motion, vari yrkas på lönegrad 10 för avdelningssköterska. I den uppfattning, som ligger bakom denna motion, har jag ytterligare styrkts under debatten här i dag i kammaren.

Jag skall uppehålla mig bara vid den ena huvudfrågan i 1944 års lönebetänkande, nämligen frågan om avdelningssköterskornas löneställning. Avdelningssköterskornas löneplacering är ju avgörande för de övriga sjuksköterskornas lönesättning.

Lönekommittén har föreslagit en uppflyttning av avdelningssköterskorna från A 7 till A 9 i den gamla statliga löneplanen. En rad av myndigheter ha tillstyrkt detta, däribland samtliga sjukvårdsmyndigheter. Medicinalstyrelsen har t. o. m. tillstyrkt förslaget som ett provisorium med löfte att återkomma, därest denna lönegradsplacering icke skulle visa sig tillräckligt lockande för rekrytering av sjuksköterskor.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

Departementschefen, finansminister Wigforss, har med viss tvekan gått med på att acceptera denna lönegrad 9 för avdelningssköterskor. Sedan ha vi ju här i dag med stor tillfredsställelse kunnat höra statsrådet Mossberg företräda en mera entusiastisk inställning till detta förslag än finansdepartementets chef gör.

Men statsutskottet har avstyrkt förslaget och i stället gått på lönegrad 8. Det är enligt mitt förmenande utomordentligt beklagligt och olyckligt, att statsutskottet kunnat göra detta. Bakom ligger tanken, att staten icke bör ha ett högre löneläge än landstingen och att konkurrensen från statens sida skulle bli svår för dessa. Men jag kan icke förstå, att denna sinnesförändring har kommit så snabbt hos landstingen. Svenska sjuksköterskeföreningens arbetsutskott har gjort en utredning i denna fråga, vari framlägges att det är först efter en rad av år, då sjuksköterskeföreningen på ett målmedvetet, intensivt och mycket energiskt sätt drivit dessa förhandlingar, som landstingen gått med på att höja sina befattningshavares löner. Det är således en mycket tvär omvändning. Landstingen ha ju under en lång följd av år fungerat som huvudmän för dessa anställda, som haft en löneställning betydligt understigande statens sjuksköterskors. Icke behöver man heller räkna med, att konkurrensen från statens sida skulle bli så svår, när vi endast ha femton procent av landets sjuksköterskekår bland de statliga befattningshavarna, medan 85 procent utgöras av landstingens sjuksköterskor.

Vi stå i närvarande situation — det har redan framhållits av statsrådet Mossberg — inför en utomordentligt omfattande utbyggnad av vårt lands hälso- och sjukvård. Bristen på arbetskraft är redan stor och kommer att bli ännu större, när vi komma in på 1950-talet och kassera in resultatet av den stora nativitetsnedgången på 1930-talet. Vi räkna också med att i början på 1950-talet utbyggnaden av vår hälso- och sjukvård skall vara förverkligad. Det behöves en mycket stor arbetskraft för att kunna åstadkomma att detta blir mer än en reform på papperet. Det behöves ett större antal unga kvinnor inom sjukvården än vad som någonsin varit fallet tidigare.

Jag är övertygad om att den enda vägen för att få en ökad rekrytering är högre löner. Men bakom denna min uppfattning ligger icke, att de principer, som förut varit vägledande för vår högtstående sjuksköterskekår, på något sätt skulle komma att äventyras. Även om dessa sköterskor i närvarande stund äro nog realistiska att se på sitt arbete icke bara som ett kall utan också som ett levebröd, så kommer därmed, det är jag övertygad om, icke något att äventyras. Jag har svårt att förstå, att när riksdagen för endast några månader sedan fattat ett beslut som går ut på att varje svensk medborgare skall få fri sjukvård, riksdagen så snart efter detta beslut skulle kunna gå in för någonting, som äventyrar detta beslut. Det gör det i allra högsta grad, om inte det människomaterial, som behöves för att åstadkomma denna reform, är att tillgå.

Jag ber med denna motivering, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 3).

I detta anförande instämde herrar *Håstad*, *Ljungqvist* och *Hæggblom*, fru *Boman*, herr *Andersson* i Gisselås och fru *Möller*.

Herr **Fast**: Herr talman! Det är ju ganska äventyrligt att taga till orda i en fråga så känslöbetonad som denna blivit. Men detta är icke och får icke bli en partifråga, utan det gäller en lugn och kall avväggningsfråga. Redan som sådan kan frågan vara ganska svårlöst. Att göra denna avväggningsfråga beträffande löner är ganska besvärligt. Det har ju tagit sig uttryck i att finansministern i den proposition vi behandla här givit uttryck för den tveksamhet han själv

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

hyser i fråga om valet — om jag håller mig till de nya löneklasserna — mellan en placering i den tolfte eller den trettonde.

Därmed befrias jag också från någon mera ingående polemik gentemot regeringens representanter. Vad jag på ett par punkter kommer att säga i fråga om statsrådet Mossbergs anförande är egentligen endast kompletterande upplysningar.

Jag har något förvånat mig över den enkelhet, varmed man i debatten tagit på detta problem. Jag sade, att det gäller en avvägning av lönerna. För landstingens del har ju avvägningen av sjuksköterskornas löner beslutats vid fria förhandlingar, godtagna av organisationerna. Man har till och med uttryckt sin glädje över det resultat, som uppnåtts. Det har ju icke bara skett genom ensidigt förhandlande med sjuksköterskorna, utan det har också varit en avvägning för hela den övriga personalen inom sjukvårdsområdet. Man har här vitsordat den oerhörda betydelse som sjuksköterskorna ha för vårt sjukhusväsen. Jag skulle vilja vara den siste att icke understryka denna betydelse och högt värdesätta deras insats i den svenska sjukvården. Men om jag gör detta, måste jag å andra sidan också säga mig, att det finnes en grupp till, som är lika nödvändig för bedrivande av sjukhusarbetet: biträdespersonalen.

Nu vill jag fästa uppmärksamheten vid en liten egendomlighet i denna utredningskommittés uttalande. I fråga om biträdespersonalen deklarerar man ganska öppet, att man hade tänkt stanna en lönegrad lägre än vad kollektivavtalet mellan landstingsförbundet och kommunalarbetarförbundet upptar, men man sade sig anse, att värdet av en likartad lön vore av den betydelsen att man ändå gick med på den lön, som fastställts genom det ingångna kollektivavtalet. Men det ingångna avtalet för biträdespersonalen och annan sjukvårdspersonal tog sikte på en placering av sköterskorna i den nya tolfte lönegraden, och för min del måste jag säga, att ett frångående av detta avtal innebär att man rubbar själva grundvalen för hela den stora uppgörelsen. Anmärkningsvärt är därför, att här i riksdagen uppträtt så många motionärer i frågan och att så många — icke minst kvinnor — talat om detta som om det alltigenom vore ett sköterskeproblem, men därvid alldeles glömt bort den avvägning, som skett i löneförhållandena mellan biträdespersonalen och sköterskepersonalen. Men, mina damer och herrar, räcker det icke med en skillnad av tio löneklasser mellan sköterskor och biträden? Ehuru jag själv varit med om att åstadkomma en utjämning av lönerna för båda dessa grupper måste jag säga, att denna skillnad som sådan icke är alldeles godtagbar. Skulle nu emellertid riksdagen härvidlag följa reservanternas förslag kommer klyftan i lönen för biträdespersonalen och för sköterskepersonalen att ytterligare förstoras. Jag finner för min del att det hade varit minst lika angeläget, att det hade väckts en motion, som syftat till att skillnaden mellan biträdespersonalens och sköterskornas löner icke förryckts på sätt blir fallet vid ett bifall till reservationen.

Det har här talats om de konsekvenser, som skulle kunna följa av att riksdagen genom sitt ställningstagande avviker från det ingångna kollektivavtalet. Jag vill, herr talman, aldrig överdriva resultaten och verkningarna av ett beslut. Det är ju alltid svårt att bestämt avgöra vilka dessa kunna bli. Jag har nu begärt ordet närmast för att med några ord ge en bild av det verkliga läget på detta område. De avtal, som träffats mellan landstingen å ena sidan och sköterske- och övrig personal å andra sidan, äro resultaten av fria förhandlingar mellan parternas organisationer. Jag håller före, herr talman, att det är den hållbaraste grunden för personalorganisationerna att man på detta sätt gör upp sina mellanhavanden med huvudmännen, landstingen; därom torde de senaste årens förhandlingar bära ett starkt vittnesbörd. För landstingen betyda

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

de löneförhandlingar, som förts under senaste två å tre åren, en utgiftsökning på 40 å 50 miljoner kronor; det sist ingångna avtalet innebär sålunda för landstingens vidkommande en utgiftsökning på omkring 35 miljoner. Jag har själv varit med om att preliminärt ålägga landstingen dessa uppgifter, men nog trodde jag då att de ekonomiska verkningarna skulle bli betydligt mindre än vad som visat sig bli fallet. Vi hade emellertid helt enkelt inte tid att göra tillräckligt noggranna undersökningar, och det har resulterat i att de pengar, som landstingen avsatt för här ifrågakvarande ändamål, icke tillnärmelsevis komma att räcka utan att, när budgetåret är till ända, en mycket stor brist kommer att yppa sig; men den få vi ju ta. Det hela vittnar emellertid, herr talman, om den goda viljan hos landstingen att tillgodose den personals intressen, som tidigare, därom är ingen tvekan, fått se sina intressen eftersatta, ett förhållande, som det organ, som numera förhandlar å landstingens vägnar, icke kan göras ansvarigt för. Den personal det här är fråga om är till 12 å 15 procent statsanställd. Samtidigt med att landstingen ingått dessa avtal ha även storstäderna för sin del ingått ett provisoriskt avtal med sjuksköterskeföreningen. Detta provisoriska avtal bygger på och avvaktar det beslut, som riksdagen nu skall fatta. Det kan väl inte råda något tvivel om — ty därom har man ju gjort ett klart och bestämt uttalande — att därest riksdagen nu skulle följa reservanternas förslag, också storstäderna komma att följa samma lönepolitik. Givetvis måste då också för storstädernas vidkommande ske en avvägning av den lägre sjukvårdspersonalens avlöning. Det hela kommer då icke att röra sig om bara några procentens löneförhöjning utan om större procenttal. Därmed skulle vi på nytt få denna saxning eller konkurrens mellan staten och storstäderna å ena sidan och landstingen å den andra, där de senare äro missgynnade med hänsyn till sjukvårdsanstaltarnas, särskilt då sanatoriernas, ofta ensliga läge och där man icke har några kallortstillägg eller dylikt. Allt detta kan mycket väl leda till att man från huvudmännens sida ledsnar på det hela och, ehuru ingångna avtal finnas, börjar på nytt rulla upp hela frågan.

De som något deltagit i diskussionen om stabiliseringen av vårt penningvärde, måste väl dock beklaga om vi nu ånyo skulle behöva förhandla om ett avtal i stället för det, som redan ingåtts för år 1947. Självva utgångspunkten för detta avtal har ju varit riksdagens ställningstagande till statstjänargrupperna. Jag skall villigt erkänna, att statsrådet Mossberg har rätt, när han talar om det oerhörda behovet av sjukvårdspersonal, som snart kommer att uppstå. Det är emellertid härvidlag fråga icke bara om sköterskor utan också, och i ännu högre grad, om biträdespersonal. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att de allra senaste undersökningarna visa — jag är dock den förste att erkänna, att de icke äro fullständiga — att sedan det här berörda avtalet slöts har, åtminstone till vissa utbildningsanstalter, skett en ökad tillströmning av elever på i vissa fall ända upp till 50 å 55 procent. En av de största svårigheterna, som vi få att kämpa med när det gäller denna utvidgade verksamhet på den slutna sjukvårdens område, som skulle falla inom den skisserade ramen av 250 miljoner kronor — vilket jag betecknar som ett minimum — är icke löneproblemet som sådant; det problemet tror jag att vi skola komma till rätta med tack vare de löner, som nu bli fixerade. Svårigheten ligger i att få fram nya anstalter på detta område, och i det avseendet vill jag fästa uppmärksamheten på att staten har åtskilliga försummelse på sitt samvete. Staten har sålunda i det stora hela överlåtit åt landstingen att vid sidan av de privata skolorna sköta här ifrågakvarande utbildning. Förhållandet har hittills icke varit tillfredsställande och blir det så mycket mindre, när i nuvarande läge brist råder både på arbetskraft och på byggnadsmaterial för nya sjukhus. Det

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

(Forts.)

är därför självklart att det kommer att dra en ganska avsevärd tid att få tillräckligt många utbildningsanstalter. Allt detta gör att vi nog, såvitt jag kan förstå, få ta litet tid på oss för att kunna träffas vid förhandlingsbordet en gång till och diskutera lönerna, så att vi kunna avhjälpa den brist på arbetskraft, som kan väntas uppstå, och övriga svårigheter, som kunna följa på detta område.

Vidare skulle jag, herr talman, vilja göra några reflexioner med anledning av ett par uttalanden, som gjorts här. Man har bl. a. försökt göra gällande, att det härvidlag skulle vara fråga om undervisningsanstalterna och att sköterskorna vid dessa skulle stå i särklass. Jag har själv, herr talman, en gång i tiden omfattat samma tanke och jämväl — inspirerad icke minst från läkarhåll — framfört densamma, nämligen om vi icke borde ha en kår av sköterskor, som stod en löneklass högre än andra. Jag tänkte då på operationssköterskor, laboratoriesköterskor, röntgensköterskor och kanske också på sköterskorna på våra undervisningssjukhus. Kravet blev emellertid bestämt avvisat av sjuksköterskornas egen organisation, som därvidlag framhöll att själva grundvalen för all sjukvård är det arbete, som ankommer på avdelningssköterskorna med deras direkta handhavande av de sjuka; dessa senare finge därför icke i lönehänseende sättas lägre än vissa grupper av sjuksköterskeexperter. Jag måste, herr talman, säga att jag på den punkten blivit omvänd och följaktligen tror att sjuksköterskeorganisationen i det avseendet har rätt. Detta innebär enligt min mening att man bör skrinlägga allt tal om några extra lönegrupper. Avgörande för löneställningen bör i stället vara, om vederbörande är avdelningssköterska eller icke. Jag skulle i detta sammanhang också som min mening vilja säga, att man vid de statliga sjukhusen, kanske också vidorstädernas sjukhus, i betydligt högre grad än som varit fallet vid landstingen tillsatt s. k. assistent-sköterskor. I det avseendet kunna nog vissa förbättringar åstadkommas utan att man därför behöver höja lönerna.

Jag har här, herr talman, i min hand ett förslag till yttrande, som landstingsförbundets styrelse i dag avgivit angående de nya grunderna för statsbidrag åt distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor. Det är ju härvidlag fråga om ett statsbidrag av provisorisk karaktär, provisorisk nämligen i avvaktan på den slutliga utredningen på detta område. I detta yttrande framhålles, att 1944 års lönekommitté placerat distriktssköterskorna i den nya trettonde lönegruppen. Detta är emellertid just den grupp, i vilken vid dessa fria förhandlingar landstingen förbundit sig att placera dessa sköterskor. Man har varit fullkomligt ense om att dessa sköterskor i den öppna värden av olika skäl borde placeras just i denna lönegrupp. Ett bifall härvidlag till reservationen skulle, såvitt jag kan finna, betyda att man följer överenskommelsen med landstingen men att man, när det gäller avdelningssköterskorna, går sin egen väg. Jag undrar ändå, om man icke borde ta sig ännu en funderare på saken, innan man anser sig färdig att ta ståndpunkt i frågan.

Till herr Holmström skulle jag vilja säga, att det var fullständigt nya synpunkter och argument på frågan om sugningen av folk från landsbygden tillorstäderna som han framförde. Han menade tydligen, att vi böra höja lönerna iorstäderna, ty då bleve sugningen från landsbygden mindre. Jag vet icke om herr Holmström därmed ifrågasatte, om man icke samtidigt borde på nytt förhandla om lönerna och då helst gå ett stycke längre än nu för att förhindra denna sugning. Hela denna argumentation är i och för sig rätt dyrbar och därför värd att registreras såsom ett nytt moment i den diskussion om landsbygdens avfolkning, som förts här så många gånger.

Herr talman! Jag har med det anförda icke velat engagera mig för framtiden.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

den i vare sig det ena eller andra hänseendet, utan jag har så långt det varit möjligt velat ange de synpunkter, som vi inom landstingens centrala lönenämnd ansett böra vara de för oss avgörande vid vår avvägning av sjukvårdspersonalens löner. Till sist måste jag säga, att det vill till starka skäl för att man skall göra en ny löneavvägning, som endast omfattar en mindre del av sjukvårdspersonalen, medan man låter den andra gruppen i samma hänseende vara fullständigt orubbad. Det tror jag icke kommer att gå i längden utan att samtidigt en lika nödvändig avvägning sker också nedåt.

Herr **Holmström**, som på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Herr Fast måste ha missuppfattat mig. Jag ville med mitt yttrande framhålla, att man för att förhindra »sugningen» av personal från landsbygden till Stockholm måste höja lönerna på landsortssjukhusen. Detta måste för övrigt landsortssjukhusen under alla förhållanden göra, ty det är just vid landsortssjukhusen som bristen på sjuksköterskor är mest skriande.

Medan jag har tid på mig skall jag be att få säga ytterligare några ord. Herr Fast framhöll, att det här icke är fråga om ett sköterskeproblem, utan om ett avvägningsproblem. Detta är att ställa det hela på huvudet. Vad vi diskutera är väl i alla fall ett sköterskeproblem. Det gäller sjukvårdspersonalens förhållanden, att få en nöjaktig rekrytering av sköterskekåren. Och därför är det ofrånkomligt att lönerna höjas.

Herr Fast ser helt teoretiskt på saken som gällde det enbart avvägande av löner, avtal, o. s. v. Här ha vi emellertid att se till, hur det verkar i praktiken. Detta är en säkrare bedömningsgrund än teoretiska spekulationer.

Herr **Fast** erhöll likaledes på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag konstaterar och vill för kammaren framhålla, att herr Holmström rekommenderar att för 1947 och 1948 redan ingångna avtal utan vidare och därmed följande konsekvenser skola rivas upp.

Herr **Holmström**, som på begäran ånyo erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Det har jag aldrig sagt men väl att om praktiken lär, att det nu bestående avtalet icke är lyckligt, klokheten bjuder att man vid första tillfälle ändrar det.

Vidare anförde:

Herr **Rubbestad**: Herr talman! Efter det mycket tungt vägande anförandet av den socialdemokratiska gruppens ordförande i denna kammare, som vi nyss hörde, skall jag försöka fatta mig mycket kort.

Det är uppenbart att herr Fast som ledamot av landstingens centrala lönenämnd ser på detta problem med mycket stort allvar. Det förvånar mig verkligen att icke regeringens ledamöter försökt att litet mera än som skett anlägga jämförande ekonomiska synpunkter på den föreliggande frågan. Jag blev också mycket förvånad över statsrådet Mossbergs anförande, detta särskilt med tanke på finansministerns uttalande om de ekonomiska konsekvenserna. Statsrådet Wigforss framhöll ju, att han var tveksam om den föreslagna lönen, därför att man genom denna icke fick några enhetliga grunder för lönesättningen för i statens tjänst anställda sköterskor och för de i landstingens tjänst anställda. Statsrådet Mossberg åter gick med den allra livligaste entusiasm in för vad Kungl. Maj:t här föreslagit. Jag tycker att kammarens ledamöter böra betänka sig mer än en gång inför en dylik situation.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.

(Forts.)

Ingenting är väl mera naturligt än att befattningshavare, som ha att fylla samma uppgift och som ha samma utbildning, också få samma lön. Jag skulle förmoda, att till och med herr Holmström, som alltid brukar ivra för höga löner, vill den saken. Tydligt är att sjuksköterskorna tack vare det förslag, som här föreligger från utskottets sida, komma att få en betydligt höjd inkomst. För en sjuksköterska i lägsta ortsgruppen utgör ökningen bortåt 50 procent, medan den i ortsgrupp I uppgår till omkring 30 procent.

Som herr Fast framhöll måste frågan om sjuksköterskornas lönesättning sättas i relation till lönen åt andra befattningshavare, som sysselsätts i sjukvården. Det ligger därvidlag nära till hands att man gör en jämförelse med sjukvårdsbiträdenas ekonomiska förmåner. Den jämförelse, som statsrådet Mossberg gjorde mellan en kontorist och en sköterska, var så främmande från all erfarenhet på detta område att den icke kan tagas med i räkningen. En kontorist har ju nämligen en helt annan utbildning och helt andra arbetsuppgifter att fylla än en sjuksköterska, varför någon dylik jämförelse icke går att göra, när man vill fastställa lönerna för sköterskorna. Jag erinrar i detta sammanhang om att det icke konstaterats att lönesättningen varit orsaken till att det råder brist på arbetskraft. Detta säger utredningen särskilt ifrån i sitt betänkande. Den säger, att »enligt de sakkunnigas mening torde det vara mycket svårt att avgöra, i vad mån den i olika sammanhang påtalade bristen på sjuksköterskeutbildad personal har sin grund i nu gällande löneförhållanden. Å ena sidan synes vid sköterskeskolorna i stort sett varje år utbildas det antal sköterskor, som motsvarar antalet godkända elevplatser, å andra sidan märkes under senare år en tydlig nedgång i antalet sökande till skolorna. Denna nedgång torde dock», säger kommittén, »åtminstone delvis vara beroende på befolkningsutvecklingen».

Statsrådet Mossberg nämnde, att antalet sökande har minskat, men han konstaterade att det trots detta ändå finns över 1 400 sökande till de 1 100 platser, som finnas, alltså ett betydande överskott på sökande. Det har visat sig genom utredning, att efter de lönehöjningar, som landstingen beslöt i fjol höst, ha ansökningarna ökat i betydande utsträckning. Vi hörde av en talare nyss, att ökningen uppgick till 49 procent. Detta gör, herr talman, att jag anser det klokast av riksdagen att i år följa utskottet i denna del.

Jag vill också påpeka en sak, som inte tidigare berörts i debatten. Vid flertalet av våra sjukvårdsinrättningar är det på det sättet, att personalen erhåller bostäder och kost mot viss ersättning. Denna ersättning fastställdes för åtskilliga år sedan, och den har man inte ruckat på trots de ökade omkostnaderna både när det gäller livsmedel och bostadshyror. Detta är alltså en given fördel för dessa befattningshavare.

Jag vill också säga, att även enligt utskottets förslag komma sjuksköterskorna i statstjänst i fördelaktigare läge än landstingens befattningshavare. Landstingens befattningshavare få nämligen betala pensionsavgifter efter det nya avtal, som träffades i höstas, under det att statsanställda sjuksköterskor, om utskottets förslag går igenom, slippa att erlägga pensionsavgifter från och med den 1 juli i år. Även detta betyder åtskilligt.

Till herr Holmström vill jag säga, när han talade om att statens sjuksköterskor i lönehänseende skulle ligga högre än landstingens, att landstingens befattningshavare i regel komma att befinna sig högst i ortsgrupp 3 efter det nya reglementet och statens väsentligast i ortsgrupp 5. Detta innebär, att sjuksköterskorna i ortsgrupp 5 få ca 500 kronor mera än landstingens sjuksköterskor, och detta torde vara tillräckligt motiv för att söka till de befattningar, som herr Holmström ömnade för.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

Herr talman! Med dessa korta erinringar ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Hoppe**: Herr talman! På ett par punkter synes det mig, som om man trots olikheter i övrigt är rätt ense, och det är för det första, att sjuksköterskevärdskapet praktiskt taget alltid har varit en ekonomiskt eftersatt yrkesgrupp. Jag tror inte det är att säga för mycket om man skulle våga det påståendet, att den under lång tid har varit helt enkelt uruselt betald. Det är först under senare år som det inträtt en avsevärd förbättring i dess ekonomiska villkor. För det andra tror jag man är ense om att en av orsakerna till att det för närvarande råder en skriande brist på sjuksköterskor är den, att detta synnerligen ansvarsfyllda och ofta hårda och pressande arbete har varit underbetalt. Här måste det väl sägas, att sjuksköterskornas arbetsgivare, staten, landstingen och kommunerna, ha en stor skuld till det nuvarande nödtillståndet, det nödtillstånd som karakteriseras bl. a. därav, att driften på lasarett och sanatorier stundom helt enkelt äventyras på grund av sjuksköterskebrist.

Man frestas, när man hör ett och annat beträffande myndigheternas sätt att behandla sjuksköterskornas lönevillkor, att säga att vederbörande ibland varit gruvligt valhänta, nästan ohjälpligt efterblivna. Det är inte så länge sedan, herr talman, som direktionen för karolinska sjukhuset fick påstötning att göra besparingar. Vad fann man då på? Jo, karolinska sjukhusets direktion fann det rätt och riktigt att föreslå att vissa sjuksköterskor skulle flyttas ned i lägre lönegrad. Det är bara några år sedan. Sådant förekommer kanske inte för närvarande och kanske inte återkommer, och det kan väl sägas att landstingsförbundets uppgörelse med sjuksköterskeföreningen är något som man kan glädjas åt och ett steg i rätt riktning. Det är bara detta att man kanske frågar sig, om förbättringen är tillräcklig, men framför allt frågar man sig här i dag om det verkligen är så att landstingsförbundets uppgörelse med sjuksköterskeföreningen måste vara ett absolut hinder för statsmakterna att taga ännu ett steg, när det gäller att tillmötesgå sjuksköterskornas krav, krav som ha vitsordats vara berättigade såväl av de utsedda kommitterade som av de flesta hörda remissinstanserna. Det är ju så, att det länge har rått en bestämd skillnad mellan löneställningen för de statligt anställda och de av landstingen anställda, och skillnaden mellan landstingens sjuksköterskor och statens blir väsentligt mindre, om man följer Kungl. Maj:ts förslag. Herr talman! Det är väl inte att undra på att det för sjuksköterskorna förefallit naturligt att kräva, att deras löneställning skulle jämföras med andra yrkesgruppers, särskilt med yrkesgrupper som ha en likvärdig utbildning. För min personliga del kan jag inte finna det på något sätt förmåtet, om man ifrån sjuksköterskehåll skulle vilja kräva en löneställning som motsvarar den som småskolläraryrket har för närvarande. Detta är ju kommitterades och Kungl. Maj:ts förslag, och det är detta som reservanterna ha funnit rätt och billigt.

Nu vill jag, herr talman, säga ifrån att jag vill inte plädера för höga löner, som skulle vara ägnade att locka ungdomar utan håg och fallenhet för detta kall och utan villighet att tjäna människorna att välja denna bana därför att den skulle ge ett gott levebröd, men vad jag vill och vad jag bestämt önskar är, att det skall tillförsäkras de svenska sjuksköterskorna och nu i första hand de statligt anställda en om möjligt ekonomisk trygghet och bekymmerfri tillvaro. Jag vill och önskar vidare, att denna yrkesgrupp skall känna, att den inte behöver vara sämre betald än andra yrkesgrupper med likvärdig utbildning och med liknande ansvar. Jag vill detta, herr talman,

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

först och främst därför att detta är en av de viktigaste förutsättningarna för en god rekrytering.

Nu har det från flera håll, bland annat från herr Fasts och nu senast även från herr Rubbestads sida sagts, att tillströmningen till sköterskeskolorna ökat väsentligt sedan landstingsförbundet träffat sin uppgörelse med sjuksköterskeföreningen. Man skall glädjas åt denna utveckling, men det är alldeles uppenbart — vi behöva bara tänka ett ögonblick på de siffror vi fingo till livs av statsrådet Mossberg — att det behövs en mycket, mycket större tillströmning för att tillgodose såväl dagens som framför allt framtidens behov av sjuksköterskor. Jag önskar emellertid en ekonomiskt tryggad och bekymmerfri tillvaro för sjuksköterskorna, herr talman, också ur en annan synpunkt, som jag inte vet om någon av de föregående talarna berört. Jag tror nämligen, att vi litet var vilja ställa alldeles speciella krav på sjuksköterskor, krav som man inte kan ställa på vilken yrkesutövare som helst. Den som har legat på sjukhus vet väl vad en sjuksystems vänliga omtanke, hennes hjärtlighet, hennes glättighet, hennes personliga intresse för den sjuke, hennes vilja att hjälpa, muntra upp och glädja betyder, inte minst när det gäller att påskynda tillfrisknandet. Det är sant — det vet jag mycket väl — att sådant köper man inte för pengar, och jag skulle gärna i detta sammanhang vilja säga, att den, som ej vill eller kan ge det som man då önskar få av en sjuksköterska, skulle jag inte vilja locka in på denna bana med höga löner. Men jag tror ändå, herr talman, att en god och tryggad ekonomi och framför allt känslan och medvetandet av att samhället uppskattar och värderar gärningen gör det lättare för många sjuksköterskor att tjäna i den rätta andan och i det rätta sinnelaget.

Nu tror jag så högt om vår, så vitt jag förstår, i det stora hela mycket högtstående sjuksköterskekår, att jag är viss om att vilket beslut riksdagen i dag fattar — alltså även om man går på statsutskottets linje och ger den lägre lönen — så skola inte sjuksköterskorna svika för det. De skola nog inte tröttna att göra sin plikt. Men jag har anledning frukta, att ett sådant beslut skulle få psykologiskt mycket olyckliga följder. Det är mycket mänskligt om ett sådant beslut bland sjuksköterskorna skulle framskapa en misstämning, som inte kan vara gynnsam för arbetet. Det skulle på något sätt stjäla något av arbetsglädjen och minska på kraften och förmågan att lysa upp tillvaron för de sjuka.

Jag föreställer mig därför, herr talman, att läget verkligen är sådant, att om vi ge våra sjuksköterskor den löneställning, som Kungl. Maj:t och reservanterna föreslagit, då skulle vi därmed ge dem en mycket värdefull hjälp att i sin gärning ge sitt allra bästa, och detta kommer ju vår sjukvård och de sjuka till godo.

Herr talman! Jag ber att med dessa få ord få yrka bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Thorell**: Herr talman! Jag skulle kunna ha nöjt mig med att instämma i herr Holmströms och fru Ewerlöfs yttranden, men jag känner ett visst behov av att tillägga något därutöver.

Jag har den känslan, att de ledamöter av kammaren, som tillhöra utskotts-majoriteten, inte ha legat på sjukhus på mycket länge. De ha haft turen att slippa det, och de ha säkerligen också haft förmånen att inte heller behöva ha någon anhörig där. Skulle de däremot varit i det läget som jag och andra, att de haft tillfälle att på ort och ställe taga del av förhållandena på våra sjukhus och se de förhållanden, under vilka sjukvårdspersonalen arbetar, så skulle de säkert ha intagit en annan ställning i denna fråga än vad de nu ha

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

gjort. Om man jämför sjukhus och andra arbetsplatser, märker man en betydande skillnad. På ett sjukhus får personalen hugga in för kamrater, när personalen inte räcker till, beroende på att sjukvårdsarbetet inte kan uppskjutas. I ett hem kan man många gånger skjuta upp vissa göromål till dagen efter eller längre, om det skulle bli något fel på husmodern eller hemhjälp, men på ett sjukhus fordra patienterna och kanske ännu mera deras anhöriga att arbetet skall gå sin jämna gång.

Utskottsmajoriteten tycks heller inte tänka på den psykiska press, som alltid ligger över sjukhuspersonalen och kanske allra främst sjuksköterskorna. De ha ju ett väldigt ansvar. Det kan begås ett misstag i ena eller andra avseendet, som rent av kan gälla en persons liv, och har det någon gång olyckligtvis blivit ett misslyckande från en sjuksköterskas sida, så att en patient har farit illa eller kanske rent av gått från denna världen, broderas detta ut i landets press och domen över den stackare, som begått felet, faller mycket hård. Under sådana förhållanden är det mycket underligt att de som föra landstingens talan här intagit en sådan ståndpunkt som de gjort, trots sin kännedom om den stora brist på sjuksköterskor som nu råder. Vi ha ju på grund av personalbrist måst stänga en hel del avdelningar på våra sjukhus, och vi kanske få stänga ännu flera, och vi bygga nya sjukhus utan att ha personal till dem. När landstingsmän sådana som exempelvis herr Fast och andra veta detta, hur kan det då komma sig att de tänka sig en sådan bakvänd ordning som att man skall hålla nere lönerna i Stockholm och på en del andra ställen, när det gäller sjukhusen, för att få mera personal? Herr Fast vill hålla på penningvärdet, och visst äro vi angelägna att behålla det, men jag undrar om herr Fast visar samma fasthet, då det gäller andra stora yrkesgruppers krav på högre löner, som han gör när det nu gäller sjuksköterskorna. Jag nästan betvivlar det.

När det således råder en påtaglig brist på sjuksköterskor och vi alla äro ense om att våra sjukhus skola ha en förstklassig personal, som vi äro vana vid att ha i Sverige, då återstår väl ingen annan utväg än att göra yrket så pass tilldragande i ekonomiska och andra avseenden, att vi få folk dit — det må svida hur det vill. Det gäller här ett av de viktigaste områdena i vårt samhällsliv, vården av våra sjuka och i viss mån även av våra gamla.

Herr Olsson i Mellerud utvecklade samma tema som herr Fast och gjorde jämförelser mellan landstingens och statens sjukhus. Jag kan inte hjälpa, att jag där inte kände igen den praktiske mannen, ty han vände fullkomligt upp och ned på förhållandena och på det resultat, som både han och vi avse att få fram, nämligen mera sjukvårdspersonal av hög klass.

Att herr Rubbestad i detta fall liksom. såvitt jag kan erinra mig, i alla de fall — kan hända det kan vara något undantag — där det gällt en förbättring för tjänstemän och andra löntagare ställt sig emot en sådan, lönar det sig inte — det vet var och en, som varit här någon tid — att göra någon anmärkning emot. Det äro vi vana vid och finna ganska naturligt.

Till slut vill jag säga, herr talman, att både ur rättvisesynpunkt och av förståndsskäl måste jag, även om jag vet att det kommer att kosta oss skattedragare åtskilligt, ändock be att få instämma i det yrkande, som är framfört i fröken Anderssons och herr Holmströms reservation.

Herr **Rubbestad** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Hela detta anförande av herr Thorell var ett uttryck för känslotänkande. Herr Thorell har legat på sjukhus och tyckt om den sköterska som skött honom, och följaktligen vill han, att hon skall ha högre lön. Jag förstår

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

mycket väl herr Thorell. Ett sådant känslotänkande ligger nära till hands — särskilt för kvinnor.

Man måste emellertid se denna fråga i ett större sammanhang. Jag tycker att sunda förnuftet kräver, att de 15 procent av landets sjuksköterskor det här är fråga om skola ha samma lön som de övriga 85 procenten, emedan de ha samma arbetsuppgifter och samma utbildningskostnader. Detta synes mig vara grundtanken i statsutskottets förslag. Herr Thorell sade till sist, att han fann detta rättvist, men det kom ju så sent, att man inte får ta alltför stor hänsyn till det.

Jämväl herr **Thorell** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag förstår, att herr Rubbestad med den krassa inställning han alltid visat då det gällt löntagarnas intressen är förvånad över att någon kan anförä känslökäl i fråga om en stor grupp, som arbetar under svåra förhållanden.

Herr **Rubbestad**, som på begäran ånyo erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag vill bara hänvisa herr Thorell till propositionen angående hemvårdarinnor. I denna föreslås för ifrågavarande grupp en lön på ungefär 3 600 kronor, d. v. s. ungefär hälften av vad sjuksköterskorna skulle komma att få. Man måste se de olika arbetargrupperna i ett sammanhang och bedöma varje grupp efter dess arbete. När man skall avgöra, vilken som är den lämpligaste lönegraden för sjuksköterskorna, bör man alltså också beakta sjukvårdsbiträdenas löneställning, och om herr Thorell gör det, följer han nog också statsutskottets linje.

Fru **Ewerlöf** erhöll jämväl på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag vill uttrycka min stora glädje över herr Rubbestads omsorg om likalönsprincipen. Jag hoppas varmt, att denna princip inte bara skall gälla mellan kvinnor i olika befordringshänseenden, utan också mellan män och kvinnor.

Jämväl herr **Thorell** erhöll på begäran ånyo ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag tror, herr Rubbestad, att vi i detta läge ha att välja mellan att betala högre löner och att bli utan sjukvårdspersonal, och under sådana förhållanden föredrar jag, av skäl jag förut angivit, att betala högre löner och få bra folk.

Herr **Rubbestad**, som likaledes på begäran ånyo erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Jag vill bara påpeka, att likalönsprincipen ligger under utredning, varför vi inte böra diskutera den nu; vi böra vänta med att ta ståndpunkt till frågan, tills utredningens förslag föreligger.

Härpå yttrade:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det finns för närvarande fem politiska partier i riksdagen. Men därjämte finns det något som vi skulle kunna kalla landstingspartiet, och om alla här sittande landstingsmän hålla ihop, är det partiet oslagbart. Det har visat sig förr, att om landstingsammansvärjningen håller, är det ganska likgiltigt, vilka skäl som kunna anföras mot en ståndpunkt, som t. ex. landstingsförbundet intagit. Detta gäller även det läge, i vilket vi nu befinna oss.

Den löneförbättring, som enligt överenskommelse mellan landstingen och sjuksköterskorna trädde i kraft den 1 januari i år, innebär mycket betydande

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

förbättringar för de vid landstingens sjukhus anställda sköterskorna — det är jag den siste att bestrida. Jag kan däremot inte sälla mig till dem som bara prisa landstingen, därför att dessa nu antligen beslutat relativt goda löner för sjuksköterskorna. Hade landstingen funnit sig böra göra detta för två eller tre år sedan, är det inte alldeles uteslutet, även om jag inte utan vidare vågar påstå det, att det nu inte hade rätt så stor brist på sjuksköterskor, som det gör i dag. Jag hoppas ingen blir förolämpad om jag understryker, att landstingsförbundets beslut att antligen gå sjuksköterskornas krav till mötes med all säkerhet väsentligen beror på att man fått upp ögonen för att den gamla lönepolitiken skulle kunna leda till en katastrof.

Herr Rubbestad nämnde någonting om att den socialdemokratiska gruppens ledare i denna kammare i sitt anförande utvecklat skälen för statsutskottets, eller om man nu vill kalla det landstingsförbundets, ståndpunkt — de ha ju båda samma ståndpunkt. Det är alldeles riktigt, men jag tror mig lugnt kunna säga, att han icke talade i egenskap av socialdemokraternas ledare i denna kammare utan i egenskap av landstingspartiets ledare i denna kammare. Vi böra inte glömma, att han numera är ordförande i svenska landstingsförbundet, och jag tror därför, att hans anförande inte bör värderas som en speciellt socialdemokratisk insats i denna debatt.

Jag vill anföra några siffror, som belysa, hur antalet ansökningar till sjuksköterskeskolorna har sjunkit, även om de inte ha något större bevisvärde, emedan det inte spelar så stor roll, hur många ansökningar som komma in, så länge de äro fler än det begränsade antalet platser. Jag tror emellertid att dessa siffror avslöja en tendens. År 1942 kom det in 2 131 ansökningar till sjuksköterskeskolorna mot 1 444 år 1945. Antalet hade alltså sjunkit med nära 700 eller med över 30 procent, och det är i alla fall en ganska allvarlig tendens. Om man vill försöka avhjälpa bristen på sjuksköterskor i detta land, räcker det självfallet inte med att man förbättrar lönerna, utan det måste också skapas nya utbildningsmöjligheter. Herr Fast sade, att staten har försummelser på denna punkt, och det skall jag gärna medge, men jag vill fästa uppmärksamheten på att en dualism alltid förelegat. Det är huvudsakligen landstingen som haft hand om kroppssjukvården, och det har därför ansetts naturligt, att de även skola sörja för att det utbildas och finns tillgång till sjuksköterskor, även om det startats privata skolor, sådana som Röda korsets och Sophiahemmets sjuksköterskeskolor. Det var först i mitten av 1930-talet som statens sjuksköterskeskolor upprättades, och det skedde av skäl, som jag inte här skall gå in på. Det är ju självklart, att om landstingen förklarat, att de inte vilja utöka de nuvarande sjuksköterskeskolorna, finns det intet annat att göra för staten än att upprätta nya sådana skolor. Men eftersom staten inte har några andra sjukhus än undervisningssjukhusen, måste den praktiska utbildningen förläggas till landstingens sjukhus, om man upprättar nya skolor. Det ligger i sakens natur att något sådant måste ske, och det får väl träffas en överenskommelse beträffande denna sak. Jag har för min del trott, att landstingen ansågo sig förpliktade att sörja för att det finns utbildningsmöjligheter, eftersom det som sagt huvudsakligen är de som anställa den utbildade personalen.

Jag nämnde förut, att den betydande löneförbättring, som de vid landstingens sjukhus anställda erhållit, kanske ändå får ses mot bakgrunden av att man riskerade en katastrof, om det inte vidtogs några åtgärder. Vi ha undersökt det senaste numret av Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor — det är möjligt, att statsrådet Mossberg redan nämnt detta, men jag tycker det är siffror som äro värda att upprepas. Bara i det senaste numret av tidskriften var antalet

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

ledigannonserade platser för sjuksköterskor 328 och för husmödrar 5. Det finns ändå ingen anledning att tro, att alla lediga platser ha annonserats i just detta nummer, utan sannolikt finns det många fler. Man måste alltså sörja för att sjuksköterskorna få goda utbildningsmöjligheter och en god löneställning.

Vi ha tydligen nu fått ett nytt heligt dokument, nämligen det avtal, som slutits mellan sjuksköterskorna å ena sidan och landstingsförbundet å den andra. I detta dokument får man tydligen inte rubba någon bokstav. Det är mycket intressant — även på denna punkt hänföra sig mina intryck huvudsakligen från debatten i första kammaren — att landstingsmännen så lidelsefullt förfäktat, att det måste vara precis samma löneläge vid alla sjukhus i landet. Det är ju inte så länge sedan löneskillnaden mellan statens och landstingens sjukhus var mycket betydande. Enligt uppgifter i sjukskötersketidningen — jag hoppas de äro riktiga, men jag måste erkänna att jag inte kontrollerat dem — hade en assistentsköterska vid landstingens sjukhus en bruttolön, som med i det närmaste 900 kronor understeg de löner, som betalades vid serafimerlasarettet och därmed väl också vid karolinska sjukhuset. En avdelningssköterska vid landstingens sjukhus hade 750 kronor mindre betalt än motsvarande befattningshavare vid serafimerlasarettet. Man kan ju inte påstå, att landstingen gjort sig någon större brädska med att söka åstadkomma likställighet mellan sköterskorna vid statens och landstingens sjukhus. Om kammaren följer Kungl. Maj:ts förslag — jag vågar bara hysa ett svagt hopp därom med tanke på att det sitter många landstingsmän i denna sal, vilka kanske närmast känna sig förpliktade att handla i den egenskapen — så krymper denna löneskillnad högst väsentligt. Jag konstaterar, att en översköterska år 1945 vid serafimern hade en lön, som med 750 kronor översteg landstingssjuksköterskornas lön. Om Kungl. Maj:ts förslag skulle bifallas, bleve denna skillnad 288 kronor — den skulle alltså krympa med nära 500 kronor. För assistentsköterskorna var skillnaden förut 900 kronor, och om Kungl. Maj:ts förslag bifalles, blir det en skillnad på 300 kronor till förmån för de vid statens sjukhus anställda — skillnaden krymper alltså med icke mindre än 600 kronor.

Jag tror att det även i denna kammare har anförts det argumentet mot Kungl. Maj:ts förslag, att om detta förverkligades, skulle statens sjukhus dra till sig sköterskor från landstingens sjukhus. Om statens kroppssjukhusverksamhet omfattade låt mig säga 50 procent av den svenska kroppssjukvården, då skulle det kanske ha inneburit en fara för landstingens sjukhus, även om löneskillnaden vore ganska liten, men, herr talman, det rör sig här om 15 procent av hela sjuksköterskekåren. Hur man än föreställer sig den kommande utvecklingen kan staten aldrig ta mer än 15 procent av sjuksköterskorna från landstingens sjukhus. Detta är en absolut maximisiffra i nuvarande läge, men det är väl ingen som föreställer sig, att statens sjukhus överhuvud taget inte skulle kunna få personal annat än på landstingens bekostnad. Jag tror, att just med hänsyn till det ringa antalet sjuksköterskor i statens tjänst, jämfört med dem som äro i landstingens tjänst, är detta argument ett skenargument, som saknar verklig tyngd.

Till slut vill jag anföra en siffra, som jag är rädd att statsrådet Mossberg redan har nämnt, nämligen det av medicinalstyrelsen beräknade behovet av sjuksköterskor. Medicinalstyrelsen har lämnat den uppgiften, att under den närmaste tioårsperioden behöver antalet sjuksköterskor i allmän tjänst ökas från nuvarande ca 10 000 till ca 17 000. Jag tycker för min del att man inte behöver veta mycket mer för att förstå, att detta är en allvarlig och viktig fråga. Den är viktigare än att man genomdriver absolut likställighet på basis av ett avtal, vid vars tillkomst jag förmodar staten inte hade någon under-

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

handlare med, men efter vilket man anser att staten nu bara har att sig rätta och packa. Denna siffra visar, att förhållandena måste förbättras och utbildningsmöjligheterna väsentligt utökas på detta område. Jag vågar sluta med att uttrycka den — jag medger det — mycket svaga förhoppningen, att andra kammaren ändå skall följa herr Oscar Olssons reservation och därmed bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Jag är i varje fall personligen övertygad om att detta är den klokaste politik riksdagen kan bedriva.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru Sandström: Herr talman! Jag skall inte nämnvärt förlänga denna debatt, då jag förmodar, att alla de argument, som kunna framläggas, också blivit framlagda vid det här laget. Jag skall emellertid såsom medmotionär i motionen nr 144 i denna kammare be att få instämna i min partikamrat herr Ostermans anförande och även i hans yrkande. Detta yrkande innebär, att vi i första hand ansluta oss till reservationen nr 3, och om detta yrkande inte bifalles, ansluta vi oss till reservationen nr 2. Det skall jag också be att få göra. Men jag vill fästa herr talmannens uppmärksamhet på det yrkande, som framställes i reservationen nr 2. Där hemställles, »att riksdagen må b) med godkännande av vad i nämnda statsrådsprotokoll anförts samt med avslag å motionerna I: 76 och II: 141 samt I: 75 och II: 144 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anført i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.» I utskottets motivering tillstyrkes faktiskt icke avslag till alla delar på motionerna I: 75 och II: 144. På s. 20 i statsutskottets utlåtande heter det nämligen: »I fråga om befattningarna såsom första föreståndarinna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt föreståndarinna vid karolinska sjukhuset förordar utskottet dock förslaget i motionerna I: 75 och II: 144.»

Jag skall därför be att få föreslå en ändring av reservationen nr 2 — jag hoppas, att herr Eriksson i Stockholm, som yrkade bifall till denna reservation, icke har något emot det. Klämman skulle alltså här lyda: »att riksdagen må b) med godkännande av vad i nämnda statsrådsprotokoll anförts samt med avslag å motionerna I: 76 och II: 141 samt — utom i vad det gäller befattningarna såsom första föreståndarinna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt föreståndarinna vid karolinska sjukhuset — I: 75 och II: 144 i skrivelse» etc. Eftersom jag förmodar, att reservationen nr 3 icke kan vinna kammarens bifall, ber jag, herr talman, att varmt få yrka bifall till reservationen nr 2 med den nämnda ändringen.

Fru Linderot: Herr talman! Den diskussion, som förts i denna fråga, ger oss återigen klart besked om att många av de beslutande herrarna ännu ha den uppfattningen, att kvinnorna skola söka sig till de människovårdande yrkena också i fortsättningen, hur svåra och odrägliga arbetsförhållandena än äro. Förringo de kvinnor, som kände sig kallade till det, ut i sjukvård snart sagt utan kontant lön för arbetet. Efter många år ha vi nu hunnit så långt, att sjukvårdsarbetet räknas som ett yrke och t. o. m. ett ansvarsfullt yrke. Men ändå vilja de beslutande — i regel är det män som besluta — att detta arbete skall utföras av kompetenta och intresserade personer utan pretentioner på ordentliga löner. Detta gäller icke bara arbetet i sjukvården utan i alla de människovårdande yrkena. Jag vill påminna om ställningen för exempelvis barnmorskor, barnsköterskor, socialvårdsassistenter m. fl. Vi skola väl icke glömma bort, att det

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

är just dessa yrkesområden, som faktiskt avfolkats under senare år, och att det stora flertalet kvinnor på arbetsmarknaden söker sig till yrken som i lönehänseende äro bättre kompenserade.

Jag tror emellertid icke, att det bara är lönerna, som vi skola tänka på vid detta tillfälle. Jag vill framhålla att sjuksköterskornas bostadsförhållanden äro allt annat än tillfredsställande. Många av dem som ännu måste bo på sjukhusen ha mycket svårt att verkligen få en bostad sådan som familjer i allmänhet ha. Detta är också en bidragande orsak till svårigheterna att få befattningarna besatta. I detta sammanhang bör man erinra om den uppfostran vi ännu ha vid våra sjuksköterskeskolor, där man ger den fostran, att det skall upprätthållas en klasskillnad inom sjukhusen, som icke är nyttig vare sig för biträden, elever, sköterskor eller läkare. Jag tror, att man måste hålla i minnet vad vi kommunister pekat på för länge sedan i en motion, nämligen avanceringsmöjligheterna. Härvidlag skulle jag vilja påminna herr Fast om att vi i vår motion talade om biträdenas ställning på sjukhusen både i vad det gäller löneställningen och avanceringsmöjligheterna. Likaväl som vi anse, att dugliga biträden skola ha möjlighet att avancera till sköterskor, likaväl anse vi att sköterskor skola ha möjlighet att avancera till läkare. Jag tror, att det skulle kunna gå att ordna, att de finge bättra på sina studier och taga examina även under den tid de arbeta. Det är klart, att vårt intresse för biträdenas villkor kvarstår, men man kan icke göra som herr Fast, då han ställer detta intresse i motsättning till sköterskornas. Vid detta tillfälle gäller det ju en specialgrupp, och vi måste biträda det förslag, som verkligen ger möjligheter till bättre rekrytering till yrket.

Herr Olsson i Mellerud sade, att den olikhet han talade om icke var hållbar i längden. För närvarande kunna vi icke, menade herr Olsson, taga slutgiltig ståndpunkt till frågan, utan vi måste vänta tills utbildningsmöjligheterna bli förbilligade, vilket man ställt i utsikt. Därför skulle vi icke kunna avgöra sjuksköterskornas löner i dag utan först när utredningarna bli färdiga. Herr Olsson menar alltså, att om utbildningsmöjligheterna bli billigare, ha vi anledning att sänka lönerna? Säkerligen stimulerar man icke yrkessökande ungdomar att ge sig in på sjuksköterskebanan genom sådant.

Det har sagts, att staten försyndat sig när det gäller dessa löner — det var herr Fast som påminde om den saken. Jag är den första att instämma i att staten verkligen försyndat sig i många år. Jag tror, att staten kan höja sitt anseende genom att i dag besluta en sådan lönesättning, att den kompenserar vad sköterskorna fått avstå från under de gångna åren. Då menar jag, att den reservation som avgivits av fröken Andersson och herr Holmström bör antagas. Det skulle vara det mest konsekventa.

Till slut skulle jag bara vilja säga, att det är ganska beklämmande att behöva konstatera, att vår socialminister skall behöva befara, att ett förslag som detta från Kungl. Maj:t vid 1947 års riksdag skall komma i minoritet, när vi ändå ha arbetarmajoritet i båda kamrarna. Jag anser inställningen härvidlag ohållbar: man kan icke vara arbetarrepresentant och på samma gång säga, att man som landstingsman har ett intresse att bevara, som går stiek i stäv mot vad en arbetarrepresentant skulle förfäkta eller arbeta för. I denna speciella situation hade det icke behövt bli någon diskussion alls, om verkligen alla arbetarrepresentanter här tänkt på att frågan gäller en kår, som varit eftersatt i flera tiotal år, att den är en lågt avlönad kår, att den har ett ansvarsfullt arbete och att det föreligger all anledning för oss att söka ordna förhållandena så, att bristen icke blir värre än för närvarande.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av fröken Andersson och herr Holmström.

Herr Åkerström: Herr talman! Jag hör icke till dem i denna kammare, som i förväg känt till en del detaljer, vilka äro avgörande för ställningstagandet i en fråga som denna, utan jag har nödgats lita till de informationer, som lämnats efter hand vid skilda tillfällen. Jag har tagit del av argumenten från båda sidorna — eller rättare sagt alla tre sidorna — och jag har sökt att efter bästa förstånd väga dem mot varandra. Icke heller är jag i egenskap av landstingsman bunden av några förutfattade meningar, och jag är icke skyldig biträda vad man kallat landstingslinjen.

Innan jag går vidare, herr talman, vill jag säga, att efter att ha åhört denna och många andra debatter i kammaren och jämväl i utskott — under senare år i statsutskottet — har jag ställt mig frågan: finns det då ingen möjlighet att få frågan om statstjänarlönerna bort från den svenska riksdagen? Finns det ingen möjlighet att tillskapa ett organ, som kan fylla den erforderliga funktionen, sannolikt på ett mera objektivt sätt än som är möjligt för riksdagen? Här uppenbara sig ju ofta i anslutning till lönefrågor gruppintressen, och man går in för sådana synpunkter, som faktiskt innebära att här i riksdagen skola avvägningarna inbördes mellan olika arbetstagare och tjänstemän ske. Det måste bli ett mindre lyckligt resultat, om man gör på det sättet.

Herr Fast har anfört de verkligt bärande skälen i denna fråga, vilka måste leda oss till att biträda utskottsmajoritetens uppfattning. Den sista ärade talarinnan menade, att om arbetarrepresentanterna i riksdagen hade förstätt sin uppgift, skulle vi icke ha haft någon från arbetarpartierna med på landstingslinjen. Jag vill som representant för industriarbetarna och med dem jämställda hävda, att just därför att jag är representant för dessa grupper ser jag mig nödsakad att i dagens läge biträda utskottsmajoritetens inställning. Herr Fast har påpekat, att det är mycket viktigt, att spännvidden mellan sjuksköterskornas och sjukvårdsbiträdenas löner icke ökas. För min del vill jag säga, att som arbetarrepresentant och då jag kanske står närmare sjukvårdsbiträdesgruppen när det gäller deras sociala ställning ser jag mig nödsakad att slå vakt om deras intressen, och detta måste jag göra på det sättet, att jag stöder utskottets uppfattning.

Emellertid har man här diskuterat vad saken eljest innebär. Man har sagt: »Ni måste biträda Kungl. Maj:ts förslag eller sträcka er längre än Kungl. Maj:t.» Och varför? Jo, staten skall alltid vara mönsterarbetsgivare. Men jag säger mig, att jag visserligen kan vara med om den saken, men att man måste taga hänsyn till hur andra grupper ha det ställt. Jag har funnit, att de som vilja genomföra mer än utskottet begär se på de grupper, som ha bättre betalt. Men varför är det icke tillåtet att också se litet på dem som ha sämre betalt? För mig framstår det som nödvändigt att innan man tager ställning till saken förfara på det sättet för att komma fram till en så vitt möjligt rättvis ståndpunkt. Och då finner jag, att det finns många industriarbetare, järnbruksarbetare, verkstadsarbetare och andra här i landet, som i förhållande till prestationen ha det sämre ställt än den grupp det nu är fråga om. Man har anfört det argumentet, att vi måste ge denna grupp bästa möjliga löner för att överhuvud taget få människor att intressera sig för att åtaga sig denna arbetsuppgift. Tror någon av kammarens ledamöter, att vi lösa problemet genom att ge vederbörande t. ex. 250 kronor mer om året? Är det någon av dem som hålla på denna uppfattning, som garanterar att detta kommer att inträffa? Själv

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

tror jag det icke. För övrigt ha vi brist på arbetskraft på många områden. Vilja ni, som föra detta resonemang, stiga upp och säga: »Det är klart, att vi få betala skogsarbetarna så och så mycket mera i lön, om vi icke skola behöva frysa ihjäl nästa vinter och om icke en stor del av vår industri skall stå stilla. Vi måste ge järnbruksarbetarna bättre betalt, om vi skola få in folk på det området och för att få ihop de 50 000 som fattas.»

Det är sådana reflexioner, som föranleda mig att komma till den slutsatsen, att det är ganska rimligt att stanna för vad statsutskottet här yrkat.

Till sist skulle jag vilja peka på att första kammaren redan tagit ställning till detta ärende och bifallit utskottets förslag med 72 röster mot 53 för herr Oscar Olssons m. fl. reservation. Jag hoppas, att andra kammaren följer första kammaren i denna sak. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru **Linderot** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag skulle bara vilja fråga den siste ärade talaren, om man icke kan minska spännvidden genom att öka biträdenas löner. Jag bara ställer den frågan.

Sedan skulle jag med anledning av talet om att vi ha så och så många järnbruksarbetare och så och så många metallarbetare med så och så låga löner vilja säga, att man icke kan jämställa det. Det kan man göra först när yrkesutbildningen blir kostnadsfri för sjuksköterskorna. Det är ändå ganska dyrbart att utbilda sig till sjuksköterska.

Härpå anförde:

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Jag anmälde mig tyvärr för sent på talarlistan, och det blir därför nödvändigt, när jag nu kommer upp, att utesluta det mesta av vad jag hade tänkt säga. Jag skall därför inskränka mig till ett kortfattat anförande.

Jag vill erinra om en debatt i detta ärende, som vi hade för några år sedan, jag vill minnas 1944. Det var en debatt angående sjuksköterskornas avlöning. Då stod entusiasmen för deras sak högt i tak i denna kammare. Man hade det intrycket, att riksdagen, dels på grund av sjuksköterskornas ansvarsfyllda och ansträngande värv och dels på grund av de eländiga löner, varmed de ditills betalades, vore villig gå med på snart sagt vilka förmåner åt dem som helst, som rimligen kunde begäras. Och nu skulle riksdagen — ja, första kammaren har ju tyvärr, efter vad vi hörde, redan gjort det — giva sig till att sänka de löner, som Kungl. Maj:t nu föreslagit! Jag får säga, att utskottets utlåtande verkade alldeles förbluffande på mig, och säkerligen har det chockerat den kår, varom det här är fråga, som icke rätt gärna kunnat befara en sådan möjlighet.

Vad ligger då bakom denna ståndpunkt att vilja sänka de lönebelopp Kungl. Maj:t gått in för? Tydligen det kollektivavtal, som äntligen kommit till stånd mellan sjuksköterskorna och landstingsförbundet. Men kan det verkligen, med hänsyn till denna saks förhistoria, vara någon mening i att detta kollektivavtal skulle vara normerande för riksdagens beslut i detta ärende? Jag förstår icke, hur landstingsmännen resonera. Genom statsrådet Möllers uppfriskande framställning fingo vi dock en viss förklaring till herr Fasts konstbesynnerliga resonemang. Men i alla fall synes det mig obegripligt, att man kan fordra, att riksdagen här skulle kunna vara på något sätt bunden av kollektivavtalet i fråga; så mycket mera som vi stå inför risken, att platserna på dessa sjukhus

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

icke tillnärmelsevis skola kunna fullbesättas. Det förefaller tvärtom, som det just vore riksdagen, som här borde taga ledningen och föregå med gott exempel för landstingen.

När man åberopar sig på kollektivavtalet — jag skulle sagt det förut men glömde det — passar man städse på att tala om de högst betydande löneökningar, som genom detta avtal kommit till stånd. Det är mycket sant, att det rör sig om ovanligt betydande löneökningar. Men ha de varit *tillräckligt* betydande? Det är den frågan, som intresserar. Man glömmer att tala om, att det är fråga om ökning av löner, som i flera decennier med skäl kunnat betraktas som *skandalöst låga*. Statsrådet Möller karakteriserade ju också den föregående lönepolitiken i fråga om sköterskorna såsom rent av inneslutande faran av en katastrof för sjukhusen.

Ja, herr talman, jag skulle yttra mig kort, och jag vill nu till sist blott understryka vad statsråden Mossberg och Möller sagt, ävensom uttala mitt instämmande i vad herr Holmström, fröken Olsson, fru Ewerlöf och herr Hoppe anfört. Jag skulle helst vilja rösta för reservationen nr 3 av fröken Andersson och herr Holmström, men då majoritet för den linjen uppenbarligen är utsiktslös yrkar jag bifall till reservationen nr 2 av herr Oscar Olsson m. fl.

Häruti instämde herr *Paulsen*.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag tänker icke ta upp till bemötande den rad av anföranden, vari man polemiserat mot den ståndpunkt jag intagit. Jag förmodar, att var och en är på det klara med den ståndpunkt han skall intaga.

Jag har emellertid ansett mig böra begära ordet med anledning av det yrkande, som framställts av fru Sandström. Jag vill nämna, att jag fattar hennes yrkande så, att i den bilaga, som finnes fogad till utskottets utlåtande, skulle under rubriken karolinska sjukhuset befattningarna första föreståndarinna och föreståndarinna erhålla den löneställning, som ingår i kolumnen för utskottets förslag, och detsamma skulle förhållandet vara beträffande den under rubriken serafimerlasarettet förekommande befattningen första föreståndarinna.

Om den frågan vill jag nämna, att spörsmålet om löneställningen för dessa tre befattningshavargrupper uppkom under slutskedet av statsutskottets behandling av ärendet i plenum. Jag för min del ansåg nog, att den motivering, som är anförd för utskottsmajoritetens ståndpunkt för denna ändring, nämligen att löneläget skulle på det sättet närmare motsvara de jämförliga befattningarna hos landstingen, var bindande och bärande. Jag ansåg emellertid i det läge vi då befunno oss, när vi skulle votera, att det icke var skäl att, med hänsyn till de synpunkter jag hade att företräda, frånträda Kungl. Maj:ts förslag, då det ställdes yrkande om bifall till detta i dess helhet, och det blev också föremål för votering.

Sedan nu emellertid första kammaren med 72 röster mot 53 har godtagit utskottets förslag, sålunda slagit bort den linje jag har förfäktat, anser jag mig oförhindrad att biträda det yrkande som fru Sandström har framställt. Jag anser mig emellertid icke kunna återta mitt yrkande, därför att det är flera av kammarens ledamöter, som ha instämt i detsamma, men jag tycker, att det efter första kammarens beslut vore sakligt berättigat, om andra kammaren, därest den vill bifalla herr Oscar Olssons reservation i övrigt, också bifölle den ändring däri, varom yrkande framställts av fru Sandström.

Fru **Sandström**: Herr talman! Jag skall be att få precisera det yrkande jag gjorde. Det gäller alltså reservationen nr 2. Där skulle sista meningen, d. v. s.

Löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal, m. m.
(Forts.)

den som börjar med »Då utskottet funnit de anförda skälen» o. s. v. få följande formulering: »Då utskottet funnit de anförda skälen för den av Kungl. Maj:t föreslagna löneförbättringen väl grundade, har utskottet ansett sig böra förorda dess genomförande. I fråga om befattningarna som första föreståndarinna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt föreståndarinna vid karoliska sjukhuset förordar utskottet dock förslaget i motionerna I:75 och II:144. Detta ställningstagande innebär, att utskottet icke funnit skäl tillstyrka vare sig berörda motioner i övrigt eller motionerna I:76 och II:141. Under återopande av vad som sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må b) i anledning av vad i nämnda statsrådsprotokoll anförts ävensom motionerna I:75 och II:144 samt med avslag å motionerna I:76 och II:141 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført i fråga om löneställningen för viss statsanställd sjukvårds- och ekonomipersonal m. m.»

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den av herr Oscar Olsson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o) bifall till den av fröken Andersson och herr Holmström avgivna reservationen samt 4:o) bifall till det av fru Sandström under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av fröken Olsson, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 4:o) upptagna propositionen, följande voteringsproposition efter given varsel upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten b) i utskottets förevarande utlåtande nr 12,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av fru Sandström under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Eriksson i Stockholm begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 103 ja och 80 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna c) och d).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Herr statsrådet *Mossberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 83, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 22 december 1939 (nr 895) angående rätt för Konungen att meddela särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning och bankrörelse m. m.;

nr 85, angående bemyndigande att iordningställa vissa åbolägenheter;

nr 87, angående befrielse för sysslomannen vid Sundby sjukhus A. Nordfeldt från viss skadeståndsskyldighet till kronan; och

nr 88, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tolfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1947/48 till allmänna indragningsstaten.

Kammaren biföll vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 10.

Motioner om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 7, i anledning av väckta motioner om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Gavelin**: Herr talman! Jag är medveten om att det icke har så stor betydelse att mot ett enhälligt utskott söka överbevisa kammaren om riktigheten av den framförda motionen, men jag kan icke underlåta att ändock säga ett par ord. Jag kommer icke att yrka bifall till motionen.

Jag förvånar mig över att icke utskottet har kunnat finna någon möjlighet att ordna denna fråga på samma sätt som när det gäller brandbilarna. Det är ju på det sättet, att det ingalunda är säkert, att samhällenas brandbilar användas enbart för brandväsendet. Det oaktat ha de den särställningen, att man slipper betala bilskatt för desamma. När det gäller städer och köpingar är jag medveten om att befrielse från bilskatten icke har så stor betydelse. Men för municipalsamhällen utgör denna skatt en väsentlig utgiftspost. Särskilt när det gäller Norrlands municipalsamhällen, där det är långa vintrar och många gånger nästan omöjligt att hålla bilar för att kunna hålla gatorna öppna, skulle det innebära en synnerligen stor lättnad, om man kunde befrias från skatt på de bilar, som måste användas för snöröjningen. Jag kan nämna, att i sådana samhällen som Malmberget och Gällivare är det icke möjligt att klara sig med enbart en bil, utan man måste i regel ha minst två bilar, som vintertid knappast kunna användas till annat än snöröjning och snöplogning. Skatten på dessa bilar är många gånger ända upp till 1 000 kronor, och man kan förstå att detta är en kännbar utgifter för samhällena.

Det är förstaeligt, att man i dessa trakter är angelägen om att göra framstötter på alla områden, när det gäller att förbilliga kostnaderna för gatu- och vägväsendet. Tidigare har det ju varit lättare att kunna få vissa gator överförda till vägväsendet. Men under de senaste åren har det varit svårare att få dessa gator överförda till allmänna vägar. Bestämmelsen om att det skall vara gata, som avser utfartsväg, verkar i många fall hämmande på denna utveckling. Till gata som avser utfart räkna vi inom municipalsamhällena nästan varje gata, ty antingen har en gata utfart till de allmänna vägarna eller till huvudgata, som anses som utfartsväg. Jag skulle med detta mitt lilla anförande vilja fästa vägförvaltningarnas uppmärksamhet på att det mera allvarligt bör övervägas, om icke en större del av dessa gator så småningom kunde överföras till det allmänna vägväsendet för att minska de synnerligen betungande kostnaderna för municipalsamhällena.

Jag har, som jag nämnde, icke anledning att yrka bifall till motionen, ty det skulle icke få någon effekt, men jag kan försäkra, att jag inte tror, att frå-

Motioner om rätt för städer, köpingar och municipalsamhällen att erhålla befrielse från eller nedsättning av bilskatt för vissa bilar. (Forts.)

gan är avförd från dagordningen i och med att utskottet i år icke funnit någon anledning att biträda motionen. Jag är ganska övertygad om att den återkommer, kanske med ännu starkare krav på att åstadkomma en välbehövlig lindring i municipalsamhällenas kostnader för gatuväsendet.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Den föregående ärade talaren framställde intet yrkande, och det kan kanske därför vara överflödigt att vidare orda i denna fråga.

Utskottet har vid sitt ställningstagande till denna motion kommit till det resultatet, att det knappast är möjligt att genomföra någon åtgärd, varigenom en nedsättning i eller befrielse från bilskatt skulle kunna åstadkommas för de bilar motionärerna åsyfta. Det är ju även ganska sällsynt att bilar i städer eller samhällen enbart användas för detta ändamål. Det torde under sådana förhållanden bli ganska svårt att åstadkomma någon differentiering, som kan ligga till grund för uträkningen av hur stor skattebefrielse som skulle kunna komma i fråga. Detta skulle ju i många fall bli beroende på väderleken och hur mycket bilarna behöva användas för det angivna ändamålet. Dessutom skulle en skattelättnad eller skattebefrielse medföra den konsekvensen, att man, om man ville åstadkomma rättvisa, samtidigt måste medge samma förmåner för de bilar, som ha samma uppgifter att fylla på de enskilda vägarna.

Med anledning av nu anförda synpunkter har utskottet inte kunnat tillstyrka bifall till motionen. Utskottet hänvisar också till att man i den utredning, som ligger till grund för den nuvarande automobilskatteförordningen, inte vågade förorda någon sådan åtgärd.

Herr talman! Då något yrkande inte är framställt, skall jag inte förlänga debatten utan endast hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr **Gavelin**: Herr talman! Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att det här gäller en extra beskattning av municipalsamhällena. Municipalsamhällena bidraga i vanlig ordning till kostnaderna för de allmänna vägarna, men vi ha i municipalsamhällena utöver detta en kostnad för gatuväsendet, vilken som sagt inte ingår i det allmänna vägunderhållet. Jag vill understryka att det är en extra beskattning, som municipalsamhällena härvidlag få vidkännas.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! Det föreligger som jag nämnde precis samma förhållande när det gäller de enskilda vägarna. Ägarna till dessa vägar få bidraga till underhållet av de allmänna vägarna men de få också svara för underhållskostnaderna för sina egna vägar. Det är alltså ett fullkomligt parallellfall.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av väckt motion om sådan ändring av förordningen angående försäljning av rusdrycker, att maximeringen av inköp av spritdrycker försöksvis upphäves vid vissa utminuteringsställen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Dickson**: Herr talman! Jag har råkat ut för den malören att få två på denna föredragningslista upptagna motioner avstyrkta av bevillningsutskot-

Molson om försöksvis upphävande vid vissa utminuteringsställen av maximeringen av inköp av spritdrycker.

Motion om försöksvis upphävande vid vissa utminuteringsställen av maximeringen av inköp av spritdrycker. (Forts.)

tet. Den första av dessa motioner, nämligen den som vi nu ha före, skall jag inte spilla så värst många ord på, då jag ämnar koncentrera mig på den andra, som kommer upp till behandling om några minuter. Beträffande den motion det nu gäller och som har väckt mycket rabalder ute i pressen, vill jag emellertid säga, att den har fått mera publicitet än den egentligen var avsedd att få. Det har blåsts upp en sådan diskussion om densamma, att jag själv blev överraskad däröver.

Det har emellertid för mig varit ganska intressant att studera de olika aktstycken i denna fråga, som dels kommit till synes i pressen och dels kommit mig till handa med allmänna posten. Man har kunnat fastställa, att en hel del såvitt jag kan förstå omdömesgilla personer ha varit mycket intresserade av ett experiment i den stil som jag i min motion har skisserat. Ett hastigt överslag har givit vid handen, att över hälften av de personer, som ha blivit tillfrågade av tidningarna eller som ha vänt sig till mig, ha varit positivt inställda till förslaget. Jag var häromdagen uppe i Haparanda och blev i det sammanhanget tillfrågad av myndigheterna där rörande den sak det här gäller. Vederbörande, både i tullen och i den administrativa organisationen i staden, skulle ha varit glada åt att få det av mig föreslagna arrangemanget genomfört för Haparandas del, ty då skulle smugglingen upphöra, påstodo de. Tullverket skulle då kunna spara en massa folk, och herr Wigforss skulle få in mycket mera pengar på legal sprit än vad han nu får däruppe.

Jag vill inte säga mera om själva sakfrågan. Bevillningsutskottet har varit en smula mästrande i sin ton gentemot mig. Det kanske är välförtjänt. Utskottet anser emellertid att om detta uppslag är bra, så hittar nog den sittande utredningen på den saken själv. Jag behöver alltså inte hjälpa den därmed. Det är kanske riktigt, men utskottet gör i sitt utlåtande en antydning om att utskottet för sin del inte tror att en sådan anordning vore lämplig. Med det förtroende jag på grund av dess sammansättning har för denna utredning, där icke så få av denna kammars mera bemärkta män sitta, skulle jag i princip likväl vilja säga, att de linjer, som utredningen nu opererar efter, säkerligen komma att ge ett mycket intressant teoretiskt statistiskt material, men när man är framme vid utredningens slutresultat, står man där ändå utan att veta hur allmänheten kommer att reagera i praktiken. Det är egentligen bara detta som jag har velat påpeka i min motion. Herr Holmström gav för övrigt mycket träffande uttryck åt samma tanke i annat sammanhang här i kammaren för en stund sedan, när han sade, att praktiken alltid är mera värd än teorien. Jag tror att detta skulle gälla även i detta fall.

Herr talman! Jag skall med hänsyn till att jag sedan kommer att taga kammarens tid i anspråk något längre inte ställa något yrkande på denna punkt.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag tror inte heller att saken på något sätt gagnas av att vi arrangerar någon längre debatt i detta ärende. Herr Dickson har ju den uppfattningen, som han utvecklar i motionen. Bevillningsutskottet befinner sig enhälligt utan hänsyn till partipolitiska eller nykterhetspolitiska skiljaktigheter på den linjen, att den av herr Dickson anvisade vägen inte är lämplig att beträda i detta sammanhang. Jag vill i samband med detta säga, att när nykterhetskommitténs stora undersökning, vartill riksdagen beviljat anslag för fjorton dagar sedan, en gång blir slutförd, bör ett så pass omfattande material föreligga, att var och en som objektivt vill bedöma den fråga det här gäller också skall ha möjlighet därtill. Jag skulle emellertid vilja understryka, att skall man komma fram till ett resultat, måste man vare sig man går den Dicksonska vägen eller den väg som bevillningsutskottet i detta avseende an-

Motion om försöksvis upphävande vid vissa utminuteringsställen av maximeringen av inköp av spritdrycker. (Forts.)

sett vara lämpligast, inte bara i kommittén utan även i riksdagen vara beredd att objektivt bedöma det utredningsresultat, som kommer att framläggas.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 9, i anledning av väckt motion om sådan ändring av rusdrycksförsäljningsförordningen att vid olaga försäljning av rusdrycker såväl säljare som köpare underkastas straff.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckt motion angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m.

I en till bevillningsutskottet hänvisad motion, II:1, av herr Dickson hade hemställts. »dels att riksdagen måtte hos regeringen begära att bestämmelser snarast måtte utfärdas i syfte att porter och öl, klass III, i utminuteringshänseende måtte jämsättas med vin, dels att vederbörande utskott måtte taga ställning till och uppräta förslag i frågan om lämpliga beskattningsformer».

Utskottet hemställde, att motionen II:1 av herr Dickson angående ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Dickson: Herr talman! Huvudpunkten i detta ärende har jag i min motion sammanfattat i en formulering, som går ut på att gällande lag synes sakna varje stöd av förnuftet och är ägnad att sprida löje över svensk lagstiftningskonst till skada för landets anseende. Detta mitt uttalande har utskottet liksom litet tankspritt upprepat. Utskottet gör emellertid inte några reflexioner i samband därmed utan håller sig egentligen till själva ölfrågan, vilken enligt min uppfattning i detta sammanhang är av underordnad betydelse.

Vad som är viktigt och har relevans är huruvida de bestämmelser som gälla äro förnuftiga eller inte. Ingen enda som jag har tillfrågat vare sig ute i landet eller i riksdagen har påstått att rådande förhållanden äro förnuftiga. Jag skulle därför innan jag fortsätter mitt resonemang i denna fråga vilja höra, om det inom bevillningsutskottet möjligen kan finnas någon som sitter inne med denna hemlighet, någon som skulle kunna förklara för mig, vari det förnuftiga i den gällande lagstiftningen består. Blir svaret på det hållet, att det inte finns något förnuft i densamma, måste jag stå kvar på den ståndpunkten — jag återkommer till detta litet senare — att då bör lagen snarast möjligt tagas bort. Det kommer, förmodar jag, att såsom utskottet har gjort hänvisas till att det sitter en kommitté för att utreda frågan och att den nog skall klara upp denna sak. Men då frågar man sig: när kan denna kommitté bli färdig med detta? I varje fall kan den inte bli det inom den närmaste veckan eller de närmaste månaderna.

Jag skulle i detta sammanhang, herr talman, i princip vilja stryka under risken av att behålla lagar, som ingen efterlever och som de flesta människor

*Motion om
ändring av
bestämmel-
sorna rörande
försäljning
inom landet
av porter och
öl, klass III,
m. m.*

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

tycka äro utan förnuft. Vi ha, som det har talats så mycket om i andra sammanhang här i landet, en hel massa lagar, däribland många föråldrade, av sådan beskaffenhet, att folk inte bryr sig om dem utan ständigt bryter emot dem. Detta måste verka raserande på samhällsandan. Det gör att folk får bristande värdnad även för förnuftiga lagar. Jag skall anföra ett exempel som visar, att en förnuftig förordning icke åtlydes ens här inom riksdagens murar. Känna kammarens ledamöter igen detta lilla plakat? Det är hämtat från kammarens lärum. Det står på det: »Tidningar och tidskrifter få icke under några förhållanden — icke ens tillfälligtvis — borttagas.» Det har hänt mig ett par gånger, då jag sent på kvällen kommit till riksdagen för att läsa aftontidningarna, att inte en enda aftontidning funnits kvar. Detta innebär att ledamöter av kammaren, trots att nyssnämnda anslag står på varena hylla och trots att det på vartenda tidningsnummer står stämplat med en särskild stämpel »Tillhör andra kammaren», likväl ha tagit med sig dessa tidningar för att kunna kostnadsfritt njuta av deras innehåll hemma i sin bostad. Detta må vara en liten lustighet, men det är i alla fall ett bevis på att man inte håller så noga på en föreskrift. I det här fallet är det faktiskt en stöld som begås, och man borde kanske förvänta sig, att de, som förbrutit sig och numera fått detta påpekadt för sig, till riksdagens kassa överlämna inköpsvärdet av de tidningar, som de tagit, i form av gåva eller på annat sätt.

Det är någonting ganska egendomligt med ting, som skola behandlas av politici, när det gäller att omsätta dem i praktiskt handlande. I praktiken är det i många situationer alldeles självklart hur man skall handla. Men i politiken är det inte så. Där kopplas förnuftet på ett egendomligt sätt av. Detta tycker jag också är förhållandet i det fall vi nu behandla. Här säger utskottet med allvarlig min, att en utredning har hand om denna sak. Det säger inte att författningen är vansinnig, fastän jag tror att flertalet av utskottets ledamöter äro övertygade om och gärna skulle gå med på att den skall bort. Man säger emellertid att frågan inte får brytas loss ur sammanhanget, »upptagas till ett isolerat bedömande» som det så vackert heter, utan skall stå kvar ända tills utredningen är färdig med allt det andra. Detta kan som vi veta ta lång tid i anspråk.

Jag skall med ett exempel ur praktiken söka visa upp det naturliga sättet att handla i ett fall som detta. Om någon av kammarens ledamöter råkar få en sotfläck på näsan, som gör att han ser löjlig ut i ansiktet, och han samtidigt vet, att han skall bada bastu på kvällen, väntar han då med att taga bort sotfläcken på näsan till bastubadet? Går han inte och torkar bort fläcken så fort han kan eller ber någon kamrat att vara honom behjälplig därmed, så att det löjlige utseendet försvinner och han blir som en människa igen?

Den bestämmelse det här gäller och som innebär, att svenska fullvuxna människor vid sunda vätskor och i besittning av fysisk hälsa icke skola kunna på laglig väg köpa i Sverige tillverkat öl eller i Sverige tillverkad porter av en viss beskaffenhet, har som jag antytt enligt min mening inte någonting med förnuft att göra. Systembolagen få utan att fråga någon köpa in viner av de mest skilda slag, från Argentinä, Nord-Afrika, Frankrike, Tyskland, Ungern, Schweiz och Balkanländerna. Då gör det ingenting vilken kvalitet det är. Det kan vara hur surt och ohälsosamt som helst och hur starkt som helst. Det spelar ingen roll bara det kallas för vin. Men de andra dryckerna jag nämnde är det som sagt omöjligt att komma åt för dem som vilja ha dem utan att vända sig till en läkare, som då ofta beredvilligt skriver ut recept på ett antal flaskor, som de få köpa på apotek. Varför skall man då inte kunna taga bort denna skönhetsfläck och medge dessa människor att på sin motbok få

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

köpa dessa drycker precis som om det vore vin. Man får gärna för mig, herr Adolv Olsson i Gävle, sätta höga priser på dessa drycker — 1 krona flaskan eller 10 kronor flaskan; det bryr jag mig inte om. Det är principen att lagen skall vara absolut ovillkorlig på denna punkt, som stör och som är felaktig.

Jag skall kanske, herr talman, nu göra ett uppehåll i min förkunselse för att uttröna, om utskottets talesmän ha några synpunkter av värde att komma med. Möjligen blir det sedan tillfälle för mig att göra några repliker — jag har ännu en hel del saker antecknade. Jag skall nu sluta med att ställa ett yrkande, som går ut på att riksdagen måtte bifalla motionen, vilket i detta fall innebär, att densamma återremitteras till utskottet för att det må sätta de priser och skissera den beskattning, som i detta sammanhang blir lämplig.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Det skulle ju vara inbjudande att fortsätta debatten i samma lätta stil, i vilken herr Dickson har inlett den. Men jag måste ju säga, att hur långt jag än skulle vara beredd att gå herr Dickson till mötes, så får varken han eller jag bortse ifrån att vissa sociala skäl ligga bakom den lagstiftning i fråga om starkölet, som det här närmast är fråga om. Det är ju konstigt, att man inte bryr sig det ringaste om att här t. ex. diskutera, under vilka förhållanden detta starkölsförbud kom till, vad som har skett under hela den långa tid, som förflutit sedan dess, och vad som gör det i hög grad orimligt, att bevillningsutskottet här skulle på rak arm tillstyrka vad herr Dickson nu föreslår. Om nu herr Dickson själv förmenar, att lagstiftningen saknar sunt förnuft, tror jag att vi ändå skulle kunna vara överens om att använda vårt sunda förnuft på det sättet, att vi inte åstadkomma mera skada än vad som behöver ske, vare sig vi ha dessa bestämmelser kvar eller vi upphäva dem.

Både min gamle vän Lithander, med vilken jag har utkämpat många strider i dessa spörsmål här i kammaren, och herr Dickson ha haft en häpnadsväckande otur. Ty varje gång denna fråga har förts fram inför riksdagen motionsvägen, så har den legat under utredning, och vid de tidpunkter det förelegat ett förslag färdigt och utarbetat har det inte kommit några framställningar motionsvägen. Då har man låtit finansministern ligga på detta förslag på samma sätt som han har legat på det år 1936 av 1934 års maltdryckskommitté avgivna betänkandet, som ju avsåg en höjning av alkoholhalten i det nuvarande pilsnerdrinkat. År 1939 bröt finansministern ut hälften av detta förslag, nämligen den del som rörde tillverkningen, men lät den del som gällde försäljningen plus förslaget om den höjda alkoholhalten bli liggande. Detta förslag har sedan fått ligga hela tiden till dess ärendet nu kommit under förnyad utredning.

Jag kan utan att förråda någon hemlighet säga herr Dickson, att arbetsutskottet inom 1944 års nykterhetskommitté under de senaste veckorna har varit sysselsatt och allt fortfarande är sysselsatt med en översyn av maltdryckslagstiftningen. När den kan bli färdig och hur mycket den hänger samman med linjerna för hela den framtida lagstiftningen på detta område vågar jag inte spå om. Men jag skulle tro, att ställningstagandet till det spörsmål, som herr Dickson här har fört fram, blir i mycket hög grad beroende på de linjer, som man söker för den framtida lagstiftningen på detta område överhuvud taget.

När herr Dickson nu säger att han inte kunnat fatta att det ligger något sunt förnuft bakom det s. k. starkölsförbudet, vill jag erinra om att det förelåg rätt till tillverkning av starköl en tid efter det vi hade genomfört den nuvarande maltdrycksförordningen. Syftet därmed var — ehuru denna lagstift-

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

ning då tillfälligt var satt ur funktion — att man skulle söka komma dithän som herr Dickson i dag vill komma, nämligen att försäljningen av starköl skulle läggas under systembolagen. Det visade sig emellertid vid närmare undersökning att systembolagen tämligen samstämmigt ansågo att det skulle överstiga deras krafter att ombesörja försäljningen av klass III, om drycker av denna klass skulle få köpas fritt på samma sätt som nu är fallet med viner. Det var under dessa omständigheter som riksdagen slutligen fastställde starkölsförbudet. Det fanns alltså den gången rätt starka skäl för detta förbud, vilka skäl inte voro så alldeles ohållbara som herr Dickson i dag tycks vilja göra gällande.

Nu mera är ju hela detta problem av väsentligt mindre betydelse än det var den gången. Men om man nu skall gå över på den linje som herr Dickson föreslår, måste man ha blicken öppen även för följderna. Inom parentes vill jag säga att även om man då kunde gå in för ett förhöjt pris, är det ju inte möjligt att acceptera ett hur högt pris som helst. Herr Dickson lovade att han inte skulle protestera om det blev 10 kronor per flaska. Men det är ju något alldeles orimligt, då priset nu är 90 öre eller 1 krona, om man skall tillhandla sig drycken på ett apotek. Man får väl hålla sig något närmare verkligheten. Men, som sagt, om man skall följa herr Dicksons linje och låta systembolagen övertaga försäljningen av starkölet, får man även betänka konsekvenserna. Systembolagen lära då bli tvungna att liksom de göra vid vinförsäljningen låta ransonera ölet. Jag är för min del oerhört betänksam mot att införa en sådan anordning. Man kan inte sätta ett sådant där orimligt högt pris på ölet, och man kan inte frånhända systembolagen den tillsyn över försäljningen som är stadgad i gällande förordningar.

Det är dessa förhållanden som föranlett bevillningsutskottet att nu icke taga någon som helst ställning till herr Dicksons motion. Utskottet har icke uttalat sig i frågan huruvida motionen är förnuftig eller oförnuftig eller huruvida den gällande lagstiftningen på området är förnuftig eller oförnuftig. Utskottet har endast haft en utgångspunkt, nämligen att hela frågan om rusdrycks- och maltdryckslagstiftningen ligger under utredning. Man håller på att brottas med dessa problem och försöker komma till en lösning, som jag för min del hoppas skall bli förnuftig. När utskottet nu har denna inställning till frågan, är det ju orimligt att tänka sig, att utskottet skulle kunna föreslå bifall till herr Dicksons motion. Det är anledningen till att vi nu inte gått in på någon prövning av skälen för och emot.

Ja, herr talman, det skulle vara mycket mer att anföra i den här frågan, men enligt min uppfattning tjänar det inte något till, förrän man kan åstadkomma ett konkret förslag. Jag uttalar bara ännu en gång den förhoppningen att det skall vara möjligt att inom en icke alltför avlägsen framtid komma fram till en linje beträffande lagstiftningen om sprit- och maltdrycker, som kan bli en ordentlig utgångspunkt för en allvarlig och objektiv debatt om dessa ting.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson: Herr talman! Det är få talare i kammaren, till vilka man lyssnar med sådan vällust som till herr Olsson i Gävle. Hans framställningskonst är alltid mycket fångslande. Denna min uppfattning vet jag delas av kammaren, och kammarens stora tystnad under herr Olssons anförande visar att jag bedömt den saken rätt.

Nu tyckte jag dock att herr Olsson, ovanligt nog, svävade en smula på målet. Skicklig som han är märktes det inte så mycket. Men det märktes t. ex. därpå

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

att han en bra stund klamrade sig fast vid de där 10 kronorna, som jag kastade fram, och liksom försökte bygga upp argumenteringen omkring dem. Jag tycker inte att hans bevisföring är till fyllest. Om man ser saken på det sätt som jag lagt fram den, bör det inte vara något som hindrar att man tar ut det här lilla problemet och löser det genast. Herr Olsson i Gävle efterlyste ett konkret förslag. Jag kunde väl förstå — och jag hoppas jag förstår honom rätt — att han då menade att ett sådant konkret förslag inte kunde komma t. ex. från mig utan måste komma från en kommitté för att vara av något värde. Varför skall man krångla till det hela så mycket, herr Olsson i Gävle? Ute i det praktiska livet brukar man ofta kunna lösa ett problem på ett ögonblick. Jag skulle nästan vilja insinuera att herr Olsson i Gävle alltför lång tid har andats krångelluften här i kammaren för att alltid kunna se riktigt klart på frågorna. Så fort begreppet utredning eller kommitté finns med i något sammanhang, förefaller det som om allt vore upp- och nedvänt. Dock är det inte alltid så. Jag tror att vi inom de närmaste dagarna komma att få ett exempel på hur man trots att en utredning arbetar kommer att med manstarkt uppbåd kräva att en detalj skall brytas ut och avgöras genast — eller vad säger herr Spångberg? Regeln är sålunda inte given, och praxis, som nog i viss grad kommit att bli en slentrian, är kanske inte alldeles hopplös. Jag tror att konstitutionsutskottet på den punkten står en hästlängd före bevillningsutskottet.

Men, för att komma till saken, jag tror nog, herr Olsson i Gävle, att jag skulle kunna åtaga mig att på tjugufem minuter lösa hela denna fråga och sätta i gång det hela på ett förnuftigt sätt. Detta påstående kan ju inte bevisas eller motbevisas utan att jag får en sådan fullmakt, och det är kanske därför litet mindre sportmannamässigt av mig att utslunga ett sådant påstående. Men jag tror att många av det praktiska livets män skulle hålla med mig om detta. Ett radiomeddelande till systembolagen att de tills vidare på motböckerna må försälja dessa drycker till ett pris av, skola vi säga 98 öre för att hålla oss i närheten av den siffra herr Olsson i Gävle nämnde, det skulle vara tillräckligt. Sedan finge vi se hur det gick. Herr Olson i Göteborg lär väl kunna stå till tjänst med en del, och om det inte gick med detsamma, fick man väl göra som herr Olsson i Gävle föreslog, det vill säga ransonera till att börja med. Saken är inte så konstig som det göres gällande, och det skulle inte ske någon skada om motionen bifölles. Jag förstår emellertid att riksdagen inte ger sig in på sådana äventyr. En aktad kamrat i denna kammare sade till mig samma dag som motionen förelåg i tryck ungefär som så, att denna motion är så förnuftig, att det väl inte finns ringaste utsikt till att den skall gå igenom. Och det kan ju ligga något i detta. I varje fall lär väl resultatet om några minuter visa att han hade rätt.

Herr talman! Jag upprepar mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Om herr Dickson gjort sig besvär med att studera akterna i det föreliggande ärendet, skulle han inte beskylla mig för att vara fången i krångelluften. Jag var med i 1934 års maltdryckskommitté och lade fram ett förslag som var ganska tillmötesgående i det avseende det nu är fråga om. Men det är ingen som sedan har hört talas om det där förslaget. Det ligger i finansdepartementet, antagligen bortglömt i någon låda, sedan det bröts ut ur förslaget i övrigt. Jag har inte hört några missnöjda riksdagsmän, som frågat varför man inte lägger fram det av 1934 års maltdryckskommitté framlagda förslaget om höjning av alkoholhalten i ölet, vilket varit vilande alltsedan år 1936.

Jag tror i likhet med herr Dickson att det mycket väl skulle gå att på tjugu-

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

fem minuter lägga fram ett förslag till bestämmelser, som reglerar denna handel. Men detta är inte detsamma som att ha handeln i gång. Jag tror att herr Dickson skulle få ett förfärligt besvär med systembolagen, innan de kunnat skapa fram den inte så litet omfattande organisation, som skulle tarvas. Herr Dickson går väl ändå inte och inbillar sig att det bara blir de som nu efterfråga starkölet på apoteken som komma att efterfråga det, när det kommer att försälas hos systembolagen. Lever herr Dickson i en så oskuldsfull uppfattning, förstår jag väl att han betraktar detta som ett litet problem. Jag är alldeles övertygad om att de människor som vilja ha klass III komma att anmäla sig som kunder, och det ha de ju rätt till precis som de som nu få ut starkölet på recept. Det är där som det stora problemet kommer fram, och det är i det sammanhanget som man frågar sig, hur det skulle bli om man tvingas till en ransonering. Hur många flaskor skola tillkomma varje familj, Jag samtalande nyligen med en man, som var inne på ungefär samma linje som herr Dickson, och han räknade ut — och jag för min del gav honom rätt däri — att normalförbrukningen för hans hushåll kunde beräknas till omkring 2 000 flaskor per år. Det är självfallet, att om man inte bara håller sig till ytan utan försöker tränga in i den mångfald av problem som uppstå i detta sammanhang, blir det inte så enkelt — för att återgå till det av herr Dickson anförda exemplet — som att stjäla en tidning i läsrummet. Herr Dickson åberopar herr Olson i Göteborg, men jag tror inte att han är beredd att förenkla problemet på samma sätt som herr Dickson, även om han i övrigt är på herr Dicksons linje.

Det blir nog tillfälle att diskutera starkölsförbudet och andra frågor på detta område inom en som jag hoppas inte alltför avlägsen framtid. Den klokaste och förnuftigaste ståndpunkten när man då går att lösa dessa frågor tror jag är den, att man försöker lägga sprit- och maltdryckslagstiftningen på sådant sätt, att den utan att medföra alltför stora sociala skadeverkningar kommer att stå i överensstämmelse med vad svenska folket vill.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Dickson: Herr talman! Jag skall inte närmare gå in på vad herr Olsson i Gävle sade, men jag måste säga att hans tålmodighet inger mig beundran. Herr Olsson sade sig hoppas att denna fråga mycket snart kommer att lösas och framläggas i förträffligt skick. Nästan exakt samma ord yttrade herr Olsson i Gävle år 1940 till herr Edvard Lithander, då denne var otålig för att denna fråga icke löstes. Då trodde och hoppades herr Olsson i Gävle precis samma sak. När man nu får dessa ord upprepade och vet att frågan tuggats om i årtal ända sedan 1930-talet — kanske ännu tidigare — börjar man undra om denna fråga skall bli evig, liksom så många andra vilka råkat ut för olyckan att hänskjutas till en kommitté.

Herr Olsson i Gävle erhöi på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag vågar inte säga om herr Dickson rätt återgav vad jag sade 1940, men jag tvivlar inte på det. Jag menar emellertid, att sedan vi år 1939 vid urtima riksdagen hade löst tillverkningsförordningsbestämmelserna, så borde de, som i likhet med herr Dickson ha ett levande intresse för denna fråga, ha irriterat finansministern så pass mycket, att de kunnat få fram det förslag till försäljningslagstiftning som då låg i departementet. Så har dock inte skett. Herr Dickson kan väl ändå inte begära att jag, som personligen icke har något behov av klass III, skall vara den som leder anfalllet på denna punkt!

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

Herr **Dickson**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Får jag fråga herr Olsson i Gävle: hur bär man sig åt för att irritera finansministern?

Härpå yttrade:

Herr **Hammarlund**: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av vad herr Dickson sade om att man i en annan fråga hade kunnat bryta ut en detalj i ett lagstiftningsärende. Då, menade herr Dickson, kunde väl också bevillningsutskottet med anledning av hans motion bryta ut den nu ifrågakvarande detaljen. Men det är väl inte riktigt samma sak att ge en person som firar en bemärkelsedag lov att servera en nubbe eller ett glas vin till sina gäster på en restaurang i hemorten, som kanske saknar spritträttigheter, och att — som föreslås i herr Dicksons motion — släppa starkölet löst utan vidare!

Jag har under många år suttit vid väggen i bevillningsutskottet och åhört diskussioner mellan grosshandlare Lithander i Göteborg och herr Olsson i Gävle och andra framstående representanter i utskottet, och jag har uppfattat lagstiftningen på detta område som en kompromiss mellan å ena sidan sådana personer, som använda sprit, och å andra sidan sådana, som äro bestämda motståndare till sprit. Då kan man väl inte utan vidare, på grund av en enskild motion, slänga bort denna överenskommelse, som visserligen kanske aldrig blivit skriven men som jag i varje fall har fattat som en träffad överenskommelse. Då är det väl bättre, som herr Olsson i Gävle säger, att den stora nykterhetskommittén får lägga fram denna fråga. Sedan få vi diskutera hur vi skola ha det i framtiden.

Jag läser mycket ofta och med synnerligen stort intresse insändarna i våra *tidningar*. Många gånger finnas där insändare från förtvivlade mödrar, som tala om att redan de ställen, där man nu kan gå in och köpa sig en dricka, äro mycket farliga för ekonomien i hemmen. Jag undrar hur det skulle bli om man utan vidare, visserligen på systemet, fick lov att köpa ut hur mycket sprit som helst. Jag sade sprit, men jag menar naturligtvis starköl, vilket är ungefär detsamma som sprit, när man använder stora kvantiteter.

Vidare har det alltid varit kutym i bevillningsutskottet under alla de år jag har arbetat där, att när en fråga legat under utredning har man avstyrkt motioner, som kunnat föregripa utredningens resultat. Efter det att frågan blivit utredd har den naturligtvis kunnat dragas fram på nytt.

För övrigt är det inte särskilt starka argument herr Dickson här framfört, ty om vi skola resonera om starköl och liknande saker, så behöva vi väl inte resonera om riksdagsmännens *tidningar* och om sot på näsan o. s. v., som herr Dickson gjorde. Jag tycker också att det är en dålig riksdagsman som »kackar i eget bo». Vi ha belackare nog i den svenska *tidningspressen*, och vi behöva sannerligen inte ge dem ytterligare stoff, så att *tidningsmännen* få anledning att skriva ännu mera om hur vi behandla saker och ting i riksdagen.

Här har yrkats återremiss, men jag tror inte man kan komma till något annat resultat, i varje fall inte i bevillningsutskottets andra avdelning, om vi få dit frågan igen. Ty alla partiets representanter — t. o. m. herr Dicksons egna meningsfränder — ha ansett att man icke nu bör vidtaga några åtgärder i motionens syfte.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång tar till orda, men herr Dickson ställde ju en direkt fråga till mig, som jag

Motion om ändring av bestämmelserna rörande försäljning inom landet av porter och öl, klass III, m. m. (Forts.)

antar att han mycket gärna vill ha svar på. Han frågade hur man irriterar finansministern. Men, herr Dickson, allt skall jag väl ändå inte lära ut! *Något* får man väl ändå lära sig själv. Här begär herr Dickson först att jag skall taga ledningen för dem, som kräva starköl, och sedan begär han att jag också skall lära honom konsten att irritera finansministern. Nej, herr Dickson, någonting får man hitta på själv här i världen, om man vill ha framgång.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring av 45 § fjärde stycket kommunalskattelagen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning av allmänna medel till vittnen m. fl.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strafflagen;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utsträckt tillämpning av lagen den 4 juni 1943 (nr 274) om förlängd giltighetstid för ränte- och utdelningskuponger, m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckta motioner om utredning angående den statliga folkpensionens kombinerande med företagspension.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 15.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 86, med förslag till förordning om investeringsfonder.

Denna proposition bordlades.

§ 16.

Motion om indexreglering av folkpensionerna m. m. Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående indexreglering av folkpensionerna m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 169, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Senander m. fl.* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t snarast

Motion om indexreglering av folkpensionerna m. m. (Forts.)

inför riksdagen framlägger förslag till indexreglering av folkpensioner m. m., avsedd att tillämpas i samband med ikraftträdandet av den nya folkpensionslagen».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fröken *Osvald* och herr *Jacobsson* i Igelsbo, vilka på anförda skäl hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande indexreglering av folkpensionerna, avsedd att träda i kraft om levnadskostnaderna stiga».

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Jacobsson** i Igelsbo: Herr talman! Då jag tillsammans med fröken *Osvald* i första kammaren fogat en reservation till förevarande utskottsutlåtande, skall jag be att få framföra några synpunkter.

Då socialvårdskommittén på sin tid hade att avge förslag till en förbättring av folkpensionslagen, var även frågan om index uppe till prövning. Socialvårdskommittén kom då till det resultatet att index icke skulle föreslås. Kommittén var dock icke enhällig. Där funnos tre reservanter, nämligen herr *Hartmann* och hans medreservanter, herr *Wallén* och fru *Nordgren*. Den kungliga propositionen, som låg till grund för beslutet vid 1946 års riksdag, innehöll därför icke något förslag till index för folkpensionerna. I motioner från folkpartiet framfördes då förslag om att index borde beräknas på folkpensionerna för att skydda dessas realvärde. Särskilda utskottet avstyrkte motionerna, och herrar *Holmbäck* och *Ohlin* reserverade sig samt yrkade att man borde skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning.

Vid innevarande års riksdag har samma fråga tagits upp i en motion av herr *Senander* m. fl., i vilken hemställes att man skall anhålla om förslag från Kungl. Maj:t i ärendet. Vi som reserverat oss emot utskottets utlåtande ha ansett att samma skäl, som tidigare anförts för indexberäkning på folkpensionerna, fortfarande förefinnas. Vi ha därför yrkat att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande indexreglering av folkpensionerna.

Det har ju framförts flera skäl, bl. a. penningpolitiska, emot indexberäkningen. Vi vilja framhålla, att här gäller det pensionsförmåner, som representera existensminimum och som man därför inte gärna kan tänka sig att sänka. Trygghetskänslan bör vara det väsentliga för socialförmåner av detta slag, och vi ha ansett att det medför större trygghet för vederbörande folkpensionärer om de redan på förhand veta, att de genom en indexreglerad folkpension äro tryggade mot en försämring av pensionernas realvärde.

Alla äro eniga i det väsentliga. Utskottsmajoriteten har nämligen framhållit det nödvändiga i att denna fråga följs med den allra största uppmärksamhet och att förslag om en förbättring av folkpensionerna förelägges riksdagen så fort anledning därtill förefinnes. Vi reservanter anse att en utredning bör komma till stånd, så att man får klarhet i vilken form detta tillägg för att trygga folkpensionernas realvärde bör få. Jag finner alltså att man kan betrakta läget med en viss optimism.

Herr talman! Jag tillåter mig därför att yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr **Senander**: Herr talman! Förra årets riksdagsbeslut om den nya folkpensionslagen innebar avslag på en del förslag, som framkommit motionsvägen.

Motion om indexreglering av folkpensionerna m. m. (Forts.)

Detta har oroat folkpensionärerna ganska mycket. Det var framför allt två saker som oroade. Dels var det frågan om bevarandet av realvärdet å folkpensionerna inför en eventuellt kommande dyrtid, och dels var det inkomstprövningen för invaliderna. Folkpensionärerna ute i landet ha sedan riksdagen fattade sitt beslut framfört en mycket stark opinion till förmån för ett annat beslut från riksdagen i fråga om dessa två punkter. Det är naturligtvis tidigare erfarenheter som skapat denna oro bland folkpensionärerna.

Beträffande den fråga som vi nu behandla, nämligen skyddet för folkpensionernas köpkraft, så tror jag väl alla erinra sig att det dröjde nära två år innan dyrtidstilläggen infördes som kompensation för den genom kriget inträdda dyrtidsstegringen. Vid denna tidpunkt hade index sedan krigsutbrottet stigit med 27 enheter. Redan tidigare hade emellertid en försämring i folkpensionernas köpkraft inträtt. När slutligen dyrtidstilläggen kommo till, gav man dessutom endast 16 $\frac{2}{3}$ procent i kompensation för dyrtiden, vilken då, som jag nyss nämnde, motsvarade en stegring av index med 27 enheter. Saknaden av en automatiskt verkande regel för dyrtidstilläggen på folkpensionerna ledde alltså för det första till att pensionärerna fingo vänta i årtal på statsmakternas beslut om dyrtidstilläggen och för det andra att när dyrtidstilläggen slutligen kommo till stånd, dessa fattiga folkpensionärer till och med underkompenserades för dyrtidsstegringen.

Några andra skäl än kostnadsskäl kunna inte gärna åberopas emot vårt förslag om rörliga tillägg på folkpensionerna. Jag vill erinra om att systemet med rörliga tillägg som kompensation för dyrtidsstegringen sedan åtta år tillbaka tillämpas för statstjänarna. Det är alltså prövat. Erfarenheterna av systemet med rörligt tillägg ha för övrigt varit sådana, att man också infört detsamma i det nya avlöningsreglementet för statstjänstemännen. När man därför anför svårigheter av teknisk art mot vårt förslag, så måste detta betecknas som ett nödargument. Det kan inte vara konstigare att för varje kvartal reglera och utbetala rörligt tillägg på folkpensioner än att utbetala sådant till statstjänarna.

Jag vill dessutom erinra om det kända faktum, som också framgår av handlingarna, att man har rörligt tillägg på folkpensionerna i Danmark, och enligt vad jag erfarit lär detta inte endast vara fallet med folkpensionerna utan gäller all socialersättning.

Socialministern har anfört ett argument, som jag inte kan underlåta att taga upp i detta sammanhang. Under förra årets debatt i denna fråga menade han, att ett rörligt tillägg på folkpensionerna måste »följa priskurvan både uppåt och nedåt». Detta kan ju i och för sig vara riktigt. Socialministern menade dock med detta sitt yttrande, och det framgick ganska klart av fortsättningen, att införandet av rörliga tillägg på folkpensionerna eventuellt skulle kunna medföra en beskärning av de fasta pensionsbeloppen. Man kan fråga sig varför så skulle bli fallet. Allt är ju beroende på vad riksdagen beslutar. Beträffande statstjänarnas rörliga tillägg förutsätter man ju inte alls, att en eventuell nedgång av levnadskostnaderna skulle inverka på de fasta lönerna. De fasta lönerna kunna icke antastas. Ålderspensionerna äro ju i lagen fixerade som grundpensioner, och ingen kan väl gärna vilja förutsätta, att ett prisfall skulle få leda till att dessa relativt små pensioner skulle reduceras.

Nu anser emellertid utskottet att det bör ankomma på regeringen att, därest levnadskostnaderna skulle undergå en mera kännbar stegring, bereda folkpensionärerna kompensation på ett eller annat sätt. Jag måste framhålla, att detta uttalande är i högsta grad svävande. Det kan faktiskt bland folkpensionärerna ge näring åt den misstanken, att man inte ämnar reglera denna fråga på ett

Motion om indexreglering av folkpensionerna m. m. (Forts.)

sätt, som kan tillfredsställa folkpensionärerna. Uttalandet från utskottets sida innehåller reservationer av sådan art, att det styrker den uppfattningen, att bättre garantier än vad som ligger i majoritetens uttalande böra skapas för att bibehålla pensionernas ursprungliga köpkraft.

Herr talman! Vi ha ju en motion i denna fråga, men då det nu föreligger en reservation av fröken Osvald och herr Jacobsson i Igelsbo, som i princip går på samma linje som vår motion — reservationen är dock inte ur alla synpunkter tillfredsställande för oss — skall jag be att få instämma i yrkandet om bifall till ifrågavarande reservation.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Om vi äro intresserade av riksdagsarbetets rationalisering, då böra vi naturligtvis i första hand avstå från att hålla långa och onödiga tal. Jag är intresserad av riksdagsarbetets rationalisering. Följaktligen skall jag endast hänvisa till att riksdagen för ungefär åtta månader sedan behandlade frågan om folkpensionerna och då avvisade tanken på att indexreglera dessa pensioner. Jag föreställer mig, att ingen som vill handla under ansvar nu vill riva upp detta beslut.

Jag hemställer om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Senander, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 170, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Senander m. fl.* hemställt, »att riksdagen måtte besluta vidtaga sådan ändring i den av föregående års riksdag beslutade nya folkpensionslagen, att invalidpensionärerna jämföras med ålderspensionärerna och följaktligen befrias från inkomstprövning».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna.

Motion om sådan ändring i lagen om folkpensionering att invalidpensionärerna beträffande behovsprövningen jämföras med ålderspensionärerna.
(Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Senander**: Herr talman! Jag skall inte mera ingående utveckla de skäl, som tala för yrkandet i vår motion. Som var och en förstår är det i första hand sociala skäl, som tala för vår motion. Jag tänker då närmast på att invaliditet, i och för sig är en så katastrofal olycka i en människas liv, att enbart detta borde leda till en annan behandling av invaliderna än som nu sker. Dessutom är det ett faktum, att de flesta invalider ha vissa extra omkostnader just på grund av sin invaliditet. Om man exempelvis tänker på en person, som på grund av lungturberkulos blivit invalid i folkpensionslagens mening, så veta alla att en sådan person behöver kläda sig extra varmt, måste ha mera närande föda än friska människor. Det måste naturligtvis kännas oerhört hårt för invaliderna att under sådana förhållanden bliva satta på undantag, medan ålderspensionen utan någon som helst inkomstprövning utgår till samtliga medborgare, som fylla villkoren för erhållande av dylik pension.

För att styrka en smula vad jag här sagt, skulle jag vilja anföra ett litet exempel på hur hårt man kan gå till väga, då det gäller att inkomstpröva en invalid. Det rör en invalid i Örebro, som är gift och tidigare hade full invalidpension. Hans hustru fick sedan ett arbete, som inbringade 1 200 kronor om året, och följderna blev, att invalidpensionen nedsattes med 300 kronor. Dessa båda makar ha nu att tillsammans leva på 1 632 kronor 60 öre. Invalidpensionen utgjorde tidigare 732 kronor 60 öre, och den nedsattes nu som sagt med 300 kronor. Enligt vad ifrågakvarande invalid uppgivit betalar han i hyra, lyse och gas 751 kronor om året. Han hyr alltså en billig lägenhet. Till mat, kläder och andra utgifter återstå sålunda för dessa två personer endast 881 kronor 60 öre per år.

Man skulle kunna draga fram många sådana exempel, men detta enda visar klart och tydligt hur orättvist det är att behandla invaliderna på det sätt man gör. Det huvudsakligaste skälet, som anförts mot det förslag vi ställt att invaliderna skola jämföras med ålderspensionärerna när det gäller pensionsbeloppets storlek, är det, som anfördes av socialministern under fjolårets folkpensionsdebatt, nämligen att det skulle kunna förekomma missbruk i detta avseende, att det fanns sådana som simulerade invaliditet och att det var mycket lätt att erhålla ett läkarintyg om invaliditet. Jag tillät mig redan då framhålla, att erfarenheten visar raka motsatsen, och därför anse vi för vår del att det inte finns något skäl att längre upprätthålla denna undantagsställning för invalidpensionärerna.

Med anledning av vad jag här sagt ber jag att få framföra yrkande om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i den av föregående års riksdag beslutade nya folkpensionslagen, att invalidpensionärerna jämföras med ålderspensionärerna och följaktligen befrias från inkomstprövning.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till det av herr Senander under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 82, av herr *Lindahl m. fl.*, hade hemställts, »att riksdagen ville besluta dels att principiellt uttala sig för en modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå en gemensam utredning av frågan».

Motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 82, icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Lindahl*: Herr talman! Det är klart att jag är ledsen över att min motion fått det öde, som framgår av utskottsutlåtandet. Jag hoppas att jag inte är orättvis mot första tillfälliga utskottet om jag säger, att min uppfattning om dess utlåtande är det, att utskottet kanske inte behandlat denna fråga med det allvar, som jag för min del anser att frågan utan tvivel är värd. Även om utskottet varit inställt på en summarisk behandling av motionen, så borde utskottet vid detta tillfälle ha sökt kontakt, inte med verkens styrelser, utan med olika tjänstemannaorganisationer. Jag är livligt övertygad om att hade man gjort detta, då hade utskottets utlåtande varit något mindre negativt betonat.

Jag måste naturligtvis erkänna, att utskottet haft en motivering för sitt avstyrkande av motionen när man säger, att frågan är under utredning. Jag är emellertid inte så alldeles övertygad om att denna utredning kommer att omfatta de områden, som motionen syftar på, och jag tycker mig läsa mellan raderna, att inte ens utskottet är alldeles tvärsäkert på den punkten. Enligt mitt sätt att se är denna fråga så viktig, att även om den nu ligger hos Kungl. Maj:t — Kungl. Maj:t har ju mycket att syssla med — så kunde det inte ha skadat om man från utskottets sida sagt någonting annat i anslutning till denna motion. Jag anser för min del att frågan är så betydelsefull, att den faktiskt kräver en både snabb och effektiv behandling.

Om jag vid tiden för motionens avlämnande hade en livlig känsla för vikten av denna fråga — kravet på den formella kompetensen för anställning i statens verk — så har jag nu blivit ännu mer övertygad om frågans betydelse. Jag har genom skrivelser från enskilda tjänstemän samt från tjänstemannaorganisationer inte bara inom statens verk utan även inom det enskilda näringslivet blivit övertygad om att den uppfattning, jag hade i denna fråga och som för övrigt framfördes redan vid föregående års riksdag av en annan motionär, var riktig. Frågan har betydelse inte endast för tjänstemännen, utan den har en mycket stor betydelse för statens verk i sin helhet.

Man har sagt från de tjänstemän, som äro anställda inom det enskilda näringslivet, och från tjänstemannaorganisationerna, att om man inom de statliga verken inte så behårt höll på den formella kompetensen och fäste sig vid vilka examina vederbörande hade, utan om man där, i likhet med vad som äger rum inom det enskilda näringslivet, toge större hänsyn till den enskilda tjänstemannens erfarenhet och duglighet, då skulle man också finna den statliga tjänstemannabanan åtskilligt mera lockande än vad som nu är fallet. Därför skulle jag vilja hävda den uppfattningen, att denna fråga också har den allra största betydelse för statens verk. Man har alltså möjlighet att få en hel rad dugande krafter till den statliga tjänstemannabanan, bara man där ville rucka en smula på kravet om formell kompetens.

Motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk. (Forts.)

Nu kan det sägas, att möjligheter till dispens för tjänstemän vid statens verk finnas ju alltid. Givetvis erhåller man i viss omfattning dispens, men jag vill, även om det ligger någon överdrift däri, säga att det nog är lättare för en kamel att gå genom ett nålsöga än för en lägre tjänsteman utan examensmeriter att erhålla en högre befattning, för vilken vissa formella kompetensfordringar äro uppställda.

Jag har en personlig erfarenhet av detta. Jag känner en man, som sedan tjugo år tillbaka har tjänat staten. Han har s. k. teknisk ingenjörsexamen och är anställd i ett av statens verk, där dessa ingenjörer placeras i lönegrad A 19 eller A 21. Mannen har emellertid kvalifikationer att på ett alldeles utomordentligt sätt tjänstgöra som ingenjör i A 26, men svårigheterna att få göra detta äro ofantligt stora, ty därför kräves civilingenjörsexamen. Vägen till denna högre befattning är sålunda blockerad, och den blockaden kan endast brytas av ett litet fåtal.

Nu tycker kammaren naturligtvis, att jag håller på för länge, men det kan inte hjälpas. Tillfälliga utskottens utlåtanden komma ju alltid på sladden, men när det som i detta fall föreligger en fråga, som jag för min del och jag hoppas många andra av kammarens ledamöter finna vara viktig, kan man ändå inte undgå att stanna ett tag vid saken.

Jag fick, sedan motionen var väckt, ett brev från en kontorist vid statens järnvägar. Denne kontorist hade haft en speciell syssla, men så hade personalkommissionen funnit, att befattningen borde flyttas upp i en högre lönegrad, därför att det måste krävas vissa bestämda kvalifikationer av dess innehavare. Man tycker då, att kontoristen i fråga, vilken enligt allas utsago hade skött platsen på ett mycket förtjänstfullt sätt, skulle ha fått bli kontorskrivare och behålla denna speciella syssla, men det fick han inte. Han är fortfarande kontorist och lär aldrig bli någonting annat.

En annan tjänsteman i samma befattning har sedan något tiotal år haft till uppgift att ta emot studenter, som anmäla sig såsom sökande till statens verk, och lära dem vad en kontorskrivare behöver kunna. Följaktligen kan efter en viss tid en sådan där student, som kontoristen lärt upp, bli chef för kontoristen. Det är ännu inte någon, som har kommit på den ljusa idén, att man skulle kunna göra denne kontorist till kontorskrivare.

Jag beklagar att jag inte här inför kammaren kan relatera alla de olika fall, som i samband med min motion ha framförts till mig. Jag kan inte göra detta, därför att jag inte har varit i tillfälle att kontrollera de olika uppgifterna. Med den synnerligen snabba behandling, som utskottet ordnat med för min motion, har det inte varit möjligt för mig att resa omkring till de olika platserna och konstatera, att vederbörande uppgiftslämnare inte äro kverulanter, som ha skrivit därför att de tycka att de äro dåligt behandlade eller därför att de vilja ondgöra sig över rådande förhållanden. I de fall, som jag här har återgivit, vet jag med absolut säkerhet, att det är fråga om folk, som äro utpräglat dugliga och som på grund av sin praktiska erfarenhet mycket väl skulle kunna klara en högre befattning men som dock inte komma någonstans därför att man håller fast vid bestämmelserna om formell kompetens.

Jag skulle vilja sluta, herr talman, med att säga att jag hoppas att det skall bli möjligt för oss att ta frågan om kompetensbestämmelserna under omprövning, men jag har inte den där fasta tron, som utskottet har, att så skall bli fallet bara därför att frågan nu ligger hos någon utredning. Jag anser, att saken är så viktig, inte bara ur tjänstemännens och arbetstrivselns synpunkt, utan också för staten själv, att jag, herr talman, ber att, till den verkan det hava kan, få yrka bifall till motion nr 82.

Motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk. (Forts.)

Herr **Ståhl**: Herr talman! Om herr Lindahl uppmärksamt hade läst det här lilla utskottsutlåtandet skulle han i första meningen i tredje stycket ha funnit, att utskottet när det gällt den sakliga delen av motionen varken i år eller i fjol haft någon från denna avvikande mening. Vi ha också det intrycket, att det i varje fall inom stora avsnitt av detta område skulle behövas en omprövning av de formella kompetensbestämmelserna. Det står ju där uttryckligen, »att utskottet vid sin prövning av ärendet varit benäget att tillstyrka den del av motionärens yrkande, som avsåg en utredning av frågan».

Det är alltså inte av sådana skäl som utskottet har yrkat avslag på motionen, utan det är av formella skäl, och i den delen är herr Lindahl ganska elak mot utskottet. Han säger, att vi inte ha behandlat frågan med det allvar, som man kunnat vänta av utskottet. Om jag skulle vara lika elak mot herr Lindahl som han varit mot utskottet skulle jag kunna säga, att om herr Lindahl tagit allvarligt på denna sak skulle han inte ha satt sig ner och ordagrant — ordagrant, observera det! — skrivit av både motivering och kläm i herr Severins i Stockholm fjolårsmotion, som avslogs, utan han skulle ha läst remissutlåtandena i fjolårets utskottsutlåtande, tagit intryck av dem och gjort om motionen i den mån det hade varit befogat med anledning av dessa remissutlåtanden. Nu har inte herr Lindahl besvärat sig med det, och därför ligger det så illa till för honom som det gör.

Som framgår av utlåtandet och som kammarens ledamöter kunna konstatera, förhåller det sig ju så att socialutbildningsakkunniga hos Kungl. Maj:t ha begärt en utredning, som skulle gälla icke blott nya kompetensföreskrifter för personalen vid statsdepartementen och länsstyrelserna utan också en allmän översyn av gällande kompetensregler inom statsförvaltningen i övrigt. Då en sådan begäran ligger hos Kungl. Maj:t är det väl ändå ganska orimligt att nu för det första sätta i gång en stor remissapparat om denna fråga och för det andra besvara Kungl. Maj:t med en ny riksdagsskrivelse.

Detta har varit utskottets skäl att ställa sig så som det har gjort. Jag tycker, herr talman, att det är ett gott skäl, och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindahl**: Herr talman! För att inte kammaren skall tro, att jag har sprungit i biblioteket och stulit herr Severins i Stockholm motion, vill jag bara säga, att min motion väcktes efter överenskommelse mellan honom och mig och att det var ganska onödigt att skriva om en motion, som var precis lika aktuell i år som den var i fjol.

Det är ju alltid roligt att höra, att man från herr Ståhls och utskottets sida har varit intresserad. Jag tycker emellertid, att detta intresse borde ha tagit sig något positivare uttryck i respektive utlåtanden och att man åtminstone inte borde ha haft någonting att invända mot ett försök att få till stånd en utredning något snabbare än som nu troligen blir fallet.

Herr **Ståhl**: Herr talman! Eftersom herr Lindahl säger, att det inte funnits anledning att göra om fjolårsmotionen, skulle jag vilja hänvisa herr Lindahl till det remissutlåtande, som avgavs i fjol av TCO, som väl knappast kan misstänkas för att vara fientlig mot befattningshavarna.

TCO konstaterar där, att även om TCO sympatiserar med motionen är det i varje fall omöjligt att tillstyrka den så som klämman är skriven. Där begär man för det första, att riksdagen skulle principiellt uttala sig för en modifiering av bestämmelserna om formell kompetens i statens tjänst, och därefter att riks-

Motion angående modifiering av bestämmelserna om formell kompetens för anställning i statens verk. (Forts.)

dagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå en utredning i frågan. TCO påpekar, att gången självfallet måste vara den omvända, att man först i skrivelse till Kungl. Maj:t får föreslå en utredning och först därefter uttala sig om lämpliga åtgärder.

Så långt tycker jag verkligen att herr Lindahl skulle ha sträckt sig i sina mödor när det gällde den här motionen, så att han åtminstone kastat om ordningsföljden på yrkandena i klämman i enlighet med TCO:s uttalande.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Föredrogs följande till kammaren inkomna skrivelse:

Undertecknad, som den 24 dennes av Göteborgs hamnstyrelse utsetts att för dess räkning deltaga i en studiedelegation till Amerika, får härmed anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen under tiden fr. o. m. den 19 innevarande mars månad t. o. m. den 23 april.

Stockholm den 26 februari 1947.

K. E. Senander.

Kammaren biföll denna anhållan.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.15 em.

In fidem:
Gunnar Britth.